

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

20 octobre 2011

**Relevé des lois qui ont posé des difficultés
d'application ou d'interprétation pour les
cours et tribunaux**

RAPPORT 2011

du procureur général près la Cour de cassation
au Comité parlementaire chargé
du suivi législatif

Documents précédents:

Doc 53 1414/ (2010/2011):

- 001: Rapport 2010 du procureur général près la Cour de cassation.
- 002: Rapport 2010 (Collège des procureurs généraux).
- 003: Annexes au rapport 2010 (Collège des procureurs généraux).

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

20 oktober 2011

**Overzicht van de wetten die voor de
hoven en de rechtbanken moeilijkheden bij
de toepassing of de interpretatie ervan
hebben opgeleverd**

VERSLAG 2011

van de procureur-generaal bij het Hof van
Cassatie aan het Parlementair Comité
belast met de wetsevaluatie

Voorgaande documenten:

Doc 53 1414/ (2010/2011):

- 001: Verslag 2010 van de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie.
- 002: Verslag 2010 (College van procureurs-generaal).
- 003: Bijlagen bij het verslag 2010 (College van procureurs-generaal).

N-VA	:	Nieuw-Vlaamse Alliantie	
PS	:	Parti Socialiste	
MR	:	Mouvement Réformateur	
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams	
sp.a	:	socialistische partij anders	
Ecolo-Groen!	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen	
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten	
VB	:	Vlaams Belang	
cdH	:	centre démocrate Humaniste	
LDD	:	Lijst Dedecker	
INDEP-ONAFH	:	Indépendant - Onafhankelijk	
Abréviations dans la numérotation des publications:		Afkortingen bij de nummering van de publicaties:	
DOC 53 0000/000:	Document parlementaire de la 53 ^{ème} législature, suivi du n° de base et du n° consécutif	DOC 53 0000/000:	Parlementair document van de 53 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA:	Questions et Réponses écrites	QRVA:	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV:	Version Provisoire du Compte Rendu intégral (couverture verte)	CRIV:	Voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene kaft)
CRABV:	Compte Rendu Analytique (couverture bleue)	CRABV:	Beknopt Verslag (blauwe kaft)
CRIV:	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes) (PLEN: couverture blanche; COM: couverture saumon)	CRIV:	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen) (PLEN: witte kaft; COM: zalmkleurige kaft)
PLEN:	Séance plénière	PLEN:	Plenum
COM:	Réunion de commission	COM:	Commissievergadering
MOT:	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)	MOT:	Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)
Publications officielles éditées par la Chambre des représentants		Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers	
Commandes:		Bestellingen:	
Place de la Nation 2		Natieplein 2	
1008 Bruxelles		1008 Brussel	
Tél. : 02/ 549 81 60		Tel. : 02/ 549 81 60	
Fax : 02/549 82 74		Fax : 02/549 82 74	
www.lachambre.be		www.dekamer.be	
e-mail : publications@lachambre.be		e-mail : publicaties@dekamer.be	

PRÉAMBULE

L'article 11 de la loi du 25 avril 2007 instaurant un Comité parlementaire chargé du suivi législatif dispose que, dans le courant du mois d'octobre, le procureur général près la Cour de cassation et le Collège des procureurs généraux adressent au Comité un rapport comprenant un relevé des lois qui ont posé des difficultés d'application ou d'interprétation pour les cours et tribunaux au cours de l'année judiciaire écoulée.

Il ressort des termes de cette disposition que le rapport des procureurs généraux relève de leur seule responsabilité et non de celle des assemblées de corps.

Le rapport du procureur général près la Cour de cassation au Comité parlementaire chargé du suivi législatif a été rédigé avec la précieuse collaboration de M. l'avocat général Raymond Loop et de M. Baudouin Docquier, assistant au service de la documentation de la Cour de cassation, et avec la participation dévouée de M. le premier avocat général Marc De Swaef, de MM. les avocats généraux André Henkes, Patrick Duinslaeger, Marc Timperman et Jean-Marie Genicot, de M. le magistrat délégué Eric Van Dooren, et de M. le secrétaire en chef faisant fonction Eric Ruytenbeek.

Suites données aux propositions antérieures

1) Code civil, art. 1798, al. 1er (Rapport annuel 2002, p. 234)

Proposition de loi modifiant le Code civil en ce qui concerne l'action directe intentée par un sous-traitant contre le maître de l'ouvrage. — Déposée par Mme Carina Van Cauter et MM. Herman De Croo et Guido De Padt.¹

2) Code judiciaire, art. 187bis, 191bis et 194bis (Rapports annuels 2000, p. 152, 2001, p. 398, et 2003-II, p. 163)

Proposition de loi modifiant les articles 187bis, 191bis et 194bis du Code judiciaire concernant le statut des référendaires près la Cour de cassation. — Déposée par M. Hugo Vandenberghe et consorts.²

¹ Chambre des représentants, 6 décembre 2007, DOC 0512/001.

² Sénat, sess. 2007/2008, DOC 4-606/1.

AANHEF

Artikel 11 van de wet van 25 april 2007 tot oprichting van het Parlementair Comité belast met de wetsevaluatie bepaalt dat de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie en het College van procureurs-generaal aan het Comité in de loop van de maand oktober een verslag toezenden, dat een overzicht bevat van de wetten die voor de hoven en rechtbanken tijdens het voorbije gerechtelijk jaar moeilijkheden bij de toepassing of de interpretatie ervan hebben opgeleverd.

Uit de bewoordingen van die bepaling blijkt dat het verslag van de procureurs-generaal uitsluitend tot hun verantwoordelijkheid behoort en niet tot die van de korpsvergaderingen.

Het verslag van de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie aan het Parlementair Comité belast met de wetsevaluatie is opgemaakt met de waardevolle medewerking van advocaat-generaal Raymond Loop en met die van Baudouin Docquier, assistent bij de documentatiedienst van het Hof van Cassatie, en met de toegewijde medewerking van eerste advocaat-generaal Marc De Swaef, de advocaten-generaal André Henkes, Patrick Duinslaeger, Marc Timperman en Jean-Marie Genicot, magistraat met opdracht Eric Van Dooren en waarnemend hoofdsecretaris Eric Ruytenbeek.

Opvolging van de vorige voorstellen

1) Art. 1798, eerste lid, Burgerlijk Wetboek (Jaarverslag 2002, p. 234)

Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek betreffende de rechtstreekse vordering van een onderaannemer tegen zijn opdrachtgever. — Ingediend door mevrouw Carina Van Cauter en de heren Herman De Croo en Guido De Padt.¹

2) Art. 187bis, 191bis en 194bis Gerechtelijk Wetboek (Jaarverslagen 2000, p. 153, 2001, p. 398, en 2003-II, p. 163)

Wetsvoorstel tot wijziging van de artikelen 187bis, 191bis en 194bis van het Gerechtelijk Wetboek met betrekking tot het statuut van de referendarissen bij het Hof van Cassatie.² — Ingediend door de heer Hugo Vandenberghe c.s.

¹ Kamer van volksvertegenwoordigers, 6 december 2007, DOC 0512/001.

² Senaat, zitting 2007/2008, DOC 4-606/1.

*Avis du Conseil supérieur de la Justice du 10 avril 2008.*³

*Projet de loi modifiant les articles 187bis, 191bis et 194bis du Code judiciaire concernant le statut des référendaires près la Cour de cassation et des référendaires près la Cour constitutionnelle. — Texte adopté en séance plénière le 5 juin 2008 et transmis à la Chambre des représentants.*⁴

*Projet de loi modifiant les articles 187bis, 191bis et 194bis du Code judiciaire concernant le statut des référendaires près la Cour de cassation et des référendaires près la Cour constitutionnelle. — Projet transmis par le Sénat.*⁵

Ce texte a été discuté en commission de la Justice de la Chambre des représentants, le 20 janvier 2009.

*Avis du Conseil d'État du 9 décembre 2008.*⁶

*Proposition de loi modifiant les articles 187bis, 191bis et 194bis du Code judiciaire concernant le statut des référendaires près la Cour de cassation et des référendaires près la Cour constitutionnelle.*⁷

3) Code judiciaire, art. 259terdecies (Rapport annuel 2003, p. 589)

*Proposition de loi modifiant le Code judiciaire en vue d'organiser une évaluation des référendaires près la Cour de cassation en cours de stage. — Déposée par MM. Olivier Maingain et Bernard Clerfayt et Mme Marie-Christine Marghem.*⁸

*Proposition de loi modifiant le Code judiciaire en vue d'organiser une évaluation des référendaires près la Cour de cassation en cours de stage. — Déposée par MM. Olivier Maingain et Damien Thiéry.*⁹

³ Sénat, 15 avril 2008, DOC 4-606/2.

⁴ Sénat, 5 juin 2008, DOC 4-606/6.

⁵ Chambre des représentants, 6 juin 2008, DOC 1231/001.

⁶ Chambre des représentants, 9 décembre 2008, DOC 1231/002.

⁷ Sénat, 8 octobre 2010, DOC 5-257/1.

⁸ Chambre des représentants, 25 octobre 2007, DOC 0269/001.

⁹ Chambre des représentants, 13 octobre 2010, DOC 0383/001.

*Advies van de Hoge Raad voor de Justitie van 10 april 2008.*³

*Wetsontwerp tot wijziging van de artikelen 187bis, 191bis en 194bis van het Gerechtelijk Wetboek met betrekking tot het statuut van de referendarissen bij het Hof van Cassatie en van de referendarissen bij het Grondwettelijk Hof. — Tekst aangenomen op 5 juni 2008 in plenaire vergadering en overgezonden aan de kamer van volksvertegenwoordigers.*⁴

*Wetsontwerp tot wijziging van de artikelen 187bis, 191bis en 194bis van het Gerechtelijk Wetboek met betrekking tot het statuut van de referendarissen bij het Hof van Cassatie en van de referendarissen bij het Grondwettelijk Hof. — Ontwerp overgezonden door de Senaat.*⁵

De commissie voor de Justitie van de Kamer van volksvertegenwoordigers heeft die tekst besproken op 20 januari 2009.

*Advies van de Raad van State van 9 december 2008.*⁶

*Wetsvoorstel tot wijziging van de artikelen 187bis, 191bis en 194bis van het Gerechtelijk Wetboek met betrekking tot het statuut van de referendarissen bij het Hof van Cassatie en van de referendarissen bij het Grondwettelijk Hof.*⁷

3) Art. 259terdecies Gerechtelijk Wetboek (Jaarverslag 2003, p. 262)

*Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek teneinde de referendarissen-stagiairs bij het Hof van Cassatie tijdens hun stage te evalueren. — Ingediend door de heren Olivier Maingain en Bernard Clerfayt en mevrouw Marie-Christine Marghem.*⁸

*Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek teneinde de referendarissen-stagiairs bij het Hof van Cassatie tijdens hun stage te evalueren. — Ingediend door de heren Olivier Maingain en Damien Thiéry.*⁹

³ Senaat, 15 april 2008, DOC 4-606/2.

⁴ Senaat, 5 juni 2008, DOC 4-606/6.

⁵ Kamer van volksvertegenwoordigers, 6 juni 2008, DOC 1231/001.

⁶ Kamer van volksvertegenwoordigers, 9 december 2008, DOC 1231/002.

⁷ Senaat, 8 oktober 2010, DOC 5-257/1.

⁸ Kamer van volksvertegenwoordigers, 25 oktober 2007, DOC 0269/001.

⁹ Kamer van volksvertegenwoordigers, 13 oktober 2010, DOC 0383/001.

4) Code judiciaire, art. 410 et suivants (Rapport 2007 du Procureur général près la Cour de cassation au Comité parlementaire chargé du suivi législatif)¹⁰

*Proposition de loi visant à modifier des règles relatives à l'intervention du ministère public dans le cadre du contentieux disciplinaire des magistrats. — Déposée par Mme Clotilde Nyssens et consorts.*¹¹

Proposition de loi visant à modifier des règles relatives à l'intervention du ministère public dans le cadre du contentieux disciplinaire des magistrats. — Déposée par M. Christian Brotcorne.¹²

Proposition de loi modifiant les dispositions du Code judiciaire relatives à la discipline. — Déposée par M. Francis Delpérée et consorts.¹³

5) Code judiciaire, art. 578, 581, 585, 587bis et 588 (Rapport 2009 du procureur général près la Cour de cassation au Comité parlementaire chargé du suivi législatif)¹⁴

*Voorstel van decreet houdende wijziging van enkele bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek. — Ingediend door de dames Cindy Franssen, Kathleen Deckx en Vera Celis, de heer Ludwig Caluwé, de dames Fatma Pehlivan en Goedele Vermeiren en de heer Ward Kennes.*¹⁵

6) Code judiciaire, art. 658, al. 2 (Rapport annuel 2003, p. 591)

*Proposition de loi modifiant le Code judiciaire en vue de permettre, en cas de dessaisissement, le renvoi par la Cour de cassation à un tribunal d'un autre ressort. — Déposée par M. Olivier Maingain, Mme Marie-Christine Marghem et M. Bernard Clerfayt.*¹⁶

Proposition de loi modifiant l'article 658 du Code judiciaire en vue de permettre, en cas de dessaisissement, le renvoi par la Cour de cassation à un tribunal d'un autre ressort. — Déposée par M. Christian Brotcorne.¹⁷

¹⁰ Doc. Parl. Ch.repr., 19 février 2008, n° 0844/001, pp. 22 et 23.

¹¹ Chambre des représentants, 9 juin 2008, DOC 1234/001.

¹² Chambre des représentants, 20 septembre 2010, DOC 0177/001.

¹³ Sénat, 7 juin 2011, DOC 5-1067/1.

¹⁴ Rapport annuel 2009, pp. 173-174.

¹⁵ Vlaams Parlement, 19 octobre 2010, STUK 714/1.

¹⁶ Chambre des représentants, 25 octobre 2007, DOC 0277/001.

¹⁷ Chambre des représentants, 9 août 2010, DOC 0077/001.

4) Art. 410 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek (Verslag 2007 van de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie aan het Parlementair Comité belast met de wetsevaluatie)¹⁰

*Wetsvoorstel tot wijziging van de regels in verband met het optreden van het openbaar ministerie in het kader van tuchtgeschillen met magistraten. — Ingediend door mevrouw Clotilde Nyssens c.s.*¹¹

Wetsvoorstel tot wijziging van de regels in verband met het optreden van het openbaar ministerie in het kader van tuchtgeschillen met magistraten. — Ingediend door de heer Christian Brotcorne.¹²

Wetsvoorstel tot wijziging van de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de tucht. — Ingediend door de heer Francis Delpérée c.s.¹³

5) Art. 578, 581, 585, 587bis en 588 Gerechtelijk Wetboek (Verslag 2009 van de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie aan het Parlementair Comité belast met de wetsevaluatie)¹⁴

*Voorstel van decreet houdende wijziging van enkele bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek. — Ingediend door de dames Cindy Franssen, Kathleen Deckx en Vera Celis, de heer Ludwig Caluwé, de dames Fatma Pehlivan en Goedele Vermeiren en de heer Ward Kennes.*¹⁵

6) Art. 658, tweede lid, Gerechtelijk Wetboek (Jaarverslag 2003, p. 265)

*Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek teneinde, in geval van onttrekking van een zaak aan een rechter, het Hof van Cassatie in staat te stellen de zaak te verwijzen naar een rechtbank van een ander ressort. — Ingediend door de heer Olivier Maingain, mevrouw Marie-Christine Marghem en de heer Bernard Clerfayt.*¹⁶

Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek teneinde, in geval van onttrekking van een zaak aan een rechter, het Hof van Cassatie in staat te stellen de zaak te verwijzen naar een rechtbank van een ander ressort. — Ingediend door de heer Christian Brotcorne.¹⁷

¹⁰ Gedr. St. Kamer, 19 februari 2008, nr. 0844/001, p. 22 en 23.

¹¹ Kamer van volksvertegenwoordigers, 9 juni 2008, DOC 1234/001.

¹² Kamer van volksvertegenwoordigers, 20 september 2010, DOC 0177/001.

¹³ Senaat, 7 juni 2011, DOC 5-1067/1.

¹⁴ Jaarverslag 2009, pp. 173-174.

¹⁵ Vlaams Parlement, 19 oktober 2010, STUK 714/1.

¹⁶ Kamer van volksvertegenwoordigers, 25 oktober 2007, DOC 0277/001.

¹⁷ Kamer van volksvertegenwoordigers, 9 augustus 2010, DOC 0077/001.

7) Code judiciaire, art. 838 (Rapport 2007 du procureur général près la Cour de cassation au Comité parlementaire chargé du suivi législatif)¹⁸

*Proposition de loi visant à modifier le mode d'information des parties intervenant dans une procédure en récusation. — Déposée par Mme Clotilde Nyssens et consorts.*¹⁹

Proposition de loi visant à modifier le mode d'information des parties intervenant dans une procédure en récusation. — Déposée par M. Christian Brotcorne.²⁰

8) Code judiciaire, art. 1105ter (Rapports annuels 2001, p. 486, et 2003, p. 593)

*Proposition de loi modifiant le Code judiciaire afin d'organiser un contrôle d'accès au pourvoi en cassation. — Déposée par MM Olivier Maingain et Bernard Clerfayt et Mme Marie-Christine Marghem.*²¹

Proposition de loi modifiant le Code judiciaire en ce qui concerne le traitement accéléré de certains pourvois en cassation. — Déposée par Mme Martine Taelman et M. Patrick Vankrunkelsven²². Non traité suite au dépôt du doc. N° 51/1569/1 à la Chambre des représentants.

Proposition de loi modifiant le Code judiciaire afin d'organiser un contrôle de l'accès au pourvoi en cassation. — Déposée par MM. Olivier Maingain et Damien Thiéry.²³

9) Code judiciaire, art. 1107 (Rapport annuel 2003-II, p. 164)

*Proposition de loi complétant le Code judiciaire en ce qui concerne le déroulement de l'audience devant la Cour de cassation. — Déposée par Mme Marie-Christine Marghem et M. Olivier Maingain.*²⁴

Proposition de loi complétant l'article 1107 du Code judiciaire en ce qui concerne le déroulement de

7) Art. 838 Gerechtelijk Wetboek (Verslag 2007 van de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie aan het Parlementair Comité belast met de wetsevaluatie)¹⁸

*Wetsvoorstel tot wijziging van de wijze waarop de bij een wrakingsprocedure betrokken partijen worden ingelicht. — Ingediend door mevrouw Clotilde Nyssens c.s.*¹⁹

Wetsvoorstel tot wijziging van de wijze waarop de bij een wrakingsprocedure betrokken partijen worden ingelicht. — Ingediend door de heer Christian Brotcorne.²⁰

8) Art. 1105ter Gerechtelijk Wetboek (Jaarverslagen 2001, p. 486, en 2003, p. 593)

*Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek teneinde te voorzien in toezicht op de toegang tot cassatieberoep. — Ingediend door de heren Olivier Maingain en Bernard Clerfayt en mevrouw Marie-Christine Marghem.*²¹

Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek, betreffende het versneld afhandelen van sommige cassatieberoepen. — Ingediend door mevrouw Martine Taelman en de heer Patrick Vankrunkelsven²². Niet behandeld wegens indiening van het doc. nr. 51/1569/1 in de Kamer van volksvertegenwoordigers.

Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek teneinde te voorzien in toezicht op de toegang tot cassatieberoep. — Ingediend door de heren Olivier Maingain en Damien Thiéry.²³

9) Art. 1107 Gerechtelijk Wetboek (Jaarverslag 2003-II, p. 164)

*Wetsvoorstel tot aanvulling van artikel 1107 van het Gerechtelijk Wetboek betreffende het verloop van de terechtzitting voor het Hof van Cassatie. — Ingediend door mevrouw Marie-Christine Marghem en de heer Olivier Maingain.*²⁴

Wetsvoorstel tot aanvulling van artikel 1107 van het Gerechtelijk Wetboek betreffende het verloop van de

¹⁸ *Doc. Parl.*, Ch. repr. 19 février 2008, n° 0844/001, p. 24.

¹⁹ Chambre des représentants, 9 juin 2008, DOC 1235/001.

²⁰ Chambre des représentants, 20 septembre 2010, DOC 0183/001.

²¹ Chambre des représentants, 25 octobre 2007, DOC 0272/001.

²² Sénat, 13 mars 2008, DOC 0639/001.

²³ Chambre des représentants, 13 octobre 2010, DOC 0384/001.

²⁴ Chambre des représentants, 25 octobre 1997, DOC 0265/001.

¹⁸ *Gedr. St. Kamer*, 19 februari 2008, nr. 0844/001, p. 24.

¹⁹ Kamer van volksvertegenwoordigers, 9 juni 2008, DOC 1235/001.

²⁰ Kamer van volksvertegenwoordigers, 20 september 2010, DOC 0183/001.

²¹ Kamer van volksvertegenwoordigers, 25 oktober 2007, DOC 0272/001.

²² Senaat, 13 maart 2008, DOC 639/1.

²³ Kamer van volksvertegenwoordigers, 13 oktober 2010, DOC 0384/001.

²⁴ Kamer van volksvertegenwoordigers, 25 oktober 1997, DOC 0265/001.

l'audience devant la Cour de cassation. — Déposée par Mme Marie-Christine Marghem et M. Olivier Maingain.²⁵

10) Code pénal, art. 240 (Rapport annuel 2006, p. 179)

Proposition de loi modifiant le Code pénal en ce qui concerne les détournements commis par des personnes exerçant une fonction publique.- Déposée par Mme Sarah Smeyers et consorts.²⁶

11) Code d'instruction criminelle, art. 172, 203 et 373 (Rapport annuel 2003, p. 594)

Proposition de loi modifiant les articles 172, 203 et 373 du Code d'instruction criminelle afin de fixer le point de départ des délais de recours contre les décisions réputées contradictoires. — Déposée par Mme Marie-Christine Marghem et M. Olivier Maingain.²⁷

Proposition de loi modifiant les articles 172 et 203 du Code d'instruction criminelle afin de fixer le point de départ des délais de recours contre les décisions réputées contradictoires.- Déposée par M. Alain Courtois.²⁸

12) Code d'instruction criminelle, art. 407 (Rapport annuel 2005, p. 154)

Proposition de loi modifiant le Code d'instruction criminelle en ce qui concerne la violation de formalités non substantielles. — Déposée par Mmes Sarah Smeyers et Els de Rammelaere.²⁹

13) Loi du 16 mars 1803 contenant organisation du notariat (Rapport annuel 2001, p. 404)

Proposition de loi modifiant la loi du 16 mars 1803 contenant organisation du notariat, en ce qui concerne l'appel contre une peine disciplinaire. — Déposée par Mme Sarah Smeyers et consorts.³⁰

Proposition de loi modifiant la loi du 16 mars 1803 contenant l'organisation du notariat, en ce qui

²⁵ Chambre des représentants, 16 décembre 2010, DOC 0834/001.

²⁶ Chambre des représentants, 13 mai 2008, DOC 1163/001.

²⁷ Chambre des représentants, 25 octobre 2007, DOC 0264/001.

²⁸ Sénat, 23 mars 2010, DOC 1716/001.

²⁹ Chambre des représentants, 11 avril 2008, DOC 1068/001.

³⁰ Chambre des représentants, 23 juin 2008, DOC 1272/001.

terechtzinging voor het Hof van Cassatie. — Ingediend door mevrouw Marie-Christine Marghem en de heer Olivier Maingain.²⁵

10) Art. 240 Strafwetboek (Jaarverslag 2006, p. 179)

Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat betreft verduistering gepleegd door personen die een openbaar ambt uitoefenen. — Ingediend door mevrouw Sarah Smeyers c.s.²⁶

11) Artt. 172, 203 en 373 Wetboek van Strafvordering (Jaarverslag 2003, p.594)

Wetsvoorstel tot wijziging van de artikelen 172, 203 en 373 van het Wetboek van strafvordering, ter bepaling van het ogenblik waarop de termijn ingaat waarbinnen hoger beroep wordt ingesteld tegen de beslissingen die geacht worden op tegenspraak te zijn. — Ingediend door mevrouw Marie-Christine Marghem en de heer Olivier Maingain.²⁷

Wetsvoorstel tot wijziging van de artikelen 172 en 203 van het Wetboek van strafvordering, ter bepaling van het ogenblik waarop de termijn ingaat waarbinnen hoger beroep wordt ingesteld tegen de beslissingen die geacht worden op tegenspraak te zijn. — Ingediend door de heer Alain Courtois.²⁸

12) Art. 407 Wetboek van Strafvordering (Jaarverslag 2005, p. 154)

Wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering wat het verzuim van niet-substantiële vormvereisten betreft. — Ingediend door mevr. Sarah Smeyers en mevr. Els de Rammelaere.²⁹

13) Wet van 16 maart 1803 op het notarisambt (Jaarverslag 2001, p. 404)

Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 16 maart 1803 op het notarisambt wat betreft het instellen van hoger beroep tegen een tuchtstraf. — Ingediend door mevr. Sarah Smeyers c.s.³⁰

Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 16 maart 1803 op het notarisambt wat betreft het instellen van

²⁵ Kamer van volksvertegenwoordigers, 16 december 2010, DOC 0834/001.

²⁶ Kamer van volksvertegenwoordigers, 13 mei 2008, DOC 1163/001.

²⁷ Kamer van volksvertegenwoordigers, 25 oktober 2007, DOC 0264/001.

²⁸ Senaat, 23 maart 2010, DOC 1716/001.

²⁹ Kamer, 11 april 2008, DOC 1068/001.

³⁰ Kamer, 23 juni 2008, DOC 1272/001.

concerne l'appel contre une peine disciplinaire. — Déposée par Mme Sarah Smeyers et consorts.³¹

Quelques nouvelles propositions

À nouveau, je souhaite formuler quelques propositions dont l'adoption éventuelle me paraît susceptible de participer à une amélioration de la justice en général.

Droit civil et judiciaire

Réforme du Code judiciaire

À l'initiative du M. Ghislain Londers, premier président de la Cour de cassation, un groupe de travail institué au sein de la Cour s'est penché sur la nécessaire réforme du Code judiciaire en ce qui concerne la procédure devant la Cour de cassation.

Je profite du présent rapport pour relayer les propositions faites par la Cour (Siège-Parquet), qui figurent en annexe 1.

Code judiciaire, article 304

À la suite d'une discussion intervenue à l'occasion d'une réunion de la conférence permanente des chefs de corps, j'ai suggéré d'ajouter un alinéa 2 au texte existant de l'article 304 du Code judiciaire, rédigé de la manière suivante:

“Dans le cas d’abus de droit constaté par la cour devant laquelle ou par le tribunal devant lequel l’affaire est appelée, c’est, par dérogation à l’alinéa premier, l’avocat ou le mandataire de la partie qui doit s’abs-tenir”.

Ce texte pourrait servir de base à une discussion plus approfondie, notamment quant à l'opportunité d'un appel dirigé contre la décision constatant l'abus de droit.

La nécessité d'une telle modification a d'ailleurs fait l'objet d'une question parlementaire³².

³¹ Chambre des représentants, 14 décembre 2010, DOC 0971/001.

³² Chambre des représentants, Compte rendu analytique, Commission de la Justice, 5 avril 2011, CRABV 53 COM 190, p. 3 à 5.

hoger beroep tegen een tuchtstraf. — Ingediend door mevr. Sarah Smeyers c.s.³¹

Enkele nieuwe voorstellen

Ik zou opnieuw enkele voorstellen willen lanceren waarvan de goedkeuring volgens mij kan bijdragen tot een verbetering van de justitie in het algemeen.

Burgerlijk en gerechtelijk recht

Hervorming van het Gerechtelijk Wetboek

Op initiatief van dhr. Ghislain LONDERS, eerste voorzitter van het Hof van Cassatie werd binnen het Hof een werkgroep opgericht die de noodzakelijke hervorming van het Gerechtelijk Wetboek met betrekking tot de rechtspleging voor het Hof van Cassatie zal aanpakken.

Ik maak van dit verslag gebruik om de voorstellen van het Hof (Zetel-Parket) over te nemen. U vindt ze terug in bijlage 1.

Art. 304 Gerechtelijk Wetboek

Naar aanleiding van een bespreking tijdens een vergadering van de Vaste Vergadering van de Korpschefs heb ik voorgesteld een tweede lid toe te voegen aan de bestaande tekst van artikel 304 dat als volgt zou zijn gesteld:

“Ingeval misbruik van recht wordt vastgesteld door het hof of de rechtbank waarvoor de zaak in hoger beroep wordt behandeld, moet, in afwijking van het eerste lid, de advocaat of de gemachtigde van de partij zich onthouden”.

Die tekst zou een uitgangspunt kunnen zijn voor een meer diepgaande bespreking, meer bepaald wat betreft de vraag of hoger beroep tegen de beslissing die misbruik van recht vaststelt, opportuun is.

Over de noodzaak van een dergelijke wijziging werd trouwens een parlementaire vraag gesteld³².

³¹ Kamer, 14 december 2010, DOC 0971/001.

³² Kamer, Beknopt verslag, Commissie voor de Justitie, 5 april 2011, CRABV 53 COM 190, p. 3 tot 5.

Code judiciaire, articles 129, 310, 313 et 259quinquies

Il suit des articles 129, 310, 313 et 259quinquies du Code judiciaire qu'un conseiller d'un rôle linguistique peut, en fonction des aléas de la composition de la Cour, être désigné par son groupe linguistique à un mandat de président de section dans son rôle linguistique alors que, par ailleurs, il est précédé dans le rang par un ou plusieurs conseillers du même rôle (et, au sein de la Cour, également de l'autre rôle linguistique), plus anciens que lui.

Les dispositions précitées du Code judiciaire ni aucune autre ne répondent à la question de savoir qui est appelé à présider l'audience d'une section, hors la présence au siège du premier président, lorsque le président de section fait partie du siège de sa section avec un ou plusieurs conseillers qui, en raison de leurs anciennetés à la Cour, le précèdent en rang en vertu de l'article 310 précité.

Dans le souci de respecter la *ratio legis* dudit article 310, tout en rencontrant la logique de l'institution du président de section prévu à l'article 129 précité, il paraît judicieux de modifier l'article 313 précité, en y insérant entre les actuels alinéas 2 et 3 un alinéa rédigé comme suit:

"À la Cour de cassation, lorsqu'ils siègent ensemble au sein d'une section hors la présence d'un magistrat qui les précède dans le rang, le conseiller désigné au mandat adjoint de président de section prend rang et séance avant les conseillers du même rôle linguistique plus anciens que lui".

Problèmes actuels liés au statut du personnel judiciaire des greffes et des parquets

Cette question fait actuellement l'objet d'une discussion au sein de la Conférence permanente des chefs de corps.

Droit pénalAffaires pénales traitées par la Cour de cassation

À l'occasion de la présentation des Rapports annuels 2010 de la Cour de cassation et de son Parquet devant la Commission de la Justice de la Chambre des représentants, le 14 juin 2011, M. le Premier Avocat général Marc De Swaef a fait l'intervention que je crois utile de reproduire ci-dessous.

Artt. 129, 310, 313 et 259quinquies, Gerechtelijk Wetboek

Uit de artikelen 129, 310, 313 en 259quinquies van het Gerechtelijk Wetboek volgt dat een raadsheer van een taalrol, naar gelang van de wisselvalligheden van de samenstelling van het Hof, door zijn taalgroep kan worden aangewezen voor een mandaat van afdelingsvoorzitter in zijn taalrol, ofschoon hij naar anciënniteit wordt voorafgegaan door een of meer raadsheren van dezelfde rol (en binnen het Hof, eveneens van de andere taalrol).

Noch de voornoemde bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek, noch enige andere bieden een antwoord op de vraag wie, buiten het geval waarin de eerste voorzitter zitting houdt, de zitting van een afdeling moet voorzitten wanneer de zetel bestaat uit een afdelingsvoorzitter en een of meer raadsheren die hem naar anciënniteit bij het Hof voorgaan, krachtens voornoemd artikel 310.

Om de *ratio legis* van voornoemd artikel 310 na te leven en tegelijk rekening te houden met de logica van het bij voornoemd artikel 129 ingestelde mandaat van afdelingsvoorzitter, lijkt het aangewezen voornoemd artikel 313 te wijzigen door er, tussen het huidige tweede en derde lid, een nieuw lid in te voegen dat als volgt luidt:

"De magistraat die aangewezen is voor het adjunct-mandaat van afdelingsvoorzitter heeft rang boven en zitting vóór de raadsheren van dezelfde taalrol die hem naar anciënniteit voorgaan, wanneer zij, bij het Hof van Cassatie, samen zitting nemen binnen een afdeling en er geen magistraat aanwezig is die hen in rang voorgaat."

Actuele problemen betreffende het statuut van het gerechtelijk personeel van de griffies en de parketten

Die kwestie wordt thans besproken binnen de Vaste Vergadering van de Korpschefs.

StrafrechtDoor het Hof van Cassatie behandelde strafzaken

Bij de voorstelling van de Jaarverslagen 2010 van het Hof van Cassatie en van zijn Parket voor de Commissie voor de Justitie van de Kamer van volksvertegenwoordigers op 14 juni 2011 heeft eerste advocaat-generaal Marc De Swaef het woord genomen en ik acht het nodig hieronder weer te geven wat hij heeft gezegd.

“Je voudrais faire quelques brèves réflexions concernant les affaires pénales dont la Cour a dû prendre connaissance durant l’année écoulée.

Comme il ressort du tableau n° 10 (page 142F – 147N), 2068 nouvelles affaires pénales ont été introduites en 2010. Le nombre d’arrêts rendus en 2010 est quasiment identique au nombre d’arrêts en 2009 (environ 1950). Deux tiers du contentieux de la Cour est donc d’ordre pénal.

En 10 ans, le nombre de dossiers pénaux a augmenté de 300 unités. Le contentieux des affaires de roulage est de plus de 20 % du total des affaires.

Dans près de 60 % des dossiers pénaux, même dans les affaires peu importantes, un ou plusieurs mémoires avec moyens de cassation ont été déposés. Et dans toutes les affaires pénales la Cour examine d’office la régularité de la procédure et la légalité de la décision.

La durée moyenne de traitement des pourvois en matière pénale est de moins de 4 mois, résultat obtenu en écourtant les délais normaux dans toutes les causes qualifiées d’urgentes, ce qui implique évidemment l’obligation de travailler, pressé par le temps. La Cour s’est prononcée ainsi en 2010 sur 250 affaires de détention préventive; elle a traité 120 dossiers des TAP.

Ces données statistiques sont à première vue réconfortantes mais il ne faut pas se leurrer.

Les véritables problèmes sont sous-jacents, parce qu’ils concernent le déroulement des procédures pénales dans leur ensemble, la procédure en cassation n’étant qu’un épisode dans cet ensemble grâce à des efforts considérables, la Cour y assume ses responsabilités, mais cela n’empêche pas que des problèmes au niveau des procédures en cassation persistent.

Je me permets de les rappeler brièvement.

En ce qui concerne spécifiquement la procédure en cassation il existe, en effet, trois points névralgiques.

1. l’accès illimité à la Cour par chaque intéressé même contre les décisions rendues par défaut dans la mesure où le délai ordinaire d’opposition est expiré. Ce défaut d’un filtre quelconque explique ainsi le faible taux de cassation en matière pénale: 11 % par rapport à environ 40 % dans les autres matières. Ce nombre de cassations comprend aussi les cassations purement

“Graag had ik enkele korte bedenkingen geuit over de strafzaken waarvan het Hof tijdens de loop van het voorbije jaar heeft moeten kennisnemen,

Zoals blijkt uit tabel nr. 10 (pagina 147N – 142F) werden in 2010 2068 nieuwe strafzaken ingesteld. Het aantal arresten dat in 2010 werd gewezen, stemt nagenoeg overeen met het aantal arresten in 2009 (ongeveer 1950). Twee derde van de geschillen voor het Hof zijn dus strafzaken.

In 10 jaar tijd steeg het aantal strafdossiers met 300 eenheden. Wegverkeersgeschillen maken 20 % uit van het totale aantal zaken.

In bijna 60 an de strafdossiers, zelfs in de weinig belangrijke zaken, werden een of meer memories met cassatiemiddelen neergelegd. Bovendien gaat het Hof in alle strafzaken ambtshalve na of de rechtspleging regelmatig is verlopen en de beslissing conform de wet is geweest.

Gemiddeld duurt de behandeling van cassatieberoepen in strafzaken minder dan 4 maanden. Dat resultaat is te danken aan een inkorting van de normale termijnen in de als dringend bestempelde zaken. Dit houdt uiteraard in dat onder tijdsdruk moet worden gewerkt. Aldus heeft het Hof in 2010 uitspraak gedaan over 250 zaken betreffende voorlopige hechtenis en het heeft 120 dossiers behandeld betreffende de strafuitvoeringsrechtbanken.

Op het eerste gezicht zijn die statistieken bemoedigend, maar we mogen ons er niet door laten misleiden.

Ze tonen immers slechts het topje van de ijsberg aangezien de werkelijke problemen verband houden met de afhandeling van de strafprocedures in hun geheel. De cassatieprocedure vormt immers slechts een episode in dat geheel en dankzij aanzienlijke inspanningen neemt het Hof hierin zijn verantwoordelijkheid op. Dit belet evenwel niet dat er problemen blijven bestaan op het stuk van de cassatieprocedure.

Sta mij toe ze in het kort te schetsen.

Wat specifiek de cassatieprocedure betreft zijn er inderdaad 3 pijnpunten.

1. de onbeperkte toegang tot het Hof door iedere belanghebbende, zelfs tegen beslissingen bij verstek voor zover de gewone termijn van verzet is verstreken. Deze afwezigheid van welkdanige filter ook verklaart meteen het laag cassatiecijfer in strafzaken: 11 % t.o.v. circa gemiddeld 40 % in de andere materies. In dit aantal vernietigingen zijn dan nog begrepen de zuiver techni-

techniques (par ex. le règlement de juges — le défaut de mention de l'unanimité) qui ne donnent pas lieu à des décisions différentes sur le fond de la part du juge statuant sur renvoi;

2. les lois pénales particulières (détention préventive, mandat d'arrêt européen, exécution de la peine, étrangers) qui contiennent fréquemment des possibilités de cassation dans des procédures d'urgence intermédiaires qui requièrent principalement une appréciation en fait et pas juridique;

3. les possibilités de pourvoi en cassation contre les décisions qui ne sont pas des décisions définitives. L'article 416 du Code d'instruction criminelle, en particulier, prévoit de plus en plus de recours en cassation à des stades de la procédure antérieurs à la décision définitive, spécialement au cours et lors de la clôture de l'instruction judiciaire.

Ces exceptions qui résultent en majeure partie de la "loi Franchimont" de 1998 concernent principalement le contrôle de l'instruction pénale. À supposer qu'un tel contrôle soit favorable à la qualité de la procédure — mais cela n'a jamais été constaté à mon avis — se pose encore la question de savoir si la Cour de cassation doit examiner à ce moment la légalité de la décision de la chambre des mises en accusation et s'il n'appartient pas à la Cour de n'apprécier la régularité de l'ensemble de la procédure qu'après la décision définitive. L'argument suivant lequel l'apurement des nullités de l'instruction avant que le juge du fond soit saisi de la cause offre la possibilité de poser à nouveau mais cette fois de manière régulière les actes d'instruction dénoncés, est pratiquement illusoire.

Comment pourrait-on efficacement refaire une écoute téléphonique, une perquisition, une observation? Ainsi, disparaît ainsi une nécessité de soustraire l'appréciation de la régularité de la procédure au juge du fond au profit des juridictions d'instruction. La vision orthodoxe que le juge de cassation n'intervient qu'à la fin du procès serait ainsi réhabilitée.

Car il est un fait que la durée des procédures pénales fait l'objet de critiques continues.

Mais le nombre de décisions différentes prévues par la loi et pouvant être prises par le parquet et le juge d'instruction n'a fait qu'augmenter au cours de ces dernières années. Les possibilités de recours devant la chambre des mises en accusation et devant la Cour de cassation, ainsi que les procédures préjudicielles ont crû dans la même proportion et tout ce contentieux — qu'il soit recevable ou non — doit être traité avant

sche cassaties (bv. regeling van rechtsgebied — niet vermelden van eenparigheid) die niet tot andere beslissingen ten gronde vanwege de rechter op verwijzing in feitelijke aanleg aanleiding geven;

2. de bijzondere strafwetten (voorlopige hechtenis, Europees aanhoudingsbevel, Strafuitvoering, Vreemdelingen) die ook vaak cassatiemogelijkheden inhouden in tussentijdse spoedprocedures die hoofdzakelijk een feitelijke en niet een juridische beoordeling vereisen;

3. de mogelijkheden tot cassatieberoep tegen beslissingen die geen eindbeslissingen zijn. Artikel 416 Wetboek van Strafvordering in het bijzonder bepaalt al maar meer cassatieberoepen in procedurestadia vóór de eindbeslissing, inzonderheid tijdens en bij het afsluiten van het gerechtelijk onderzoek.

Die uitzonderingen die grotendeels voortkomen uit de "wet Franchimont" van 1998 betreffen in hoofdzaak de controle van het strafonderzoek. Gesteld dat zulke controle de kwaliteit van de procedure ten goede komt — maar dat is m.i. nooit echt vastgesteld geworden — dan nog rijst de vraag of het Hof van Cassatie op dat moment de beslissing van de kamer van inbeschuldigingstelling op haar wettigheid moet onderzoeken en of het niet aan het Hof behoort pas na de eindbeslissing de regelmatigheid van de rechtspleging in haar geheel genomen te beoordelen. Het argument dat het zuiveren van de nietigheden van het onderzoek vooraleer de zaak aan de feitenrechter wordt onderworpen de mogelijkheid biedt de gewraakte onderzoeksdaaden andermaal, maar dan op regelmatige wijze te stellen, is praktisch gezien illusoir.

Hoe zou men een telefoontap, een huiszoeking, een observatie nog doeltreffend kunnen herdoen? Meteen vervalt een noodzaak om de beoordeling van de regelmatigheid van de procedure te onttrekken aan de feitenrechter ten voordele van de onderzoeksgerechten en zou de orthodoxe cassatierechter die pas tussenkomt op het einde van het proces in ere kunnen worden hersteld.

Tegen de lange duur van de strafprocedures werd inderdaad voortdurend kritiek geuit.

Daartegen kan echter worden opgeworpen dat het aantal verschillende beslissingen waarin de wet voorziet en die door het parket en de onderzoeksrechter kunnen worden genomen in de laatste jaren voortdurend is blijven stijgen. De beroepsmogelijkheden voor de kamer van inbeschuldigingstelling en voor het Hof van Cassatie, alsook de prejudiciële procedures zijn in dezelfde verhouding gestegen en al die geschillen — of

même que le juge du fond n'est saisi du dossier. Le délai raisonnable ne peut que souffrir de pareille situation.

Ainsi, depuis l'introduction de la loi "Franchimont" une pléthore de recours a été engendrée, les uns plus utiles ou plus inutiles que les autres, avec pour résultat immédiat que le cours de la justice en a été à chaque fois retardé, parfois même, et en général dans les affaires très importantes, avec un résultat qui heurte l'opinion publique.

Le chapitre V du rapport annuel 2003 a fait une analyse de cette problématique. Au fil de ces dernières années, les procédures Franchimont semblaient quelque peu se tasser, mais voilà que les procédures concernant les méthodes particulières de recherche ont depuis lors pris la relève...

Et actuellement, c'est la saga "Salduz" qui domine!

Une réflexion générale reste donc d'actualité, car ce n'est pas le nombre de procédures qui est créateur des garanties individuelles et collectives, mais bien leur effectivité.

Comme praticiens du droit, nous ne pouvons qu'attirer l'attention du législateur sur les problèmes liés au souci partagé d'une bonne administration de la Justice.

Une réunion comme celle d'aujourd'hui ne peut avoir qu'un effet bénéfique à ce sujet.

Cette collaboration fructueuse s'est récemment révélée dans la proposition de loi concernant la procédure devant la Cour de cassation en matière pénale, introduite par les membres de la présente assemblée et inspirée par les activités au sein de notre Cour. Nous remercions donc ceux qui ont introduit cette proposition qui, espérons-le, connaîtra rapidement un dénouement favorable".

Les délits non intentionnels en droit belge, spécialement dans le service public

J'ai attaché du prix à reproduire ci-dessous le texte de mon intervention devant le Sénat français le 9 octobre 2010.

"Examiner l'éventuelle spécificité du traitement des délits non intentionnels, lorsqu'ils ont été commis par des mandataires publics, pourrait, à première vue,

ze ontvankelijk zijn of niet — moeten worden behandeld nog voor de bodemrechter van het dossier kennisneemt. In een dergelijke toestand komt de redelijke termijn heel erg in het gedrang.

Zo heeft de goedkeuring van de zogenaamde Franchimontwet een vloedgolf van beroepen teweeggebracht, de ene al nuttiger of minder nuttig dan de andere, met als onmiddellijk gevolg daarvan een vertraging van de rechtsgang, die in soms, en stevast in erg belangrijke zaken, deining in de publieke opinie heeft veroorzaakt.

In hoofdstuk V van het jaarverslag 2003 werd dat probleem onderzocht. In de loop van de laatste jaren leek het aantal Franchimontdossiers enigszins te stagneren, maar dan doken plots de procedures betreffende de bijzondere opsporingsmethoden op...

En momenteel voert de Salduzsaga de bestsellerlijsten aan!

Een globale bezinning blijft dus geboden. Niet het aantal procedures scheppen individuele en collectieve waarborgen, maar wel de doeltreffendheid ervan.

Als rechtspractici zien wij ons verplicht de aandacht van de wetgever te vestigen op de problemen die te maken hebben met een gedeelde bezorgdheid om een goede rechtsbedeling.

Een vergadering zoals die van vandaag komt dat doel zeker ten goede.

Die vruchtbare samenwerking heeft zich zeer recent nog geuit in het wetsvoorstel met betrekking tot de rechtspleging voor het Hof van Cassatie in strafzaken, ingediend door leden van deze vergadering en geïnspireerd door werkzaamheden verricht in de schoot van ons Hof. Onze dank gaat dan ook naar de indieners van dit voorstel dat, laten wij hopen, spoedig een gunstige afloop zal kennen."

Niet-opzettelijke misdrijven in het Belgisch recht, met name in de openbare diensten

Ik vond het belangrijk hieronder de tekst weer te geven die ik voor de Franse Senaat heb uitgesproken op 9 oktober 2010.

"Het onderzoek van het eventueel specifieke karakter van de aanpak van niet opzettelijke misdrijven, wanneer zij door openbare ambtsdragers zijn gepleegd, leidt op

mener à un constat qui, en droit belge, se laisserait exprimer par un seul mot: NÉANT³³.

Les articles 418 et suivants du Code pénal belge, qui traitent de l'homicide et des lésions corporelles involontaires, ne définissent pas de modalités de répression particulières pour l'hypothèse où ces délits sont imputables à un mandataire public ou à un agent d'administration. La jurisprudence ne révèle pas davantage une application différenciée de ces dispositions, selon la qualité de l'auteur des faits justifiant des poursuites.

Ce qui pourrait ainsi faire figure de lacune ou de vide juridique, n'autorise toutefois pas à imaginer que la problématique des délits non intentionnels commis dans le fonctionnement du service public est ignorée en Belgique ou qu'elle laisse indifférent. Depuis longtemps, les cours et tribunaux sont invités à statuer sur des poursuites dont font l'objet des élus locaux à la suite d'accidents de circulation survenus sur la voie publique. Par ailleurs, les suites judiciaires de certains événements catastrophiques ont amené à considérer, de près ou de loin, la part de responsabilité que pouvaient endosser certains titulaires de fonctions publiques. Nous gardons, toutes et tous, en mémoire la tragédie du Heysel, lorsque 39 personnes trouvèrent la mort à l'occasion d'un match de football, et à la suite de laquelle ont notamment été mis en cause deux officiers de gendarmerie et deux élus locaux de la Ville de Bruxelles. Plus récemment, l'explosion d'une conduite

het eerste zicht tot de vaststelling die, wat het Belgisch recht betreft, het best kan omschreven worden door één enkel woord: ONBESTAANDE³³.

De artikelen 418 en volgende van het Strafwetboek, over onopzettelijk doden en het onopzettelijk toebrengen van lichamelijk letsel, bepalen geen bijzondere strafmodaliteiten voor het geval waarin die misdrijven aan een openbaar ambtsdrager of een ambtenaar worden toegerekend. Uit de rechtspraak blijkt evenmin dat die bepalingen verschillend worden toegepast, naargelang de hoedanigheid van de dader van de feiten die de vervolgingen verantwoorden.

Wat op het eerste zicht doet denken aan een juridische lacune of leemte, mag niet doen geloven dat de problematiek van de niet opzettelijke misdrijven die in het kader van de werking van de overheidsdiensten worden gepleegd, in België genegeerd wordt of onverschillig laat. Reeds geruime worden de hoven en rechtbanken aangezocht zich uit te spreken over vervolgingen tegen plaatselijke verkozenen wegens verkeersongevallen op de openbare weg. Daarnaast hebben de juridische gevolgen van sommige rampzalige gebeurtenissen, rechtstreeks of onrechtstreeks ertoe geleid dat de aansprakelijkheid van sommige openbare ambtsdragers in aanmerking wordt genomen. Iedereen herinnert zich nog het Heizeldrama waarbij 39 mensen bij een voetbalmatch de dood vonden en ten gevolge waarvan onder meer twee rijkswachtofficiëren en twee plaatselijke verkozenen van de Stad Brussel in het geding werden betrokken. Onlangs nog, heeft de

³³ Cette contribution a été rédigée avec la précieuse collaboration de David DE ROY, alors référendaire près la Cour de cassation de Belgique. Elle a fait l'objet d'un exposé au Sénat français, à Paris, le 9 octobre 2010, dans le cadre du colloque organisé à l'occasion du 10e Anniversaire de la Loi Fauchon et ayant pour thème "La responsabilité pénale pour imprudence à l'épreuve des grandes catastrophes". En rapport avec les considérations figurant dans le texte de la contribution, on notera que l'infraction visée à l'article 422ter du Code pénal ("Sera puni des peines prévues à l'article précédent celui qui, le pouvant sans danger sérieux pour lui-même ou pour autrui, refuse ou néglige de porter à une personne en péril le secours dont il est légalement requis; celui qui le pouvant, refuse ou néglige de faire les travaux, le service, ou de prêter le secours dont il aura été requis dans les circonstances d'accidents, tumultes, naufrage, inondation, incendie ou autres calamités, ainsi que dans les cas de brigandages, pillages, flagrant délit, clameur publique ou d'exécution judiciaire") n'est pas envisagée, alors qu'elle paraît concerner des agents publics. On peut toutefois omettre de la signaler en considérant qu'elle ne relève pas nécessairement de la catégorie des délits non intentionnels. Par ailleurs, et de manière générale, toutes les questions liées à la responsabilité civile (en ce comprise celle des bourgmestres, telle que régie par une loi spécifique du 4 mai 1999) ont été négligées dans le cadre de la présente contribution.

³³ Deze bijdrage werd opgemaakt met de waardevolle medewerking van David DE ROY, toen referendaris bij het Hof van Cassatie van België. Zij heeft gediend als exposé in de Franse Senaat op 9 oktober 2010, in het kader van het colloquium dat werd georganiseerd naar aanleiding van de 10e Verjaardag van de *Loi Fauchon* met als thema "La responsabilité pénale pour imprudence à l'épreuve des grandes catastrophes". In verband met de overwegingen in de tekst van de bijlage, dient opgemerkt dat het in artikel 422ter van het Strafwetboek bedoelde misdrijf ("Met de straffen in het vorige artikel bepaald wordt gestraft hij die, hoewel hij in staat is het te doen zonder ernstig gevaar voor zichzelf of voor anderen, weigert of nalaat aan iemand die in gevaar verkeert, de hulp te bieden waartoe hij wettelijk wordt opgevorderd; hij die, hoewel daartoe in staat, weigert of nalaat het werk of de dienst te doen waartoe hij wordt opgevorderd bij ongeval, beroering, schipbreuk, overstroming, brand of andere rampen, evenals het geval van roverij, plundering, ontdekking op heterdaad, vervolging door het openbaar beroep of van gerechtelijke tenuitvoerlegging") niet in aanmerking wordt genomen ofschoon het betrekking lijkt te hebben op ambtenaren. Het kan evenwel buiten beschouwing worden gelaten, door te oordelen dat het niet noodzakelijk tot de categorie van de niet opzettelijk gepleegde misdrijven behoort. Overigens werd in het kader van deze bijdrage geen rekening gehouden met de vraagstukken inzake burgerlijke aansprakelijkheid (met inbegrip van de burgerlijke aansprakelijkheid van de burgemeesters, die geregeld wordt door een bijzondere wet van 4 mei 1999).

de gaz dans une “zone d’activités économiques”³⁴ à Ghislenghien a causé la mort de 24 personnes et en a blessé 132 autres. Cet accident a conduit à l’inculpation, parmi d’autres personnes physiques ou morales, du Bourgmestre (homologue du maire) et du secrétaire communal de la Ville d’Ath.

Ni la situation du mandataire prévenu d’avoir commis un délit non intentionnel ni celle de la victime des comportements ainsi poursuivis n’apparaissent satisfaisantes aux yeux de divers observateurs qui, de longue date, ont formulé essentiellement deux critiques et ont proposé d’obvier à ces inconvénients, en sollicitant l’intervention du législateur. Les critiques portent, d’une part, sur la théorie jurisprudentielle de l’unité des fautes pénale et civile et, d’autre part, sur les lacunes du système légal de responsabilité pénale des personnes morales.

Je rappellerai rapidement la teneur de ces critiques et des propositions imaginées dans leur foulée, tout en faisant part des réflexions que m’inspire cette problématique.

La théorie de l’unité des fautes pénale et civile.

Il est reproché à la théorie de l’unité des fautes pénale et civile de produire cette conséquence qu’en cas d’acquiescement du prévenu au pénal, la victime ne puisse plus saisir le juge civil d’une action en réparation de son dommage subi par la faute du prévenu désormais acquitté: l’autorité de la chose jugée au pénal sur le civil fait obstacle à ce qu’une faute soit établie dans le cadre du régime de la responsabilité quasi délictuelle, alors que cette faute a été exclue sur le plan pénal. À l’inverse, et pour ne pas priver la victime d’une chance d’indemnisation en cas d’acquiescement, le juge pénal pourrait — toujours selon ces observateurs critiques — être enclin à déclarer plus rapidement la culpabilité en établissant la faute de la personne poursuivie sur la base des critères abstraits de la responsabilité aquilienne, sans rechercher si l’auteur a commis une faute suffisamment caractérisée. L’exposition au risque de la condamnation pénale serait alors plus grande, dès lors que la faute la plus légère serait sanctionnée³⁵.

³⁴ Dénomination utilisée en France.

³⁵ Sur les critiques de la situation actuelle, cf. M. BOVERIE et S. SMOOS, “Responsabilité pénale du bourgmestre: comment (enfin) allier équité et efficacité?”, *Mouv. Com.*, 2007, p.331-334.

ontploffing van een gasleiding in een “zone d’activités économiques”³⁴ te Gellingen, de dood van 24 mensen veroorzaakt en 132 mensen verwond. Dat ongeval heeft geleid tot de inverdenkingstelling van meerdere rechtspersonen en natuurlijke personen, waaronder de burgemeester (tegenhanger van de “maire” in Frankrijk) en de gemeentesecretaris van de Stad Aat.

Volgens verschillende waarnemers zijn, noch de toestand van de verkozene die ervan verdacht wordt dat hij een niet-opzettelijk misdrijf heeft gepleegd, noch die van het slachtoffer van de hier vervolgde gedragingen, bevredigend te noemen. Reeds geruime tijd formuleren zij in hoofdzaak twee kritieken en stellen zij voor om daaraan, via de wetgever, te verhelpen. Die kritieken hebben enerzijds betrekking op de theorie binnen de rechtspraak van de eenheid van de strafrechtelijke en burgerrechtelijke fout en, anderzijds, op de leemten binnen het wettelijk stelsel van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van rechtspersonen.

Ik herinner even snel aan de inhoud van die kritieken en de voorstellen die ermee samengaan. Tevens deel ik u de bedenkingen mede waartoe die problematiek mij inspireert.

De theorie van de eenheid van de strafrechtelijke en de burgerrechtelijke fout.

De theorie van de eenheid van de strafrechtelijke en burgerrechtelijke fout wordt verweten dat wanneer de beklagde op strafrechtelijk vlak wordt vrijgesproken, het slachtoffer voor de burgerlijke rechter geen hervestvordering meer aanhangig kan maken wegens de schade die hij door de fout van de inmiddels vrijgesproken beklagde heeft geleden: het gezag van gewijsde van beslissingen op de strafvordering, ten opzichte van beslissingen op de burgerlijke rechtsvorderingen, staat eraan in de weg dat een fout wordt aangetoond in het kader van het stelsel van de quasi-delictuele aansprakelijkheid, vermits die fout op strafrechtelijk vlak werd uitgesloten. Daarentegen zou — nog steeds volgens die kritische waarnemers — de rechter geneigd zijn om, teneinde het slachtoffer geen kans op vergoeding te ontnemen in het geval van vrijspraak, de vervolgde sneller schuldig te verklaren door diens fout aan te tonen op grond van de abstracte criteria van de aquiliaanse aansprakelijkheid, zonder te onderzoeken of de degene die de schade heeft veroorzaakt een voldoende kenmerkende fout heeft begaan. Hierdoor neemt het risico op een strafrechtelijke veroordeling toe, aangezien de minste fout zou worden bestraft³⁵.

³⁴ Franse benaming.

³⁵ Over de kritiek op de huidige toestand, vgl. M. BOVERIE en S. SMOOS, “Responsabilité pénale du bourgmestre: comment (enfin) allier équité et efficacité?”, *Mouv. Com.*, 2007, p.331-334.

Les propositions de loi déposées en réaction à ces critiques tendent avant tout à ménager une distinction entre les critères d'appréciation de la négligence et de l'imprudence, selon que la faute est invoquée sur les plans civil ou pénal. Elles consacrent, par ailleurs, l'idée que "la décision par laquelle le juge déclare la faute pénale non établie ne préjuge pas la question de la faute génératrice de responsabilité civile"³⁶.

Sans m'attarder ici sur les différentes observations qu'a formulées la section de législation du Conseil d'État à l'égard de ces propositions, je peux difficilement dissimuler ma perplexité à l'égard du présupposé selon lequel le juge pénal inclinerait plus facilement à déclarer la culpabilité pour éviter de ruiner les chances ultérieures de réparation du préjudice subi par la victime. Cette tendance serait, en quelque sorte, favorisée par le recours à la "faute la plus légère", de préférence à une faute caractérisée. Je crains que cette analyse ne tienne pas compte d'une réalité dont témoigne la jurisprudence³⁷: les juges saisis de litiges mettant en cause la responsabilité de mandataires publics à l'égard de délits non intentionnels, accordent généralement un soin tout particulier dans la collecte, l'appréciation et le traitement des faits susceptibles de conduire à l'établissement de la faute. De légèreté, dans le chef des tribunaux, il ne me semble résolument pouvoir être question. Si compréhensible que puisse être quelque crainte à ce propos, elle ne prend toutefois pas appui sur une pratique suffisamment avérée.

J'envisage, à présent, le deuxième cadre dans lequel s'inscrivent les réflexions sur la responsabilité pénale des mandataires publics pour délits non intentionnels commis dans l'exercice de leurs fonctions.

Ce deuxième cadre est celui que trace le régime légal de responsabilité pénale des personnes morales.

L'article 5 du Code pénal belge dispose:

"Toute personne morale est pénalement responsable des infractions qui sont intrinsèquement liées à la réalisation de son objet ou à la défense de ses intérêts, ou

³⁶ Les deux propositions diffèrent essentiellement en ce que l'une définit les critères de la faute civile (0120/001), alors que l'autre définit les critères de la faute pénale (1170/001).

³⁷ Cf. not. Liège (3è ch.), 14 juin 1994, *Rev. Dr. com.*, 1995, note F. KOEKELBERG. D. RENDERS et Fl. PIRET, "La responsabilité pénale et civile des mandataires provinciaux et communaux", *Droit de la démocratie provinciale et communale: la désignation et la responsabilité des mandataires*, Namur, 2006, p.88-92.

De in antwoord op die kritieken ingediende wetsvoorstellen willen in de eerste plaats een onderscheid tot stand te brengen tussen de beoordelingscriteria van nalatigheid en onvoorzichtigheid, naargelang de fout voor de burgerlijke rechter of de strafrechter wordt aangevoerd. Zij bevestigen bovendien het idee dat "de beslissing waarbij de rechter verklaart dat de strafrechtelijke schuld niet is bewezen, geen uitspraak inhoudt over de fout die aanleiding geeft tot burgerrechtelijke aansprakelijkheid"³⁶.

Ik zal hier niet uitweiden over de verschillende opmerkingen die de afdeling wetgeving van de Raad van State over die voorstellen heeft geformuleerd, toch kan ik moeilijk mijn verbijstering wegsteken ten aanzien van de stelling dat de strafrechter sneller geneigd zou zijn iemand schuldig te verklaren om de verdere mogelijkheden tot vergoeding van de door het slachtoffer geleden schade niet aan te tasten. Die neiging zou als het ware in de hand worden gewerkt door gebruik te maken van de "lichtste fout", bij voorkeur een kennelijke fout. Ik vrees dat die analyse geen rekening houdt met een uit de rechtspraak blijvende werkelijkheid³⁷: de rechters die kennis nemen van geschillen die de aansprakelijkheid van openbare ambtsdragers ten opzichte van niet-opzettelijke misdrijven in het gedrang brengen, besteden over het algemeen veel zorg aan het vergaren, de beoordeling en de verwerking van de feiten die de fout kunnen aantonen. Van lichtzinnigheid is bij de rechtbanken volgens mij volstrekt geen sprake. Hoe begrijpelijk die vrees ook moge wezen, zij is niet gebaseerd op een op genoegzame wijze aangetoonde praktijk.

Vanaf hier bekijk ik het tweede kader waarin de bedenkingen vallen over de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van de openbare mandatarissen wegens niet opzettelijke misdrijven die in de uitoefening van hun ambt zijn gepleegd.

Dat tweede kader is dat van het stelsel van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van de rechtspersonen.

Artikel 5 van het Belgisch Strafwetboek bepaalt:

"Een rechtspersoon is strafrechtelijk verantwoordelijk voor misdrijven die hetzij een intrinsiek verband hebben met de verwezenlijking van zijn doel of de waarneming

³⁶ Beide voorstellen zijn wezenlijk verschillend aangezien het ene de criteria van de burgerrechtelijke fout bepaalt (0120/001), terwijl het tweede de criteria van de strafrechtelijke fout bepaalt (1170/001).

³⁷ Vgl. o.m. Luik (3de kamer.), 14 juni 1994, *Rev. Dr. com.*, 1995, noot F. KOEKELBERG. D. RENDERS en Fl. PIRET, "La responsabilité pénale et civile des mandataires provinciaux et communaux", *Droit de la démocratie provinciale et communale: la désignation et la responsabilité des mandataires*, Namen, 2006, p. 88-92.

de celles dont les faits concrets démontrent qu'elles ont été commises pour son compte.

Lorsque la responsabilité de la personne morale est engagée exclusivement en raison de l'intervention d'une personne physique identifiée, seule la personne qui a commis la faute la plus grave peut être condamnée. Si la personne physique identifiée a commis la faute sciemment et volontairement, elle peut être condamnée en même temps que la personne morale responsable.

Sont assimilées à des personnes morales:

1° les associations momentanées et les associations en participation;

2° les sociétés visées à l'article 2, alinéa 3, des lois coordonnées sur les sociétés commerciales, ainsi que les sociétés commerciales en formation;

3° les sociétés civiles qui n'ont pas pris la forme d'une société commerciale.

Ne peuvent pas être considérées comme des personnes morales responsables pénalement pour l'application du présent article: l'État fédéral, les régions, les communautés, les provinces, l'agglomération bruxelloise, les communes, (les zones pluricomunales,) les organes territoriaux intra-communales, la Commission communautaire française, la Commission communautaire flamande, la Commission communautaire commune et les centres publics d'aide sociale".

Ce régime légal fait bénéficier de l'immunité de responsabilité pénale les personnes morales de droit public dont les organes (ou, à tout le moins, certains d'entre eux) sont élus directement. Ces organes sont des assemblées dont les membres sont élus démocratiquement. Il s'agit essentiellement de l'État fédéral, des entités fédérées (que sont les Communautés et les Régions), des provinces et des communes. En revanche, d'autres personnes morales de droit public ne bénéficient pas de cette immunité et sont soumises au régime de droit commun de la responsabilité pénale des personnes morales: il s'agit notamment des organismes d'intérêt public, des entreprises publiques ou encore des associations intercommunales; leurs organes ne sont, en effet, pas constitués au terme d'un processus électoral direct. Elles sont assimilées — pour ce qui concerne leur responsabilité pénale — aux personnes morales de droit privé³⁸.

³⁸ N'est évidemment pas concerné par cette dernière affirmation le régime des sanctions, dont il n'est pas question en l'espèce.

van zijn belangen, of die, naar blijkt uit de concrete omstandigheden, voor zijn rekening zijn gepleegd.

Wanneer de rechtspersoon verantwoordelijk gesteld wordt uitsluitend wegens het optreden van een geïdentificeerde natuurlijke persoon, kan enkel degene die de zwaarste fout heeft begaan worden veroordeeld. Indien de geïdentificeerde natuurlijke persoon de fout wetens en willens heeft gepleegd kan hij samen met de verantwoordelijke rechtspersoon worden veroordeeld.

Met rechtspersonen worden gelijkgesteld:

1° tijdelijke verenigingen en verenigingen bij wijze van deelneming;

2° vennootschappen bedoeld in artikel 2, derde lid, van de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen, alsook handelsvennootschappen in oprichting;

3° burgerlijke vennootschappen die niet de vorm van een handelsvennootschap hebben aangenomen.

Voor de toepassing van dit artikel kunnen niet als strafrechtelijk verantwoordelijke rechtspersoon worden beschouwd: de federale staat, de gewesten, de gemeenschappen, de provincies, de Brusselse agglomeratie, de gemeenten, (de meergemeentezones,) de binnengemeentelijke territoriale organen, de Franse Gemeenschapscommissie, de Vlaamse Gemeenschapscommissie, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de openbare centra voor maatschappelijk welzijn."

Dit wettelijk stelsel verleent immunité van strafrechtelijke verantwoordelijkheid aan de publiekrechtelijke rechtspersonen waarvan de organen (of toch sommige daarvan) rechtstreeks zijn verkozen. Die organen zijn vergaderingen waarvan de leden democratisch zijn verkozen. Het gaat in hoofdzaak om de Federale Staat, de gefedereerde entiteiten (de Gemeenschappen en de Gewesten), de provincies en de gemeenten. Andere publiekrechtelijke rechtspersonen daarentegen genieten die immunité niet en vallen onder het gemeenrechtelijk stelsel van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van de rechtspersonen: met name instellingen van openbaar nut, openbare ondernemingen of verder nog, intercommunale verenigingen; hun organen worden immers niet samengesteld na afloop van een rechtstreekse verkiezingsprocedure. Zij worden gelijkgesteld — wat hun strafrechtelijke verantwoordelijkheid aangaat — met privaatrechtelijke rechtspersonen³⁸.

³⁸ Dat geldt uiteraard niet voor het stelsel van de sancties, waarvan er te dezen geen sprake is.

Cette immunité a été justifiée par la volonté d'“éviter que les pouvoirs publics deviennent une cible pour les citoyens mécontents”³⁹. Il s'agissait ainsi d'éviter que soient suscitées “des plaintes dont l'objectif serait de mener, par la voie pénale, des combats qui doivent se traiter par la voie politique”⁴⁰. L'un des effets de cette immunité touche particulièrement les mandataires des personnes morales concernées: c'est vers eux que seront dirigées les poursuites pénales, lorsqu'à raison de l'immunité ainsi consacrée, elles ne peuvent être exercées à charge des personnes morales dont ils sont les organes. La probabilité de ce cas de figure est présentée comme étant d'autant plus élevée lorsque des poursuites sont exercées du chef d'infractions non intentionnelles⁴¹.

Tel que je viens de vous le décrire succinctement, le système actuel inspire d'évidentes réflexions; je me propose de vous faire partager deux d'entre elles.

Première réflexion

Il est sans doute louable, et surtout très sain, dans un État de droit, de chercher à éviter que les prétoires des juridictions répressives deviennent le lieu d'élection de combats politiques. Il n'est toutefois pas certain que cet objectif soit efficacement rencontré en l'état actuel, dans un système où les plaintes, qui ne peuvent être dirigées contre la collectivité politique, le seront contre ses mandataires. Dans bien des collectivités où la personne morale de droit public s'identifie, dans une large mesure, au travers de la personnalité de ses mandataires, le risque d'utilisation de la répression pénale à des fins politiques est bien réel, voire même plus important que si les poursuites pouvaient être initiées contre la personne morale, à l'égard de laquelle la recherche du caractère infamant d'une sanction pénale ne pourrait constituer la motivation principale des plaignants.

Ma seconde réflexion est inspirée par une hypothèse assez particulière. Cette hypothèse relève sans doute plus du cas d'école que d'une pratique largement observée. Elle me paraît cependant révélatrice de certaines lacunes du système actuel. Vous savez qu'en Belgique — à l'instar, d'ailleurs, de ce qu'on peut observer en France — plusieurs communes peuvent se regrouper et exercer ensemble certaines de leurs compétences dans le cadre d'une association intercommunale dotée d'une personnalité juridique distincte de celles des communes qui la constituent; les organes de ces intercommunales (assemblée générale, conseil d'administration, ...) sont composés d'élus locaux des communes qui composent

Die immunititeit werd gerechtvaardigd door de wil om te “vermijden dat de overheid een schietschijf zou worden voor de misnoegde burger”³⁹. Men wilde aldus vermijden dat “klachten worden uitgelokt waarvan het werkelijke doel zou zijn via strafrechtelijke weg politieke strijd te voeren”⁴⁰. Eén van de gevolgen van die immunititeit raakt in het bijzonder de lasthebbers van de betrokken rechtspersonen: de strafvervolgving zal tegen hen worden ingesteld wanneer zij wegens de aldus geregelde immunititeit niet kan ingesteld worden tegen de rechtspersonen waarvan zij de organen zijn. De waarschijnlijkheid van die denkbeeldige situatie zou des te groter zijn wanneer de vervolgingen zijn ingesteld wegens niet-opzettelijke misdrijven⁴¹.

Zoals ik u hier beknopt heb beschreven zet het huidige stelsel aan tot evidente beschouwingen; hier volgen er twee.

Eerste overweging

In een Rechtsstaat is het ongetwijfeld verstandig, en vooral erg gezond, dat men poogt te vermijden dat strafrechtbanken de plaats bij uitstek worden van politieke strijd. Het is evenwel niet zeker dat die doelstelling momenteel op efficiënte wijze wordt bereikt met een systeem waarin klachten die niet tegen de politieke instanties kunnen worden gericht, tegen de ambtsdragers worden gericht. Voor talrijke instanties, waar de publiekrechtelijke rechtspersoon grotendeels vereenzelvigd wordt met de persoon van de ambtsdragers, is het risico op instrumentalisering van het strafrecht voor politieke doeleinden erg reëel, zelfs aanzienlijker dan wanneer de vervolgingen tegen de rechtspersoon hadden kunnen worden ingesteld, aangezien in dat geval het nastreven van het schandelijke karakter van een strafrechtelijke sanctie niet de hoofdbekommernis van de klagers is.

Mijn tweede bedenking is ingegeven door een vrij bijzondere hypothese, die veeleer theoretisch is dan een wijd verbreide praktijk. Volgens mij toont zij evenwel een aantal leemten binnen het huidige systeem aan. U weet dat in België — net zoals overigens in Frankrijk — verschillende gemeenten zich kunnen verenigen om gezamenlijk een aantal van hun bevoegdheden uit te oefenen binnen een intercommunale maatschappij, met een rechtspersoonlijkheid die onderscheiden is van die van de samenstellende gemeenten; de organen van die intercommunales (algemene vergadering, raad van beheer, ...) zijn samengesteld uit plaatselijke verkozenen van de gemeenten die deel uitmaken van de associatie.

³⁹ DOC 52 1146/001, p. 3.

⁴⁰ *Ibid.*

⁴¹ DOC 52 1146/001, p. 3.

³⁹ DOC 52 1146/001, p. 3.

⁴⁰ *Ibid.*

⁴¹ DOC 52 1146/001, p. 3.

l'association. Ces pratiques d' "intercommunalité"⁴² ont cours dans des domaines aussi divers que l'enlèvement et le traitement des déchets ménagers, le développement des "zones d'activités économiques", l'épuration des eaux usées, les services d'incendie et bien d'autres encore.

Sur le plan de la responsabilité pénale, ces associations intercommunales ne bénéficient pas de l'immunité accordée aux communes, puisque leurs organes ne sont pas composés de personnes directement élues à cette fin, mais bien d'élus locaux délégués par leurs communes respectives. Imaginons que des faits liés à l'exercice d'une compétence communale conduisent à l'organisation de poursuites répressives. Selon que cette compétence est exercée par la commune ou au sein de l'intercommunale, les poursuites viseront l' élu local dans le premier cas, tandis que celui-ci — s'il est administrateur de l'intercommunale — sera "protégé", à tout le moins partiellement⁴³, par la possibilité de mettre en cause la responsabilité de cette association, dans le deuxième cas.

Cet exemple illustre une certaine inégalité de traitement des élus locaux, au gré des circonstances et contextes dans lesquels ils exercent leurs mandats.

*
* *

Plus généralement, ces deux réflexions témoignent de ce que, sur le plan de l'articulation entre les responsabilités respectives de la collectivité politique et de ses mandataires, le régime actuel de responsabilité pénale des personnes morales est perfectible. Cette situation n'a pas échappé à l'attention de parlementaires qui ont déposé une proposition de loi tendant à obvier à certains des inconvénients ainsi révélés par la pratique. Sans s'attarder ici sur toutes les vicissitudes qu'a connues cette proposition de loi, au sort encore incertain⁴⁴ à ce jour, et sans faire part de toutes les réflexions qu'elle inspire, quelques observations méritent — me semble-t-il — d'être formulées. Deux points retiennent particulièrement mon attention parmi les avatars rencontrés par cette proposition au fil des amendements et des avis du Conseil d'État auxquels elle a donné lieu jusqu'à présent.

⁴² Vocabulaire fréquemment utilisé en France.

⁴³ Cf. ce qui est exposé *infra*, à la note 15.

⁴⁴ Sur la base du site internet de la Chambre (30 août 2010), la proposition déposée sous le n° DOC 52 1146/001 n'a pas été relevée de caducité.

Dergelijke praktijken van "intercommunalité"⁴² bestaan op tal van vlakken waaronder de ophaling en verwerking van huishoudelijk afval, de ontwikkeling van "zones d'activités économiques", de zuivering van afvalwater, de brandweer enz.

Op het vlak van strafrechtelijke verantwoordelijkheid genieten die intercommunales niet de immunititeit die de gemeenten wel hebben, vermits hun organen niet zijn samengesteld uit rechtstreeks met dat doel verkozen personen, maar wel uit plaatselijke verkozenen die door hun respectieve gemeenten zijn afgevaardigd. Laat ons nu veronderstellen dat wegens feiten die verband houden met de uitoefening van een gemeentelijke bevoegdheid, strafvervolgingen worden ingesteld. Naargelang die bevoegdheid wordt uitgeoefend door de gemeente of door de intercommunale zelf, zullen die vervolgingen in het eerste geval de plaatselijke verkozenen treffen, terwijl laatstgenoemde, in het tweede geval — zo hij bestuurder van de intercommunale is — althans gedeeltelijk zal worden "beschermd"⁴³ door de mogelijkheid om de aansprakelijkheid van die associatie in het gedrang te brengen.

Dit voorbeeld illustreert dat de plaatselijk verkozenen tot op zekere hoogte ongelijk worden behandeld afhankelijk van de omstandigheden en de context waarin zij hun mandaten uitoefenen.

*
* *

Meer algemeen tonen beide overdenkingen aan dat op het vlak van de verdeling van de respectieve verantwoordelijkheid tussen de politieke collectiviteit en haar mandatarissen betreft, de huidige regeling van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van de rechtspersonen voor verbetering vatbaar is. Deze situatie is de parlementsleden niet ontgaan en daarom hebben zij een wetsvoorstel ingediend om sommige nadelen die de praktijk aan het licht heeft gebracht, ongedaan te maken. Zonder hier te willen stilstaan bij alle perikelen rond dat wetsvoorstel dat thans nog altijd niet is aangenomen⁴⁴ en zonder hierbij te willen ingaan op alle overdenkingen waartoe het aanleiding geeft, dienen hier m.i. toch bepaalde opmerkingen te worden gemaakt. Ik vestig meer in het bijzonder de aandacht op twee punten onder de vele bezwaren waarop dat voorstel is gestuit bij de behandeling van de amendementen en de adviezen van de Raad van State waartoe het aanleiding heeft gegeven.

⁴² In Frankrijk vaak gebruikte term.

⁴³ Zie noot 15.

⁴⁴ Blijkens de internetsite van de Kamer (30 augustus 2010), blijft het voorstel dat onder het nr. DOC 52 1146/001 was ingediend, vervallen.

*
* *

Premier point

Il a été envisagé de ne réserver le bénéfice de l'immunité pénale qu'à l'Etat fédéral et aux entités fédérées que sont les Communautés et Régions, tandis que les collectivités politiques locales (provinces et communes) seraient soumises au régime de responsabilité applicable à l'ensemble des personnes morales⁴⁵.

Au regard de la situation du mandataire public, cette distinction interpelle: peut-on raisonnablement justifier qu'à raison des différences de régime de leurs collectivités respectives, un ministre soit plus exposé au risque de poursuites répressives qu'un bourgmestre, qui pourrait trouver quelque salut dans la couverture offerte par la responsabilité pénale de sa commune? Se conçoit-il qu'un ministre, plus qu'un bourgmestre, doive subir des plaintes qui dissimulent l'engagement d'un combat politique sur la voie pénale? Un ministre est-il moins exposé qu'un bourgmestre au risque de poursuites du chef de délits non intentionnels? Il ne me paraît pas excessif, à ce propos, d'imaginer que — dans une situation de pandémie — il soit reproché à un ministre de s'être rendu coupable de négligence, en ne prenant pas les mesures sanitaires élémentaires, ou en ne diffusant pas, dans la population, les informations appropriées à une gestion utile de la crise. Tout en s'abstenant d'en apprécier la légalité, l'on se doit d'admettre que la différence de traitement entre ces deux catégories de mandataires pose question.

J'en viens au second point qui retient l'attention au fil des développements de la proposition de réforme du régime de responsabilité pénale des personnes morales.

Les auteurs de la proposition initiale de réforme avaient conçu de soumettre l'ensemble des personnes morales de droit public (y compris les collectivités politiques dont les organes sont formés au terme d'un processus électoral démocratique) à un régime unique de responsabilité pénale limitée. Suivant cette approche, la responsabilité pénale aurait ainsi été limitée aux

⁴⁵ Sous réserve, évidemment, des dispositions spécifiques en matière de peines. Cette problématique n'est toutefois pas abordée dans la contribution.

*
* *

Eerste punt

Het idee was dat voortaan alleen nog de federale Staat en de deelstaten zoals de Gemeenschappen en Gewesten de strafrechtelijke immunititeit zouden genieten, terwijl voor de lokale politieke gemeenschappen (provincies en gemeenten) de aansprakelijkheidsregels zouden gelden die op alle rechtspersonen van toepassing zijn⁴⁵.

Gelet op de situatie van de openbare mandataris roept dat onderscheid vragen op: is het redelijkerwijs te verantwoorden dat een minister wegens het bestaan van verschillende regels voor hun onderscheiden collectiviteiten meer blootstaat aan het risico van strafrechtelijke vervolging dan een burgemeester die tot op zekere hoogte beschermd wordt door de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van de gemeente? Is het te begrijpen dat een minister, méér dan een burgemeester, klachten over zich heen krijgt waarbij in werkelijkheid een politieke strijd wordt uitgevochten voor de strafrechter? Staat de minister minder dan de burgemeester bloot aan het risico van vervolgingen wegens niet opzettelijke misdrijven? Het lijkt mij niet overdreven zich een toestand — een pandemie bijvoorbeeld — voor te stellen waarin de minister schuldig verzuim verweten wordt omdat hij nagelaten heeft de elementaire gezondheidsmaatregelen te treffen of door de voor een goed beheer van de crisis gepaste informatie niet onder de bevolking heeft verspreid. Nog afgezien van het oordeel over de wettigheid moet toch worden toegegeven dat het verschil in behandeling tussen beide categorieën mandatarissen vragen doet rijzen.

Ik kom tot het tweede punt dat de leidraad vormt voor mijn toelichting bij het voorstel tot hervorming van de regeling van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid voor de rechtspersonen.

De indieners van het oorspronkelijk voorstel tot hervorming hadden het plan opgevat om alle publiekrechtelijke rechtspersonen (met inbegrip van de politieke collectiviteiten waarvan de organen worden samengesteld na democratische verkiezingen) te onderwerpen aan één enkele regeling van beperkte strafrechtelijke verantwoordelijkheid. Hierbij zou de strafrechtelijke

⁴⁵ Onder voorbehoud uiteraard van de specifieke strafbepalingen. Deze problematiek komt evenwel in deze bijdrage niet aan de orde.

“infractions constitutives d’une violation d’une norme de rigueur ou de sécurité qui lui est imposée”⁴⁶.

Une fois encore, la confrontation d’un tel système aux principes d’égalité et de non-discrimination pose question, particulièrement si l’on s’interroge sur l’application de ce régime de responsabilité limitée aux entreprises publiques. Deux chefs de différence de traitement peuvent être identifiés. D’une part, lorsqu’une entreprise publique évolue sur un marché concurrentiel, sa qualité de personne morale de droit public lui fera assumer une responsabilité pénale moins étendue que celle qui pèse sur ses concurrents, personnes morales de droit privé. D’autre part, et pour revenir à la situation des mandataires, on observera que, pour les infractions qui échappent au champ de la responsabilité limitée ainsi imaginée, les mandataires des entreprises publiques seront plus exposés au risque des poursuites répressives que leurs homologues des personnes morales de droit privé, ceux-ci pouvant escompter une plus large protection à raison de la responsabilité illimitée de la personne morale qui agit à leur intervention⁴⁷.

*
* *

Comme on le constate, si séduisante qu’elle soit à première vue, une modification du système de la responsabilité pénale des personnes morales annonce d’évidentes difficultés, sans — pour autant — garantir les chances d’atteindre l’objectif de protection des mandataires publics.

*
* *

Une réflexion plus générale me paraît imposée par les deux perspectives de réformes dont je vous ai brièvement entretenu. Ces perspectives ont été esquissées à l’initiative de parlementaires probablement sensibilisés au sort des élus locaux dans la répression des délits non intentionnels et la réparation des préjudices causés par ces infractions. Les références que contiennent les commentaires des propositions de lois à la situation de

⁴⁶ Ch. repr., Doc 52 1146/001, p. 6. M. NIHOUL, *C.D.P.K.*, 2008, p. 491.

⁴⁷ Par souci de simplicité, la possibilité de condamnation de la personne physique, alors que la personne morale serait pénalement responsable, n’est pas abordée dans le cadre de la contribution. Pour rappel, cette condamnation peut se concevoir en vertu de l’art.5, al.2, du Code pénal (“Lorsque la responsabilité de la personne morale est engagée exclusivement en raison de l’intervention d’une personne physique identifiée, seule la personne qui a commis la faute la plus grave peut être condamnée. Si la personne physique identifiée a commis la faute sciemment et volontairement, elle peut être condamnée en même temps que la personne morale responsable”).

responsabilité beperkt zijn tot de “misdrijven die een inbreuk uitmaken op een hem opgelegde zorgvuldigheids- of veiligheidsnorm”⁴⁶.

Nogmaals, de overeenstemming van een dergelijke regeling met het gelijkheids- en non-discriminatiebeginsel is twijfelachtig, vooral als de toepassing van die regeling van beperkte aansprakelijkheid op de overheidsbedrijven wordt onderzocht. Er bestaan duidelijk twee punten waarin de behandeling verschilt. Enerzijds zal een overheidsbedrijf, wanneer het op de vrije markt opereert, wegens zijn hoedanigheid van publiekrechtelijke rechtspersoon niet in dezelfde mate strafrechtelijk verantwoordelijk zijn als zijn concurrenten, de privaatrechtelijke rechtspersonen. Anderzijds, en om terug te komen op de situatie van de mandatarissen, valt het op dat de mandatarissen van de overheidsbedrijven voor de misdrijven die niet vallen onder de aldus opgevatte beperkte verantwoordelijkheid meer kans lopen op strafrechtelijke vervolgingen dan hun functiegenoten in de privaatrechtelijke rechtspersonen, die immers op een ruimere bescherming kunnen rekenen wegens de onbeperkte verantwoordelijkheid van de rechtspersonen die via hen optreden⁴⁷.

*
* *

Het laat zich aanzien dat een wijziging van de regeling van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van de rechtspersonen, hoe verleidelijk zij op het eerste gezicht ook is, ongetwijfeld tot moeilijkheden zal leiden, zonder dat — daarom — de kansen om het doel, namelijk de bescherming van de openbare mandatarissen, te bereiken, gevrijwaard worden.

*
* *

Een overdenking van meer algemene aard lijkt mij geboden door de twee hervormingsvoorstellen waarover ik u kort gesproken heb; Die voorstellen werden geschetst op initiatief van parlementsleden die zich waarschijnlijk het lot aantrokken van de plaatselijk verkozenen bij de bestraffing van de niet-opzettelijke misdrijven en de vergoeding van de door die misdrijven veroorzaakte schade. De verwijzingen in de commentaren bij de

⁴⁶ Kamer, Doc 52/1146/001, p. 6. M. NIHOUL, *C.D.P.K.*, 2008, p. 491.

⁴⁷ Gemakshalve wordt de mogelijkheid dat de natuurlijke persoon veroordeeld wordt terwijl de rechtspersoon strafrechtelijk verantwoordelijk is, in deze bijdrage niet onderzocht. Ter herinnering, die veroordeling is wel degelijk mogelijk op grond van art. 5, tweede lid, van het Strafwetboek (“Wanneer de rechtspersoon verantwoordelijk gesteld wordt uitsluitend wegens het optreden van een geïdentificeerde natuurlijke persoon, kan enkel degene die de zwaarste fout heeft begaan worden veroordeeld. Indien de geïdentificeerde natuurlijke persoon de fout wetens en willens heeft gepleegd kan hij samen met de verantwoordelijke rechtspersoon worden veroordeeld”).

cette catégorie de mandataires publics témoignent de l'attention particulière qui leur est accordée.

Cette sollicitude ne surprend pas si l'on a égard aux deux éléments suivants:

— Les mandataires communaux représentent assurément, sur le plan quantitatif, la plus importante catégorie de mandataires publics: le territoire belge compte 589 communes dont, pour chacune, le nombre des bourgmestre et échevins (les homologues du maire et de ses adjoints) oscille entre 3 et 11. Même si leur nombre peut faire sourire au regard de celui des élus locaux en France, leur voix semble suffisamment forte pour que l'écho de leurs revendications résonne jusqu'aux perchoirs des assemblées législatives.

— La jurisprudence des cours et tribunaux témoigne de ce que les bourgmestres (et, dans une certaine mesure, les échevins) sont les mandataires publics qui, jusqu'à présent, ont le plus fréquemment fait l'objet de condamnations pénales du chef d'homicides involontaires.

Si légitime soit-elle, cette préoccupation pour les élus locaux n'autorise pas à attendre des deux séries de propositions évoquées, plus que ce qu'elles permettent d'espérer en leur état actuel. Confrontées aux enseignements jurisprudentiels et doctrinaux, les propositions ont suscité les avis réservés, tant de certains auteurs (tel le professeur Marc Nihoul, de l'Université de Namur, spécialiste de la responsabilité pénale des personnes morales de droit public) que d'institutions consultées à cette fin; je songe en particulier à la section de législation du Conseil d'État de Belgique. Ces avis entretiennent l'impression générale que les réformes proposées susciteraient plus de questions qu'elles n'apporteraient de solutions aux difficultés actuellement rencontrées. En effet, il y aurait lieu de craindre que les approches fondées, l'une, sur la définition des délits non intentionnels et l'action civile, et, l'autre, sur une révision du système de responsabilité pénale des personnes morales conduisent, par leur portée et leurs effets, à ouvrir des bouteilles à encre dont on n'est d'ailleurs pas certain qu'elles permettront d'apporter une réponse utile à la préoccupation qui a inspiré ces initiatives, à savoir la situation de certains mandataires publics. Un tel résultat est d'ailleurs d'autant moins garanti que certains aspects de la problématique des délits non intentionnels commis dans l'exercice des activités de service public sont actuellement laissés dans l'ombre.

wetsvoorstellen naar de toestand van deze categorie van openbare mandatarissen getuigt van de bijzondere aandacht die aan hen wordt besteed.

Die bezorgdheid komt niet als een verrassing als men acht slaat op de twee volgende gegevens:

— De gemeentelijke mandatarissen vormen ongetwijfeld getalsmatig de grootste groep openbare mandatarissen: het Belgisch grondgebied telt 589 gemeenten. In iedere gemeente schommelt het aantal burgemeesters en schepenen (de ambtsgenoten van de "maire" en zijn adjuncten) tussen 3 en 11. Ook al weegt hun aantal niet op tegen het aantal plaatselijke verkozenen in Frankrijk, toch draagt hun stem blijkbaar ver genoeg om een echo van hun eisen te laten doordringen tot het spreekgestoelte van de wetgevende vergaderingen.

— Uit de rechtspraak van de hoven en rechtbanken blijkt dat de burgemeesters (en in zekere mate, de schepenen) de openbare mandatarissen zijn die tot op heden de meeste strafrechtelijke veroordelingen hebben opgelopen wegens onopzettelijk doden.

Hoe gewettigd ook, toch mag die bezorgdheid voor de plaatselijk verkozenen geen reden zijn om van de twee voornoemde reeksen voorstellen meer te verwachten dan wat zij in hun huidige stand laten verhoppen. In het licht van de rechtspraak en de rechtsleer hebben zowel bepaalde auteurs (zoals professor Marc Nihoul van de Universiteit van Namen, specialist strafrechtelijke verantwoordelijkheid van de publiekrechtelijke rechtspersonen) als instellingen die met dat doel werden geraadpleegd genuanceerde adviezen uitgebracht; ik denk hierbij in het bijzonder aan de afdeling wetgeving van de Belgische Raad van State. Die adviezen voeden de algemene indruk dat de voorgestelde hervormingen meer vragen zouden oproepen dan oplossingen aanreiken voor de huidige problemen. Er zou immers reden zijn om te vrezen dat de voorstellen waarvan de ene gebaseerd is op de omschrijving van de niet opzettelijke misdrijven en op de burgerlijke rechtsvordering en de andere op een herziening van de regeling van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van de rechtspersonen door hun reikwijdte en gevolgen heel wat inkt zouden doen vloeien zonder dat het trouwens zeker is dat zij een passend antwoord zouden kunnen geven op het kernprobleem dat tot die initiatieven heeft geleid, namelijk de toestand van bepaalde openbare mandatarissen. Een dergelijk resultaat is trouwens niet gewaarborgd om de bijkomende redenen dat bepaalde aspecten van de problematiek van de niet-opzettelijke misdrijven die zijn gepleegd bij de openbare dienstverlening thans niet geregeld worden.

Deux d'entre eux retiennent l'attention et méritent d'être brièvement évoqués:

— Si l'on a beaucoup parlé jusqu'à présent de la situation des personnes physiques constituant les organes des personnes morales de droit public (qu'il s'agisse, ou non, d'élus), il ne faut pas perdre de vue la situation des agents des collectivités, administrations, organismes ou entreprises publiques, dont la responsabilité pénale peut, également, être engagée. Il est évident qu'une éventuelle consécration de la responsabilité pénale des collectivités jusqu'ici immunisées bénéficierait à ces collaborateurs du service public, de la même manière qu'aux élus; il n'est certainement pas inutile, cependant, que toute proposition de réforme repose sur une prise en considération simultanée et expresse de ces deux catégories d'acteurs du service public. Il s'impose, en effet, d'analyser soigneusement leurs situations respectives face aux risques de poursuites répressives, de manière à déterminer en opportunité (mais également en droit, au regard des principes d'égalité et de non-discrimination)⁴⁸, si un traitement unique doit leur être réservé ou si, au contraire, leurs situations respectives appellent une approche différenciée.

— Le deuxième aspect qui retient mon attention est celui de l'imputabilité de l'infraction à la personne physique à l'intervention de laquelle la personne morale a agi. Cette question n'est évidemment pas envisagée dans les deux propositions de réforme, dès lors qu'elle est étrangère à leur objet. Elle n'en est pas, pour autant, dépourvue d'intérêt, particulièrement lorsque l'organe de la personne morale est collégial, comme c'est le cas — notamment — dans les communes. On sait que, pour désigner la personne physique responsable de l'infraction commise par la personne morale, le juge doit établir avec certitude le fait personnel de la personne physique à l'intervention de laquelle la personne morale a agi⁴⁹. Lorsque l'organe de la personne morale est collégial, la seule circonstance qu'une personne soit membre de ce collège ou, même, qu'elle ait participé à une réunion de laquelle sont rapprochés les faits délictueux ne suffit pas à lui faire incomber la responsabilité. Par ailleurs, le principe de personnalité des peines s'oppose à une mise en cause collective de tous les membres du collège. Lorsque l'infraction résulte d'une décision d'agir ou de s'abstenir adoptée à la faveur d'un vote, le juge devra déterminer qui a émis un vote positif. C'est ici que l'on doit se rendre à une évidence: la tâche du juge

⁴⁸ Qui font obstacle à ce que des catégories de personnes non comparables fassent l'objet d'un traitement unique.

⁴⁹ Pour le rappel des règles et principes régissant la matière, cf. Concl. Av. gén. SPREUTELS, préc. Cass. 3 mars 1999, *Pas.*, 2009, n° 124.

Twee ervan trekken de aandacht. Ik ga er daarom kort op in:

— Hoewel er tot op heden veel gesproken is over de situatie van de natuurlijke personen die de organen van de publiekrechtelijke rechtspersonen vormen (ongeacht of het al dan niet gaat om verkozenen), toch mogen we evenmin de toestand uit het oog verliezen waarin de aangestelden van de collectiviteiten, administraties, organen of overheidsbedrijven zich bevinden. Ook hun strafrechtelijke verantwoordelijkheid kan in het gedrang komen. Het spreekt vanzelf dat de eventuele invoering van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van de collectiviteiten die tot nu toe buiten schot bleven, aan die medewerkers van de openbare dienst op dezelfde wijze ten goede zou komen als aan de verkozenen; het is nochtans volstrekt niet nutteloos dat elk voorstel tot hervorming gelijktijdig en uitdrukkelijk die twee categorieën van openbare dienstverleners in aanmerking zou nemen. Hun respectieve toestand moet immers zorgvuldig worden onderzocht in het licht van het risico op strafvervolgning; alleen zo kan worden uitgemaakt of het wenselijk (maar ook in rechte, in het licht van het gelijkheids- en non-discriminatiebeginsel) wenselijk is of zij op dezelfde dan wel op een verschillende wijze moeten worden behandeld⁴⁸.

— Het tweede aspect waarop ik hier de aandacht vestig betreft de vraag of het misdrijf ten laste kan worden gelegd van de natuurlijke persoon door wiens toedoen de rechtspersoon gehandeld heeft. Die vraag wordt uiteraard niet onderzocht in de twee hervormingsvoorstellen daar ze niets te maken heeft met hun inhoud. Zij is daarom niet zonder belang, inzonderheid wanneer het orgaan van de rechtspersoon een college is zoals dat — met name — met de gemeenten het geval is. Het is bekend dat de rechter, om de natuurlijke persoon aan te wijzen die aansprakelijk is voor het door de rechtspersoon gepleegde misdrijf, met zekerheid de persoonlijke daad moet kunnen aantonen van de natuurlijke persoon door wiens tussenkomst de rechtspersoon gehandeld heeft⁴⁹. Wanneer het orgaan van de rechtspersoon een college is, is het feit alleen dat een persoon lid van dat college is of zelfs dat hij deelgenomen heeft aan een vergadering die in verband staat met de onrechtmatige daden niet voldoende om hem als de aansprakelijke aan te wijzen. Bovendien sluit het beginsel dat de straffen een persoonlijk karakter hebben uit dat alle leden van het college collectief zouden worden aangesproken. Wanneer het misdrijf voortvloeit uit een beslissing om te handelen of niet te handelen die bij stemming is

⁴⁸ Die beginselen verbieden dat niet vergelijkbare categorieën personen op dezelfde wijze worden behandeld.

⁴⁹ Voor de regels en beginselen ter zake, cf. concl. adv.-gen. SPREUTELS, Cass. 3 maart 1999, *Pas.*, 2009, nr. 124.

sera singulièrement compliquée et même probablement vouée à l'échec si les procès-verbaux des séances du collègue concerné sont incomplets, voire inexistantes. Et l'on en revient au difficile équilibre entre les protections respectivement dues aux mandataires publics et aux victimes de délits non intentionnels: il serait regrettable qu'une négligence "organisée" dans la tenue des procès-verbaux accorde *de facto* une immunité aux mandataires, causant un préjudice (un de plus!) aux victimes, ainsi privées de chance de réparation.

Conclusion

Dans un contexte où le recours à la voie pénale peut dissimuler l'engagement d'un combat politique qui ne serait pas assumé comme tel, le sort des mandataires publics ne peut, de toute évidence, laisser indifférent.

Des initiatives ont été prises en Belgique, mais les critiques dont elles ont fait l'objet ici et là, et le sort particulièrement aléatoire qui paraît leur être réservé, témoignent de la difficulté de choisir un *modus operandi* idéal. Peut-être aussi assiste-t-on à un manque de réflexion globale sur ce que doit être l'équilibre entre la protection du mandataire public et celle de la victime d'un délit non intentionnel. Une réflexion sur ces difficultés et sur les défis qu'elles imposent gagne à être alimentée par les apports de systèmes conçus au sein de différents ordres juridiques. C'est dire l'intérêt à porter aux travaux du colloque de ce jour, mais également la gratitude personnelle que je tiens à vous exprimer pour m'avoir permis d'y participer aussi activement.

L'article 11 de la loi du 15 mars 1874 sur les extraditions

Dans le rapport annuel 2009-2010 d'évaluation du procureur fédéral, fait en application de l'article 143bis, § 3, troisième alinéa, du Code judiciaire, le Collège des procureurs généraux maintint le point de vue qu'il avait adopté dans le cadre des rapports d'évaluation précédents à la suite des recommandations du procureur fédéral visant à supprimer les deuxième et troisième alinéas de l'article 11 de la loi du 15 mars 1874 sur les extraditions en vue de permettre la centralisation de l'exécution des demandes d'entraide judiciaire internationale dans un seul arrondissement et de désigner un officier de liaison en poste au Royaume-Uni (ce qui

goedgekeurd, moet de rechter uitmaken wie een ja-stem heeft uitgebracht. Natuurlijk zal de taak van de rechter hier bijzonder ingewikkeld zijn en waarschijnlijk zelfs tot mislukken gedoemd als de processen-verbaal van de zittingen van het betrokken college onvolledig zijn of zelfs niet bestaan. Het komt erop aan een moeilijk evenwicht te vinden tussen de bescherming die geboden moet worden aan respectievelijk de openbare mandatarissen en aan de slachtoffers van niet-opzettelijke misdrijven: het zou spijtig zijn dat een "georganiseerd" verzuim in het bijhouden van de processen-verbaal *de facto* immuniteit tot gevolg zou hebben voor de mandatarissen waardoor (eens te meer!) schade zou worden berokkend aan de slachtoffers die aldus van elke kans op vergoeding verstoken zouden zijn.

Conclusie

In een context waarin het beroep op de strafrechter de dekmantel kan zijn voor een politieke strijd die als zodanig niet wordt aangegaan, kan het lot van de openbare mandatarissen ons uiteraard niet onberoerd laten.

Er zijn in België reeds initiatieven genomen maar de kritiek die daarop hier en daar rijst, en het bijzonder onzeker lot dat deze blijkbaar te wachten staat bewijst hoe moeilijk het is een ideale *modus operandi* te vinden. Misschien wordt er ook te weinig nagedacht over het juiste evenwicht in het algemeen tussen de bescherming van de openbare mandataris en die van het slachtoffer van een niet-opzettelijk misdrijf. Reflectie over die problemen en over de uitdagingen waarvoor zij ons stellen heeft alles te winnen met een studie van de regelingen die in andere rechtssystemen zijn uitgewerkt. Ik wil maar zeggen hoe belangrijk de werkzaamheden op het colloquium van vandaag wel zijn. Tevens wens ik mijn persoonlijke dank uit te spreken omdat u mij de kans hebt geboden zo actief aan dit colloquium mee te werken.

Artikel 11 van de uitleveringswet van 15 maart 1874

In het jaarlijks evaluatieverslag 2009-2010 dat door de federale procureur op grond van artikel 143bis, § 3, derde lid, van het Gerechtelijk Wetboek werd uitgebracht bleef het College van procureurs-generaal bij het standpunt dat het reeds had ingenomen in de voorafgaande evaluatieverslagen ingevolge de aanbevelingen van de federale procureur, namelijk om het tweede en derde lid van artikel 11 van de uitleveringswet van 15 maart 1874 op te heffen teneinde de centralisatie van de tenuitvoerlegging van de aanvragen om internationale wederzijdse rechtsbijstand mogelijk te maken in één enkel arrondissement en een verbindingsofficier met

a été proposé par le procureur général de Gand à la suite de l'évaluation du réseau des officiers de liaison).

Qu'il me soit permis de relayer ici cette proposition du Collège des procureurs généraux.

Extension du champ d'application de l'interdiction professionnelle en matière de sociétés

À la suite d'un arrêt rendu le 1er juin 2010 par la Cour⁵⁰, Monsieur Eric Van Dooren, juge de complément pour le ressort de la cour d'appel d'Anvers, magistrat délégué à la Cour de cassation, a rédigé une note⁵¹.

Le rapport au Roi accompagnant l'arrêté royal n° 22 du 24 octobre 1934 relatif à l'interdiction judiciaire faite à certains condamnés et aux faillis d'exercer certaines fonctions, professions ou activités prévoit que, pour fortifier la confiance dans les sociétés (qui font appel à l'épargne des tiers), il convient "d'interdire que leur administration, leur surveillance et leur gestion soient confiées à des personnes indignes, d'une improbité manifeste, ou à des personnes, tels les faillis, qui, s'étant montrés inhabiles à gérer leurs propres affaires, ne peuvent sans danger être appelés à gérer celles d'autrui"⁵².

Cette interdiction d'administrer une société fut au départ envisagée comme une simple mesure de sûreté sociale, mais elle est aujourd'hui considérée comme une peine accessoire.

L'article 1er de l'arrêté royal contient une liste limitative d'infractions restreignant la possibilité pour le juge répressif d'appliquer l'interdiction professionnelle en matière de sociétés. Cette liste s'est peu à peu élargie fragmentairement, c'est-à-dire de manière incohérente et lacunaire. Il apparaît ainsi légalement impossible de prononcer cette peine accessoire dans le cas de certains faits de tromperie, d'infractions relatives aux accises ou dans le cas de l'exercice illégal de professions réglementées comme celles de comptable ou d'expert-comptable.

Il va de soi que le champ d'application initialement visé peut aujourd'hui recevoir une plus grande étendue que celle prévue par la liste d'infractions actuellement

⁵⁰ Cass. 1er juin 2010, RG P.10.0457.N.

⁵¹ Voir «*De gelimiteerde interpretatie van het penal bestuurs- en koopmansverbod*», RW, 2011-12, 229-232.

⁵² MB, 27 octobre 1934.

standplaats in het Verenigd Koninkrijk aan te wijzen (dat is voorgesteld door de procureur-generaal bij het hof van beroep te Gent na de evaluatie van het netwerk van verbindingsofficieren).

Staat u mij toe dat voorstel over te zenden aan het Comité van procureurs-generaal.

Verruiming toepassingsgebied vennootschapsberoepsverbod

Naar aanleiding van een arrest van 1 juni 2010⁵⁰ van het Hof heeft de heer Eric Van Dooren, toegevoegd rechter voor het rechtsgebied van het hof van beroep te Antwerpen en magistraat met opdracht bij het Hof van Cassatie, een noot opgesteld⁵¹.

Het verslag aan de Koning bij het koninklijk besluit nr. 22 van 24 oktober 1934 betreffende het rechterlijk verbod aan bepaalde veroordeelden en gefailleerden om bepaalde ambten, beroepen of werkzaamheden uit te oefenen bepaalt dat het er, om het vertrouwen in de vennootschappen (die een beroep doen op de spaargelden van derden) te versterken, op aan komt "het bestuur, het toezicht en het beheer ervan te ontzeggen aan onwaardige personen, wier gebrek aan rechtschapenheid duidelijk blijkt, of aan personen, zoals gefailleerden, die, waar ze zich ongeschikt hebben betoond om hun eigen zaken te beheren, niet zonder gevaar geroepen kunnen worden om andermans belangen aan te nemen" (BS 27 oktober 1934)⁵².

Dit bestuursverbod werd aanvankelijk als een louter maatschappelijke beveiligingsmaatregel, maar wordt thans als een bijkomende bestraffing beschouwd.

Artikel 1 van het koninklijk besluit bevat een limitatieve misdrijvenlijst die een mogelijke toepassing van het vennootschapsberoepsverbod voor de strafrechter beperkt. Deze lijst werd gaandeweg fragmentarisch uitgebreid, zij het zonder coherentie en met resterende hiaten. Zo blijkt het bijvoorbeeld wettelijk onmogelijk deze bijkomende straf op te leggen in geval van bepaalde feiten van bedriegerij, accijnsmisdrijven of het wederrechtelijk uitoefenen van gereguleerde beroepen zoals boekhouder of accountant.

Het is vanzelfsprekend dat het aanvankelijk bedoelde toepassingsgebied een ruimere strekking kan hebben dan thans bepaald in de vigerende misdrijvenlijst. Het

⁵⁰ Cass. 1 juni 2010, AR P.10.0457.N.

⁵¹ «*De gelimiteerde interpretatie van het penal bestuurs- en koopmansverbod*», RW, 2011-12, 229-232.

⁵² BS, 27 oktober 1934.

en vigueur. Il est dès lors souhaitable de combler ces lacunes en conférant à l'article 1er de l'arrêté royal une portée plus générale et en se référant plus largement aux chapitres ou aux titres du Code pénal ou à la notion de "délits patrimoniaux" ou d'infractions contre la foi publique ou contre l'ordre ou la sécurité publique.

Code pénal social

La loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur a été abrogée par l'article 138, 1°, de la loi du 6 avril 2010 relative aux pratiques du commerce et à la protection du consommateur. Cette dernière loi est entrée en vigueur le 12 mai 2010. Or, l'ancienne loi du 14 juillet 1991 a été modifiée par l'article 21 de la loi du 6 juin 2010 introduisant le Code pénal social.

Cette anomalie devrait être rectifiée.

Loi du 29 juin 1964

L'article 14, § 1^{er}bis, al. 1er, de la loi du 19 juin 1964 prévoit la révocation facultative du sursis simple en cas de condamnation à un emprisonnement principal effectif d'un mois au moins à six mois au plus.

L'article 14, § 1^{er}bis, al. 2, relatif à cette révocation facultative pour cause de nouveaux faits renvoie à la procédure prévue au § 2, al. 2 et 3 qui, elle, concerne la révocation du sursis probatoire. L'article 14, § 2, al. 1er, vise en effet les conditions de révocation spécifiques du sursis probatoire en cas de non-respect des conditions imposées.

Ainsi, les conditions de l'action en révocation du sursis probatoire qui sont précisées aux alinéas 2 et 3 de l'article 14, § 2, sont donc également d'application à la révocation facultative du sursis simple, à l'exception bien entendu des conditions relatives à l'intervention de la commission de probation inopérante en cas de sursis simple.

Par contre, l'article 14, § 3, de la loi ne prévoit l'application de la prescription particulière qu'il édicte (un an suivant l'expiration du délai de sursis visé à l'article 8 de la loi) qu'à l'action en révocation fondée sur l'inobservation des conditions imposées lors de l'octroi d'une mesure probatoire.

Il ne prévoit pas de prescription particulière à l'action en révocation d'un sursis pour cause de nouveaux faits.

is dan ook wenselijk deze lacunes weg te werken door artikel 1 van het koninklijk besluit te heromschrijven met een algemenere draagwijdte en door op ruimere wijze te laten refereren naar hoofdstukken of titels uit het Strafwetboek of naar het begrip "vermogensdelicten" of misdrijven tegen de openbare trouw of tegen de openbare orde of veiligheid.

Sociaal Strafwetboek

De wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument is opgeheven bij artikel 138, 1°, van de wet van 6 april 2010 betreffende marktpraktijken en consumentenbescherming. Laatstgenoemde wet is van kracht geworden op 12 mei 2010. De oude wet van 14 juli 1991 is evenwel gewijzigd bij artikel 21 van de wet van 6 juni 2010 tot invoering van het Sociaal Strafwetboek.

Deze anomalie zou moeten worden rechtgezet.

Wet van 29 juni 1964

Artikel 14, § 1bis, eerste lid, van de wet van 19 juni 1964 bepaalt dat het gewone uitstel kan worden herroepen in geval van een veroordeling tot een effectieve hoofdgevangenisstraf van ten minste één maand en ten hoogste zes maanden.

Artikel 14, § 1bis, tweede lid, dat betrekking heeft op die mogelijke herroeping wegens nieuwe feiten, verwijst naar de in § 2, tweede en derde lid, bedoelde procedure, die, van haar kant, betrekking heeft op de herroeping van het probatieuitsel. Artikel 14, § 2, eerste lid, doelt immers op specifieke voorwaarden voor herroeping van het probatieuitsel bij niet-naleving van de opgelegde voorwaarden.

Aldus zijn de voorwaarden voor de herroeping van het probatieuitsel die worden omschreven in het twee en derde lid van artikel 14, § 2, dus eveneens van toepassing op de facultatieve herroeping van het gewone uitstel, met uitzondering uiteraard van de voorwaarden betreffende het optreden van de probatiecommissie, dat niet aan de orde is in het geval van gewoon uitstel.

Daarentegen past artikel 14, § 3, van de wet de bijzondere verjaring die zij vastlegt (één jaar na het verstrijken van de in artikel 8 van de wet bedoelde verjaringstermijn) enkel toe op de vordering tot herroeping wegens niet-naleving van de voorwaarden die zijn opgelegd bij de toekenning van een probatiemaatregel.

Het voorziet niet in een bijzondere verjaring voor de vordering tot herroeping van een uitstel wegens nieuwe feiten.

Or attribuer à l'action en révocation pour cause de nouveaux faits le délai d'introduction applicable à l'action en révocation pour inobservation des conditions (soit dans l'année qui suit l'expiration du délai de sursis), reviendrait à empêcher toute révocation pour des faits qui, pourtant perpétrés pendant le délai d'épreuve, ont mis, à compter du terme de ce délai, plus d'un an à être jugés définitivement.

Le législateur n'ayant certainement pas voulu cela, ne devrait-il pas intervenir en précisant, à l'instar de ce qu'il a fait en matière de suspension du prononcé, que, tel qu'en vertu de l'article 13, § 1er, de la loi du 29 juin 1964, l'action en révocation du sursis pour cause de nouveaux faits sera prescrite après trois années révolues à compter du jour où la condamnation prononcée pour la nouvelle infraction a acquis force de chose jugée?

Droit public et administratif

L'arrêt MELKI de la Cour de Justice de l'Union européenne

Monsieur l'avocat général Patrick Duinslaeger a rédigé cette note ensuite de l'arrêt MELKI, rendu le 22 juin 2010 par la grande chambre de la Cour de Justice de l'Union européenne, en réponse à une question préjudicielle urgente posée par la Cour de cassation de France.

Le problème était le suivant.

Ensuite d'une loi du 10 décembre 2009, la France connaît le système de la question prioritaire de constitutionnalité.

Lorsqu'une juridiction inférieure qui ressortit au Conseil d'État ou à la Cour de cassation est confrontée à un moyen tiré de ce qu'une disposition législative porte atteinte aux droits et libertés garantis par la Constitution, cette juridiction doit sans délai par une décision motivée, statuer sur la transmission de la question prioritaire de constitutionnalité au Conseil d'État ou à la Cour de cassation.

Cette même loi de 2009 dispose en outre que lorsque la juridiction est saisie d'un moyen contestant la conformité d'une disposition législative, d'une part, à la Constitution et, d'autre part, aux engagements internationaux de la France, elle se prononce par priorité sur la transmission de la question de constitutionnalité au Conseil d'État ou à la Cour de cassation.

Wanneer echter op de vordering tot herroeping wegens nieuwe feiten de instellingstermijn wordt toegepast die geldt voor de vordering tot herroeping wegens niet-naleving van de voorwaarden (dus binnen het jaar na het verstrijken van de uitsteltermijn), verhindert men eigenlijk elke herroeping voor feiten waarin, ofschoon ze tijdens de proeftermijn zijn gepleegd, pas meer dan één jaar na het verstrijken van die termijn, een einduitspraak is gedaan.

Aangezien de wetgever dit zeker niet gewild heeft, zou hij dan niet moeten ingrijpen door te preciseren, net zoals hij heeft gedaan voor de opschorting van de uitspraak, dat de vordering tot herroeping van het uitstel wegens nieuwe feiten, krachtens artikel 13, § 1, van de wet van 29 juni 1964, zal verjaren na verloop van drie jaren te rekenen van de dag dat de uitspraak betreffende het nieuwe misdrijf kracht van gewijsde heeft verkregen?

Publiek en administratief recht

Het arrest MELKI van het Hof van Justitie van de Europese Unie

De heer advocaat-generaal Patrick DUINSLAEGER heeft deze nota opgemaakt ingevolge het MELKI-arrest, dat gewezen werd door de Grote Kamer van het Hof van Justitie van de Europese Unie op 22 juni 2010, in antwoord op een dringende prejudiciële vraag van het Franse Hof van Cassatie.

Het probleem was het volgende:

Sinds 2010 kent Frankrijk, ingevolge een wet van 10 december 2009, het systeem van de "question prioritaire de constitutionnalité".

Wanneer een lager rechtscollege, dat ressorteert onder de *Conseil d'État* of onder het Hof van Cassatie, geconfronteerd wordt met een middel dat aanvoert dat een wet de grondwettelijke rechten of vrijheden aantast, moet dit rechtscollege onverwijld, met een met redenen omklede beslissing, oordelen over de overzending van deze "question prioritaire de constitutionnalité" aan, naargelang het geval, de *Conseil d'État* of het Hof van Cassatie.

Dezelfde wet van 2009 bepaalt verder dat wanneer in een middel wordt aangevoerd dat een wet strijdig is én met de grondwet én met een internationale verplichting van Frankrijk, het rechtscollege zich bij voorrang moet uitspreken over de overzending van de vraag naar de grondwettelijkheid aan de *Conseil d'État* of aan het Hof van Cassatie.

Le Conseil d'État ou la Cour de cassation doivent se prononcer dans un délai de trois mois sur le renvoi de la question prioritaire de constitutionnalité au Conseil constitutionnel.

Les mêmes règles s'appliquent si un tel moyen est invoqué devant le Conseil d'État ou devant la Cour de cassation. Lorsque ces juridictions sont saisies de moyens contestant la conformité d'une disposition législative, d'une part, à la Constitution et, d'autre part, aux engagements internationaux de la France, elles doivent se prononcer par priorité sur le renvoi de la question de constitutionnalité au Conseil constitutionnel.

Dans l'affaire MELKI et ABDELI, la Cour de cassation de France a reçu une telle question prioritaire de constitutionnalité de la part du juge des libertés et de la détention, qui devait se prononcer sur la prolongation de la rétention de MELI et ABDELI pour séjour illégal. MELKI et ABDELI ont invoqué que leur rétention est contraire à la Constitution et au principe de la libre circulation des personnes au sein de l'Union européenne.

La Cour de cassation de France constate que la législation française interne relative à la question prioritaire de constitutionnalité empêche tant les juridictions inférieures que la Cour de cassation de poser une question préjudicielle à la Cour de Justice lorsqu'une telle question prioritaire de constitutionnalité est posée.

Sur la base de cette constatation, la Cour de cassation de France a considéré que sa décision sur le renvoi de la question prioritaire de constitutionnalité au Conseil constitutionnel dépend de l'interprétation du droit de l'Union. La Cour de cassation de France a dès lors (nonobstant la législation française interne) posé une question préjudicielle à la Cour de Justice de l'Union européenne sur la compatibilité entre le système français de la question prioritaire de constitutionnalité et l'article 267 TFUE du 25 mars 1957, attribuant à la Cour de Justice la compétence pour statuer à titre préjudiciel tant sur l'interprétation des traités européens et des actes pris par des institutions, organes ou organismes de l'Union que sur la validité de ces actes.

La question était donc de savoir, en cas de problème éventuel de constitutionnalité d'une loi nationale qui est aussi contraire au droit de l'Union, si une législation nationale interne pouvait interdire au juge national de poser immédiatement une question préjudicielle à la Cour de Justice et lui imposer de poser, d'abord et par

De *Conseil d'État* of het Hof van Cassatie moeten zich dan binnen een termijn van 3 maanden uitspreken over de overzending van de "*question prioritaire de constitutionnalité*" aan de Conseil constitutionnel.

Dezelfde regels spelen indien een dergelijk middel wordt aangevoerd voor de *Conseil d'État* of voor het Hof van Cassatie: ook hier moeten deze rechtscolleges, wanneer in een middel wordt aangevoerd dat een wet strijdig is én met de grondwet én met een internationale verplichting van Frankrijk, zich bij voorrang uitspreken over de overzending van de vraag naar de grondwettelijkheid aan de Conseil constitutionnel.

In de zaak MELKI en ABDELI ontving het Franse Hof van Cassatie een dergelijke "*question prioritaire de constitutionnalité*" vanwege de juge des libertés et de la détention, die zich moest uitspreken over een verlenging van de vrijheidsberoving van MELI en ABDELI wegens onwettig verblijf. MELKI en ABDELI voerden zowel de ongrondwettelijkheid van hun vrijheidsberoving aan als de strijdigheid ervan met het principe van het vrij verkeer van personen binnen de Europese Unie.

Het Franse Hof van Cassatie stelt vast dat de Franse interne wetgeving met betrekking tot de "*question prioritaire de constitutionnalité*", zowel de lagere rechtscolleges als het Hof van Cassatie zelf, belet een prejudiciële vraag te stellen aan het Hof van Justitie, eens een dergelijke prioritaire grondwettelijkheidsvraag is gesteld.

Op basis van die vaststelling heeft het Franse Hof van Cassatie geoordeeld dat haar beslissing over de verwijzing van de "*question prioritaire de constitutionnalité*" naar de Conseil constitutionnel, afhankelijk was van de wijze waarop het communautair recht dient geïnterpreteerd te worden: er werd bijgevolg door het Franse Hof van Cassatie toch (in weerwil van de Franse interne wetgeving) een prejudiciële vraag gesteld aan het Hof van Justitie van de Europese Unie omtrent de verzoenbaarheid van het Franse systeem van de "*question prioritaire de constitutionnalité*" met artikel 267 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie van 25 maart 1957, dat aan het Hof van Justitie de bevoegdheid verleent om op grond van een prejudiciële vraag uitspraak te doen over de uitlegging van de Europese verdragen en over de geldigheid en de uitlegging van de handelingen van de instellingen, organen of de instanties van de Unie.

De vraag was dus te weten of bij een mogelijk probleem van grondwettelijkheid van een nationale wet die tegelijkertijd ook het communautair recht schendt, een interne nationale wetgeving de nationale rechter kon verbieden om onmiddellijk een prejudiciële vraag aan het Hof van Justitie te stellen en hem kan opleggen om,

priorité, une question préjudicielle au Conseil constitutionnel qui, en France, est seul compétent pour exercer un contrôle de constitutionnalité.

Cette question est aussi importante pour la Belgique dès lors que l'article 26, § 4, de la loi spéciale du 6 janvier 1989 sur la Cour constitutionnelle, dont la législation française s'est partiellement inspirée, dispose que lorsqu'il est invoqué devant une juridiction qu'une loi, un décret ou une règle visée à l'article 134 de la Constitution viole un droit fondamental garanti de manière totalement ou partiellement analogue par une disposition de la Constitution ainsi que par une disposition de droit européen ou de droit international, la juridiction est tenue de poser d'abord à la Cour constitutionnelle la question préjudicielle sur la compatibilité avec la Constitution.

Dans l'arrêt MELKI, la Cour de Justice considère que l'article 267 TFUE s'oppose à une législation nationale qui instaure une procédure incidente de contrôle de constitutionnalité, pour autant que le caractère prioritaire de cette procédure a pour conséquence d'empêcher les juridictions nationales, tant avant qu'après la procédure incidente de contrôle de constitutionnalité, de poser une question préjudicielle à la Cour de Justice.

En revanche, la Cour de Justice estime qu'une interprétation conforme au droit de l'Union est possible lorsque, en vertu de la législation nationale, les juges nationaux restent libres:

- de saisir à tout moment de la procédure, la Cour de Justice d'une question préjudicielle;
- d'adopter toute mesure nécessaire afin d'assurer la protection juridictionnelle provisoire des droits conférés par l'ordre juridique de l'Union;
- de laisser inappliquée la législation nationale s'ils la jugent contraire au droit de l'Union.

Selon la Cour de cassation, l'article 26, § 4, de la loi spéciale du 6 janvier 1989 ne peut empêcher le juge de poser immédiatement une question préjudicielle à la Cour de Justice. Cela signifie en fait que le juge peut laisser cet article inappliqué et qu'il en résulte qu'une nouvelle question préjudicielle pourrait éventuellement être posée à la Cour de Justice de l'Union européenne sans passer d'abord par la Cour constitutionnelle comme le prescrit (formellement) l'article 26, § 4.

eerst en bij voorrang, een prejudiciële vraag te stellen aan de *Conseil constitutionnel*, die in Frankrijk alleen bevoegd is voor de toetsing aan de Grondwet.

Deze vraag is ook voor België belangrijk omdat artikel 26, § 4 van de Bijzondere Wet op het Grondwettelijk Hof, waarop de Franse wetgeving gedeeltelijk geïnspireerd is, bepaalt dat wanneer voor een rechtscollege wordt opgeworpen dat een wet of een decreet of een in artikel 134 van de Grondwet bedoelde regel een grondrecht schendt dat op geheel of gedeeltelijk analoge wijze is gewaarborgd in de Grondwet en in een bepaling van Europees of internationaal recht, dit rechtscollege eerst aan het Grondwettelijk Hof de prejudiciële vraag over de grondwettelijkheid moet stellen.

In het arrest MELKI oordeelt het Hof van Justitie dat artikel 267 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie zich verzet tegen een nationale regeling die een incidentele grondwettelijkheidstoetsing instelt, wanneer het prioritair karakter van deze procedure tot gevolg heeft dat het de nationale rechtscolleges zou beletten, hetzij voor, hetzij na de incidentele grondwettelijkheidstoetsing een prejudiciële vraag te stellen aan het Hof van Justitie.

Het Hof van Justitie ziet anderzijds wel een mogelijkheid van een met het gemeenschapsrecht conforme interpretatie, wanneer de nationale wetgeving de nationale rechters vrij laat:

- om op elk ogenblik van de procedure een prejudiciële vraag te stellen aan het Hof van Justitie;
- om alle nodige maatregelen te nemen voor de voorlopige rechtsbescherming van de rechten die de rechtsorde van de Unie garandeert;
- om de nationale wetgeving buiten werking te stellen wanneer zij oordelen dat deze wetgeving strijdig is met het recht van de Unie.

Volgens het Hof van Cassatie kan artikel 26, § 4, Bijzondere Wet op het Grondwettelijk Hof de rechter niet verbieden om onmiddellijk een prejudiciële vraag te stellen aan het Hof van Justitie: dit betekent eigenlijk zoveel als dat de rechter dit artikel buiten werking kan laten, wat meebrengt dat er eventueel een nieuwe vraag aan het Hof van Justitie van de Europese Unie zou kunnen gesteld worden zonder eerst te passeren langs het Grondwettelijk Hof zoals artikel 26, § 4 (formeel) voorschrijft.

Droit de l'environnement

Loi du 18 juillet 1973 relative à la lutte contre le bruit

Dans son rapport d'activité 2009, l'Autorité de contrôle des nuisances sonores aéroportuaires en Région wallonne (A.C.N.A.W.), présidée par M. l'avocat général Raymond Loop, a publié un avis rendu d'initiative le 7 février 2009 sur les inexactitudes et imprécisions relevées dans les textes législatifs et réglementaires relatifs à la problématique du bruit d'origine aéroportuaire en Région wallonne.

Cet avis révèle notamment une contradiction introduite dans l'article 1er *bis* de la loi du 18 juillet 1973 relative à la lutte contre le bruit par l'arrêté du Gouvernement wallon du 27 mai 2004 quant aux valeurs limites relatives aux plans d'exposition au bruit⁵³.

Qu'il me soit permis de donner ici écho à cet avis.

Droit maritime

Dans le cadre des travaux de la *KONINKLIJKE COMMISSIE VOOR DE HERZIENING VAN HET ZEE-RECHT*, consacrés à la modernisation complète du droit de la navigation (*volledige herziening van het scheepvaartrecht*), j'ai été invité à faire part de mes observations lors de la réunion qui s'est tenue à Gand le 18 janvier 2011 (*Commissie Maritiem recht. — Consultatie Belgisch Scheepvaartwetboek. — Eerste reactie*).

Je me suis exprimé en langue néerlandaise et en langue française.

Mes observations étaient les suivantes:

(...)

2) La question fondamentale est de déterminer l'étendue de la nouvelle codification: codification étendue ou limitée.

3) La codification limitée au droit privé, à savoir au droit maritime *sensu stricto*. Ne faut-il alors pas se poser d'abord la question suivante: à l'avenir, allons-nous appliquer ou non les *ROTTERDAM RULES* dans le droit belge? Si on décide d'appliquer, à l'avenir, les *ROTTERDAM RULES* dans le droit belge, quelle est la portée de l'intérêt de la présente réforme du droit maritime belge

⁵³ http://www.acnaw.be/opencms/export/sites/be.acnaw/resources/documents_pdf/Avis_20090207.pdf

Milieurecht

Wet van 18 juli 1973 betreffende de bestrijding van geluidshinder

In haar activiteitsverslag van 2009 heeft de "*Autorité de contrôle des nuisances sonores aéroportuaires en Région wallonne*" (A.C.N.A.W.), voorgezeten door advocaat-generaal Raymond Loop, een advies gepubliceerd dat zij op 7 februari 2009 op eigen initiatief had uitgebracht over de fouten en onnauwkeurigheden in de tekst van de wetten en verordeningen betreffende de door de luchthavens in het Waalse Gewest veroorzaakte geluidshinder.

Dat advies wijst onder meer op een tegenstrijdigheid die in artikel 1*bis* van de wet van 18 juli 1973 betreffende de bestrijding van geluidshinder binnengeslopen is ingevolge het besluit van de Waalse Regering van 27 mei 2004 betreffende de grenswaarden in de plannen met betrekking tot de blootstelling aan geluidshinder⁵³.

Staat u mij toe hier in te gaan op dat advies.

Zeerecht

In het kader van de werkzaamheden van de *KONINKLIJKE COMMISSIE VOOR DE HERZIENING VAN HET ZEERECHT*, met het oog op de volledige herziening van het scheepvaartrecht, werd mij gevraagd om op de vergadering op 18 januari 2011 te Gent mijn bevindingen uit te spreken (*Commissie Maritiem recht. — Consultatie Belgisch Scheepvaartwetboek. — Eerste reactie*).

Ik heb mijn uiteenzetting in het Nederlands en het Frans gehouden.

Mijn bevindingen luiden als volgt:

(...)

2) De fundamentele vraag is de bepaling van de omvang van de nieuwe codificatie: uitgebreide codificatie of beperkte codificatie.

3) Codificatie beperkt tot het privé-recht, namelijk tot het maritiem recht *sensu stricto*. Komt de vraag er dan niet op neer zich eerst af te vragen: gaat men, in de toekomst, in het Belgisch recht de *ROTTERDAM RULES* al dan niet toepassen? Als men beslist de *ROTTERDAM RULES* in de toekomst in het Belgisch recht toe te passen, wat wordt de draagwijdte van het

⁵³ http://www.acnaw.be/opencms/export/sites/be.acnaw/resources/documents_pdf/Avis_20090207.pdf

sensu stricto? J'ai tendance à croire qu'il est indiqué d'adopter une position claire à ce sujet.

4) Modifier simultanément le droit maritime privé et le droit fluvial privé est très ambitieux, prévoyant et fait preuve du souci qui existe de parvenir à une simplification du droit et à la sécurité juridique. Mais la tâche est énorme. A-t-on bien envisagé, à l'époque, la durée des travaux?

5) cette réflexion ne m'est pas dictée par le pessimisme. Mais modifier simultanément le droit maritime et le droit fluvial doit logiquement donner lieu à l'élaboration d'un code portuaire. Je suis personnellement attaché à l'élaboration d'un tel code. Mais cela exige aussi du temps.

6) Si la codification est plus étendue et pas limitée, comprend les normes de droit public et ne se limite donc pas au droit maritime *sensu stricto*, le travail devient énorme même s'il peut se justifier. Il peut être justifié par des motifs analogues à ceux-ci.

Dans mon discours prononcé à l'audience solennelle de rentrée le 1er septembre 2010 s'intitulant "La lutte contre la piraterie moderne entravant la circulation maritime et le droit fondamental des nations Unies", j'ai tenté d'expliquer pourquoi, selon moi, certaines dispositions de la Convention de Montego Bay avaient un effet direct. C'est dire combien la distinction entre le droit maritime public et le droit maritime *sensu stricto* peut être artificielle. Mais, je le répète, entreprendre de front une réforme du droit privé et du droit public est une tâche énorme.

7) La réforme qui est en cours, spécialement lorsque la réflexion porte aussi sur le droit public, entraîne aussi une autre question. Les conventions internationales doivent-elles être applicables en tant que conventions ou doivent-elles à nouveau paraître sous la forme de dispositions légales de droit interne? La question n'est pas théorique du point de vue de la hiérarchie des normes juridiques. Je n'ai personnellement jamais été partisan de faire paraître à nouveau les dispositions du droit international sous la forme de dispositions légales de droit interne. La question concerne aussi le droit fluvial. Par exemple: la Convention relative à la collecte, au dépôt et à la réception des déchets survenant en navigation rhénane et intérieure faite à Strasbourg le 9 septembre 1996.

8) Monsieur le président Eric Van Hooydonk a bien voulu s'intéresser aux deux audacieuses questions suivantes que j'ai posées lors de la journée d'étude

belang van een huidige hervorming van het Belgisch maritiem recht *sensu stricto*? Ik ben geneigd te denken dat het aangewezen is hieromtrent duidelijk te zijn.

4) Tegelijkertijd het privaatrechtelijk maritiem recht en het privaatrechtelijk binnenvaartrecht veranderen, is echt ambitieus, vooruitziend en bezorgd voor juridische vereenvoudiging en veiligheid. Maar de taak is enorm. Heeft men indertijd de duur van de werkzaamheden goed gemeten?

5) Ik maak die bedenking niet uit pessimisme, maar omdat tegelijkertijd het maritiem recht en het binnenvaartrecht veranderen, logischerwijs ook moet leiden tot de uitwerking van een havenwetboek. Ik hecht persoonlijk belang aan de uitwerking van een havenwetboek. Maar dat vraagt ook tijd.

6) Als de codificatie uitgebreider is en niet beperkt, de normen van publiekrecht omvat en dus niet beperkt is tot het maritiem recht *sensu stricto*, wordt het werk enorm zelfs als het kan worden gerechtvaardigd. Het kan worden gerechtvaardigd om redenen analoog aan deze.

In mijn openingsrede 2010 uitgesproken voor het Hof van Cassatie, met als titel "De strijd tegen de moderne piraterij die de scheepvaart belemmert en het fundamenteel recht van de Verenigde Naties", heb ik geprobeerd uit te leggen waarom, volgens mij, sommige bepalingen van het Verdrag van Montego Bay een directe werking hadden. Dat is zeggen hoezeer het onderscheid tussen publiekrechtelijk zeerecht en maritiem recht soms *sensu stricto* artificieel kan zijn. Maar, ik herhaal het, een hervorming in privaatrechtelijk recht en publiekrechtelijk recht flink aanpakken is een enorme taak.

7) De aan de gang zijnde hervorming, met in het bijzonder als de bedenking ook gaat over het publiek recht, leidt eveneens tot het stellen van een andere vraag. Moeten de internationale verdragen toepasbaar zijn als verdragen of moeten ze opnieuw verschijnen in de vorm van wettelijke bepalingen van het intern recht? De vraag is niet theoretisch vanuit het standpunt van de hiërarchie van de juridische normen. Persoonlijk, ben ik nooit voorstander geweest om de bepalingen van een internationaal verdrag opnieuw te doen verschijnen in de vorm van wettelijke bepalingen van intern recht. De vraag betreft tevens het binnenvaartrecht. Bijvoorbeeld: het Verdrag inzake de verzameling, afgifte en inname van afval in de Rijn- en binnenvaart, gedaan te Straatsburg op 9 september 1996.

8) Voorzitter Eric Van Hooydonk heeft zich bereid getoond om dieper in te gaan op de twee prangende vragen die ik hem gesteld heb op de studiedag die o.m.

consacrée notamment au fonctionnement de la Cour de Justice BENELUX et à sa position dans un cadre international plus vaste:

A) rédaction d'un seul Code maritime BENELUX dont l'interprétation serait confiée à la Cour de Justice BENELUX;

B) création à plus long terme de Tribunaux spécialisés du transport sur tout le territoire du BENELUX, avec, en cas d'appel et en cas de pourvoi en cassation, la compétence réservée à la Cour de Justice BENELUX.

Je dois malheureusement vous informer que ces propositions sont restées sans écho tant de la part de mes collègues de la Cour de Justice BENELUX que de la part du Secrétariat général de l'Union BENELUX.

Mais cette situation est peut-être une raison supplémentaire de souhaiter la naissance d'un Code belge de la navigation, d'autant plus que, malgré "LE LIVRE VERT", l'Union européenne, en tant que telle, semble ne jamais se tourner véritablement vers la mer sauf en matière de pêche, de sécurité et de sûreté maritime, et, dans une certaine mesure, de lutte contre la pollution maritime. Cette constatation m'a personnellement toujours étonné alors que l'Union européenne dispose d'une belle façade maritime mondiale: l'Océan Atlantique, l'Océan Arctique, la Méditerranée, la Mer Baltique, la Mer du Nord et la Mer Noire.

9) Dernière observation. Monsieur le président Eric Van Hooydonk relève à juste titre que le défi actuel d'élaborer un Code belge complet de la navigation constitue une primeur gouvernementale depuis l'indépendance de la Belgique.

Je me permets d'ajouter qu'en plus d'une volonté légitime d'ériger en système organisé et autonome la matière importante du droit qu'est le droit de la navigation, c'est aussi l'occasion de s'interroger sur la technique législative parfois utilisée.

Prenons un exemple: le Code ISPS (*International Ship and Port Facility Security Code*). Ce Code international pour la sûreté des navires et des installations portuaires (Code ISPS) semble, selon moi, être entré dans le droit positif belge, de façon plutôt étrange, à plusieurs reprises: le Règlement, comme tel, (CE) n° 725/2004 du Parlement européen et du Conseil du 31 mars 2004 relatif à l'amélioration de la sûreté des navires et des installations portuaires, l'AR du 15 juin 2004 établissant un comité fédéral et des comités locaux pour la sûreté des installations portuaires (cet AR n'a été

gewijd was de werking van het Benelux-Gerechtshof en zijn plaats in een ruimer internationaal kader:

A) het opstellen van één enkel maritiem wetboek voor de hele Benelux waarvan de uitlegging toevertrouwd zou worden aan het Benelux-Gerechtshof;

B) op langere termijn de oprichting van Rechtbanken die gespecialiseerd zijn in transport op het hele grondgebied van de Benelux met, in het geval van hoger beroep en in het geval van cassatieberoep, bevoegdheid voor het Benelux-Gerechtshof.

Ik moet u helaas meedelen dat die voorstellen geen weerklank hebben gevonden, noch bij mijn collega's van het Benelux-Gerechtshof, noch bij het secretariaat-generaal van de Benelux-Unie.

Maar die toestand vormt wellicht een bijkomende reden om uit te kijken naar de geboorte van een Belgisch Scheepvaartwetboek, te meer daar de Europese Unie als dusdanig, ondanks het GROENBOEK, nooit echt interesse lijkt te tonen voor de zee, behalve inzake visvangst, maritieme veiligheid en zekerheid en, in een zeker opzicht, inzake de strijd tegen de zeevervuiling. Die vaststelling heeft mij persoonlijk altijd verbaasd vooral daar de Europese Unie heel veel zeegrenzen heeft: de Atlantische Oceaan, de Noordelijke IJszee, de Middellandse Zee, de Baltische Zee, de Noordzee en de Zwarte Zee.

9) Laatste observatie. Voorzitter Eric Van Hooydonk wijst terecht erop dat de huidige uitdaging om een Belgisch volledig Scheepvaartwetboek op te stellen in België nooit gezien is.

Sta mij toe daaraan toe te voegen dat dit, naast het gerechtvaardigde voornemen om het scheepvaartrecht, dat een belangrijke tak van het recht is, in een georganiseerd en autonoom systeem te gieten, ook de mogelijkheid biedt om zich vragen te stellen bij de wetgevingstechniek die soms wordt aangewend.

Laten we een voorbeeld nemen: de ISPS-code (*International Ship and Port Facility Security Code*). Die internationale Code voor de beveiliging van schepen en havenfaciliteiten is volgens mij, vreemd genoeg, verscheidene keren in het Belgisch positief recht opgenomen: de verordening, als zodanig, (EG) nr. 725/2004 van het Europees Parlement en de Raad van 31 maart 2004 betreffende de verbetering van de beveiliging van schepen en havenfaciliteiten, het KB van 15 juni 2004 tot oprichting van een Federaal comité en lokale comités voor de beveiliging van de havenfaciliteiten (dat

abrogé et remplacé que par l'AR du 21 avril 2007 relatif à la sûreté maritime), et la loi du 5 février 2007 relative à la sûreté maritime, postérieure à l'AR précité de 2004 mais antérieure à l'AR précité d'abrogation de 2007. Je ne parlerai pas de la Directive 2005/65/CE du 26 octobre 2005.

Bruxelles, le 3 octobre 2011.

Le procureur général,

J.F. Leclercq

KB werd pas door het KB van 21 april 2007 betreffende de maritieme beveiliging opgeheven en vervangen), en de wet van 5 februari 2007 betreffende de maritieme beveiliging, die dateert van na het voornoemde KB van 2004 maar van vóór het voornoemde opheffende KB van 2007. Ik zal het niet hebben over de Richtlijn 2005/65/EG van 26 oktober 2005.

Brussel, 3 oktober 2011.

De procureur-generaal,

J.F. Leclercq

UN NOUVEAU CODE JUDICIAIRE POUR LA COUR DE CASSATION

PROPOSITION DE LOI

**modifiant le Code judiciaire en ce qui concerne
la procédure devant la Cour de cassation**

A.

Cette proposition tend à faire une synthèse de quelques propositions de loi qui ont été déposées à la Chambre et au Sénat. En outre, la proposition fait quelques suggestions qui sont de nature à simplifier et accélérer la procédure devant la Cour de cassation et à l'adapter aux nécessités de l'État de droit contemporain.

La Cour de cassation a un rôle très particulier au sein du pouvoir judiciaire. La tâche principale de la Cour est de veiller à l'unité du droit et à son évolution, telle que la souhaite le législateur. La Cour n'est pas une troisième instance offerte au justiciable mais est investie d'une tâche spécifique qui justifie que des règles particulières régissent son fonctionnement et la procédure suivie devant elle.

B.

Le groupe de travail a estimé ne pas devoir toucher au concept même d'une Cour de cassation tel qu'il a été établi par la Constitution et décrit encore récemment dans la doctrine en particulier à l'occasion du 175e anniversaire de la Cour (Cour de cassation de Belgique, 175e anniversaire, Bruxelles, Larcier 2008; *De werkwijze van de hoogste rechtscollèges, Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland*, La Haye, Boom Juridische uitgevers, 2007).

Ceci ne signifie pas pour autant que la procédure civile devant la Cour ne devrait pas suivre l'évolution de la société contemporaine ni répondre à ses nouveaux besoins.

L'adaptation des règles de fonctionnement de la Cour sera d'autant plus effective qu'elle se fera progressivement en sauvegardant les aspects utiles de la réglementation existante tout en y injectant des éléments novateurs. La réforme sera ainsi plus facilement acceptée et intégrée par les praticiens.

Les modifications qui sont proposées ne sont pas toujours fondamentales. Ainsi la proposition ne tend pas à introduire le moyen d'office en matière civile. La tâche du ministère public reste pour l'essentiel ce qu'elle est de nos jours. La proposition ne contient pas de système

EEN NIEUW GERECHTELIJK WETBOEK VOOR HET HOF VAN CASSATIE

WETSVOORSTEL

**tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat de
procedure voor het Hof van Cassatie betreft**

A.

Dit voorstel beoogt een synthese te maken van enkele voorstellen van wet ingediend in Kamer en Senaat. Daarenboven worden enkele voorstellen geformuleerd die kunnen toelaten de burgerlijke procedure voor het Hof van Cassatie te vereenvoudigen, te versnellen en aan te passen aan de noden van een moderne rechtsstaat.

Binnen de rechterlijke organisatie neemt het Hof van Cassatie een aparte rechtspositie in. De hoofdtaak van het Hof is te waken over de eenheid van het recht en de vooruitgang van het recht zoals gewild door de wetgever. Het Hof is geen derde instantie die aan de rechtszoekende wordt geboden maar heeft een specifieke taak die rechtvaardigt dat zijn werking en procedure door hiertoe geëigende rechtsregels wordt beheerst.

B.

Als uitgangspunt heeft de werkgroep gemeend niet te moeten raken aan het concept zelf van een Hof van Cassatie zoals dit onder meer werd uitgedrukt in de Grondwet en in de bijdragen rond het 175-jarig bestaan van het Hof en andere recente publicaties (Hof van Cassatie van België. 175e verjaardag, Brussel, Larcier, 2008; *De werkwijze van de hoogste rechtscollèges, Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2007).

Dit betekent evenwel niet dat de civiele rechtspleging voor het Hof niet moet worden aangepast aan de noden en opvattingen van de hedendaagse maatschappij.

Een efficiënte aanpassing vraagt om een stapsgewijze aanpassing die het goede in de bestaande regels laat bestaan en toch innoverende concepten invoert. De hervorming zal aldus ook sneller worden aanvaard en toegepast door de praktizijn.

De voorgestelde wijzigingen zijn niet altijd verrealiseerd. Aldus houdt het voorstel niet in dat ambtshalve middelen in civiele zaken worden toegelaten. De taak van het openbaar ministerie blijft ook grotendeels ongewijzigd. Een verlofsysteem wordt niet ingevoerd. Het verloop van

de filtrage des pourvois ou de non-admission de ceux-ci. Le déroulement de la procédure et son caractère écrit ne sont pas modifiés fondamentalement.

C.

La proposition entend réaliser une avancée significative principalement sur deux plans.

En premier lieu, la proposition veut clarifier quelques points obscurs dans le déroulement de la procédure, ce qui aura pour effet de réduire le coût du pourvoi.

Par ailleurs, la proposition veut asseoir plus qu'avant les droits de la défense dans la procédure de cassation. Le procureur général Mathieu Leclercq écrivait en 1832: "La cassation n'est point instituée dans l'intérêt des plaideurs; elle est créée uniquement, exclusivement pour maintenir l'unité de la législation par l'unité de la jurisprudence, pour y parvenir progressivement en faisant ressortir tous les vices dans ses arrêts"(MB 9 juin 1832). L'unité du droit a gardé toute son importance mais sous l'impulsion notamment de la Cour européenne des droits de l'homme, les droits des parties et par le fait même le débat contradictoire, ont un poids de plus en plus important tant dans la législation que dans la jurisprudence. Il fallait en tirer les conséquences concrètes pour la procédure en cassation.

Dans cette perspective, la proposition entend intégrer les principes sous-jacents aux arrêts Clinique des Acacias du 13 octobre 2005, Vermeulen du 20 février 1996 et Borgers du 30 octobre 1991 de la Cour européenne des droits de l'homme et leur donner une place explicite dans les textes.

D.

Enfin, la proposition tend à uniformiser, dans la mesure du possible, les règles applicables dans toutes les procédures en cassation dirigées contre les décisions des instances disciplinaires des ordres professionnels ou instituts. Elle applique à cet effet le droit commun de la procédure en cassation lorsque celle-ci n'est pas déjà applicable. La proposition met ainsi fin à des différences qui sont difficilement défendables d'un point de vue constitutionnel. Le Code judiciaire contiendra dorénavant les règles de base applicables pour tous les ordres ou instituts. Les lois particulières feront l'objet d'une adaptation par un projet parallèle à celui-ci.

En outre, le projet envisage d'uniformiser le délai de cassation en matière disciplinaire applicable aux avocats, aux notaires et aux huissiers de justice. En ce qui concerne le barreau, le projet a également pour but

de rechtspleging wordt evenmin fundamenteel gewijzigd, evenmin overigens als de hoofdzakelijk schriftelijke aard van de procedure.

C.

Nochtans wil het voorstel op twee vlakken vooral een significante vooruitgang boeken.

Vooreerst worden onduidelijkheden in het procesverloop weggewerkt door expliciete teksten die ook kostenverlagend kunnen werken.

Vervolgens wil het voorstel ook rekening houden met de verscherpte aandacht voor het recht van verdediging van alle partijen die voor het Hof verschijnen. In 1832 schreef procureur-generaal Mathieu Leclercq: "La cassation n'est point instituée dans l'intérêt des plaideurs; elle est créée uniquement, exclusivement pour maintenir l'unité de la législation par l'unité de la jurisprudence, pour y parvenir progressivement en faisant ressortir tous les vices dans ses arrêts"(BS 9 juni 1832). De eenheid van het recht is nog steeds zeer belangrijk maar onder impuls onder meer van het Europees Hof van de Rechten van de Mens hebben de belangen van de partijen en hierbij aansluitend een vorm van tegensprekelijk debat steeds meer gewicht gekregen in de wetgeving en ook in de rechtspraak. Het voorstel wil hieraan een concrete gestalte geven in verband met de cassatierechtspleging.

In dit verband wordt ook de rechtspraak *Clinique des Acacias* van 13 oktober 2005, Vermeulen van 20 februari 1996 en Borgers van 30 oktober 1991 van het EHRM nu explicieter geïntegreerd in de civiele rechtspleging voor het Hof.

D.

Ten slotte beoogt het voorstel ook de regels voor het instellen van cassatieberoepen in procedures gericht tegen beslissingen van de tuchtinstanties van de beroepsorden en instituten zoveel mogelijk eenvormig te maken en de gewone regels van het cassatieberoep in te voeren in de gevallen waar dit nog niet het geval was. Hiermede wordt een einde gesteld aan differentiaties die onder een grondwettelijk oogpunt niet of moeilijk verdedigd kunnen worden. Het Gerechtelijk Wetboek zal thans de fundamentele regels inhouden die gelden voor alle beroepsorden en instituten, terwijl de bijzondere wetten die gelden per beroepsgroep in een apart voorstel daaraan zullen worden aangepast.

Verder wordt ook een uniformisering van de cassatietermijn gerealiseerd in de tuchtzaken van de advocaten, de notarissen en de gerechtsdeurwaarders. Wat de balie betreft beoogt het project tevens de veralgemening van

de généraliser les règles de la procédure disciplinaire relatives à la composition de la juridiction de renvoi et au devoir pour celle-ci de se conformer à la décision de la Cour. La procédure disciplinaire actuelle des notaires et des huissiers de justice renvoie au droit commun pour la procédure en cassation. Pour le surplus, il n'est pas touché aux règles particulières de la procédure disciplinaire pour les professions précitées, d'autant plus que certaines de ces procédures ont été récemment modifiées.

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 77 de la Constitution.

La matière est bicamérale.

Article 2

Un nouvel alinéa 2 est inséré dans l'article 131 du Code judiciaire avant le deuxième alinéa existant, portant le texte suivant:

Le procureur général peut proposer au premier président qu'une affaire soit traitée en audience plénière.

Dans l'état actuel du droit, l'initiative de solliciter la tenue d'une audience plénière appartient essentiellement au conseiller rapporteur, en pratique après consultation du président de la chambre. Il paraît opportun, vu l'importance de la tâche de coordination du ministère public, d'inscrire explicitement le droit d'initiative de celui-ci dans le texte.

Article 2bis

Le troisième alinéa de l'article 468, § 3, du Code judiciaire est supprimé et le premier alinéa de cet article est remplacé par le texte suivant:

L'avocat, le bâtonnier de l'Ordre auquel il appartient ou le procureur général peuvent, dans le délai visé à l'article 1073bis du Code judiciaire, déférer les sentences du conseil de discipline d'appel à la Cour de cassation selon les règles des pourvois en matière civile et selon les dispositions particulières en matière disciplinaire prévues par le présent code.

Cette modification était nécessaire vu l'article 6 de la proposition introduisant un nouvel article 1073bis dans le Code judiciaire.

de regeling in tuchtzaken wat de gewijzigde samenstelling van de zetel betreft en het zich voegen na cassatie. Op deze laatste punten volgt de cassatieprocedure in tuchtzaken van gerechtsdeurwaarders en notarissen de gemeenrechtelijke cassatieprocedure. Voor het overige wordt niet geraakt aan de eigen specifiek uitgewerkte regeling inzake tucht, temeer daar deze voor sommige beroepen in het recente verleden werd aangepast.

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid bedoeld door artikel 77 van de Grondwet.

De materie is een bicamerale materie.

Artikel 2

In artikel 131 van het Gerechtelijk Wetboek wordt een tweede lid ingevoegd voor het bestaande tweede lid, dat luidt als volgt:

De procureur-generaal kan aan de eerste voorzitter voorstellen dat een zaak in voltallige zitting zou worden behandeld.

In de huidige stand van het recht neemt de verslaggever meestal het initiatief om een voltallige zitting uit te lokken en dit in overleg met de voorzitter van de kamer. Gelet op zijn belangrijke coördinatieopdracht in het Hof, leek het raadzaam ook het openbaar ministerie expliciet de mogelijkheid te bieden om het voorstel daartoe te doen.

Artikel 2bis

Het derde lid van artikel 468, § 3, van het Gerechtelijk Wetboek wordt geschrapt en het eerste lid van deze bepaling wordt als volgt vervangen:

De advocaat, de stafhouder van de Orde waartoe hij behoort en de procureur-generaal kunnen binnen de termijn van artikel 1073bis van het Gerechtelijk Wetboek de beslissing van de tuchtraad van beroep aan het Hof van Cassatie voorleggen volgens de regels van het cassatieberoep in burgerlijke zaken en de bijzondere bepalingen in tuchtzaken zoals in dit wetboek gepreciseerd.

Deze wijziging was nodig gelet op het artikel 6 van het voorstel dat een nieuw artikel 1073bis invoegt in het Gerechtelijk Wetboek.

La formulation est en outre adaptée en vue d'assurer l'harmonisation de la réglementation entre les différents ordres professionnels.

Vu le nouvel article 1110 du Code judiciaire, le conseil de discipline d'appel de renvoi, autrement composé, sera tenu de se conformer à la décision de la Cour concernant le point de droit ayant fait l'objet d'une cassation et le troisième alinéa de l'article 468, § 3, devient superflu.

Le caractère suspensif du pourvoi en cassation est commun à toutes les procédures disciplinaires, à l'exception de celle relative aux avocats, l'article 468, § 3, alinéa 2, prévoyant que si le pourvoi est en principe suspensif, la sentence peut en décider autrement. Cette dérogation est maintenue, à moins qu'il ne soit opté pour la variante formulée à l'article 21.

Article 3

L'article 614 du Code judiciaire est complété par le texte suivant:

11° des décisions prononcées par la commission d'appel de l'Institut des juristes d'entreprise;

12° des décisions prononcées par le Conseil fédéral d'appel des géomètres-experts;

13° des décisions prononcées par la commission d'appel des experts-automobiles;

14° des décisions rendues en dernier ressort par les chambres exécutives ou les chambres exécutives réunies, des décisions définitives des chambres d'appel ou des chambres d'appel réunies visées par la loi-cadre du 3 août 2007 relative aux professions intellectuelles prestataires de services.

Ces ajouts tendent à compléter la liste des décisions d'autorités qui peuvent faire l'objet d'un pourvoi en cassation. Ils permettront de délimiter la portée des textes harmonisant la procédure de cassation en ce qui concerne les professions libérales et professions assimilées par une simple référence à l'article 614.

Article 4

À l'article 658, alinéa 2, les mots "ressortissant à la même cour d'appel ou à la même cour du travail" sont supprimés.

Omwille van de conformiteit van de regeling van de diverse beroepsordes wordt bovendien de formulering aangepast.

Gelet op het nieuwe artikel 1110 van het Gerechtelijk wetboek dient de anders samengestelde tuchtraad van beroep zich voortaan te voegen naar de beslissing van het Hof over het door hem beslechte rechtspunt en wordt het derde lid van artikel 468, § 3, overbodig.

De schorsende werking van het cassatieberoep is gemeenschappelijk aan alle tuchtprocedures, met uitzondering van de balie waar het cassatieberoep krachtens artikel 468, §3, tweede lid, schorsende kracht heeft tenzij de beslissing anders luidt. Deze afwijkende regeling blijft behouden, tenzij geopteerd wordt voor de variante in artikel 21.

Artikel 3

Artikel 614 van het Gerechtelijk Wetboek wordt als volgt aangevuld:

11° tegen beslissingen van de beroepscommissie van het Instituut voor bedrijfsjuristen;

12° tegen beslissingen van de Federale Raad van beroep van de landmeters-experten;

13° tegen beslissingen van de commissie van beroep van de auto-experts;

14° tegen beslissingen van de door de uitvoerende kamers of de verenigde uitvoerende kamers in laatste aanleg gewezen beslissingen, de eindbeslissingen van de kamers van beroep of van de verenigde kamers van beroep bedoeld in de Kaderwet van 3 augustus 2007 betreffende de dienstverlenende intellectuele beroepen.

Deze toevoegingen beogen de lijst te vervolledigen van de beslissingen die het voorwerp kunnen uitmaken van een cassatieberoep. Dit laat toe door een eenvoudige verwijzing naar artikel 614 het toepassingsgebied af te bakenen van de teksten die de cassatieprocedure inzake de vrije en dienstverlenende beroepen en ermede gelijkgestelde beroepen te harmoniseren.

Artikel 4

In artikel 658, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek worden de woorden "die ressorteert onder hetzelfde hof van beroep of hetzelfde arbeidshof" geschrapt.

La présente proposition de loi reprend le texte de la proposition de loi déposée au Sénat (3-654/1) et de celles déposées à la Chambre (51/891; 52/119; 52/277). Les articles 648 à 659 du Code judiciaire prévoient les cas dans lesquels le dessaisissement peut être demandé, ainsi que la procédure selon laquelle cette importante dérogation au droit commun de la compétence peut être ordonnée. L'article 658 du Code dispose notamment que, lorsque la Cour de cassation prononce un arrêt de dessaisissement d'une juridiction de première instance, elle ordonne le renvoi à un autre tribunal, qui doit nécessairement être situé dans le ressort de la même cour d'appel ou de la même cour du travail que le tribunal dessaisi. Dans son rapport annuel de 2003, la Cour de cassation constate que le renvoi à un tribunal du même ressort n'est pas toujours la meilleure solution. En effet, l'expérience a montré que, dans bien des cas, il serait préférable en vue d'une bonne administration de la justice, que la cause soit renvoyée à un tribunal ressortissant à une autre cour d'appel ou à une autre cour du travail.

Afin de permettre ce renvoi, il est proposé de supprimer la restriction contenue dans l'alinéa 2 de l'article 658 du Code.

Cette solution nouvelle ne devrait pas engendrer de frais supplémentaires pour le justiciable, le tribunal ressortissant à une autre cour d'appel n'étant pas nécessairement plus éloigné de son domicile que le tribunal ressortissant à la même cour.

Article 5

Le troisième alinéa de l'article 838 du Code judiciaire est remplacé par ce qui suit:

Le greffier notifie la décision aux parties dans les quarante-huit heures de la prononciation.

La signification telle qu'elle est prévue actuellement entraîne des frais considérables qui sont difficiles à récupérer et à préfinancer par le greffe. Cette proposition reprend le texte d'une proposition de loi déposée à la Chambre le 9 juin 2008 (DOC 1325/001).

Article 6

Un nouvel article 1073bis portant le texte suivant est inséré entre l'article 1073 et l'article 1074 du Code judiciaire:

Dit wetsvoorstel neemt de tekst over van het wetsvoorstel dat werd ingediend in de senaat (3-654/1) en in de kamer (51/891; 52/119; 52/277). De artikelen 648 tot 659 van het Gerechtelijk Wetboek vermelden de gevallen waarin de onttrekking kan worden gevorderd, alsmede de procedure op grond waarvan deze bijzondere afwijking van het gemene recht inzake bevoegdheid kan worden gelast. Het artikel 658 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt namelijk dat, wanneer het Hof van Cassatie de onttrekking van een zaak gelast, de verwijzing geschiedt van een rechtbank naar een andere die ressorteert onder hetzelfde hof van beroep of hetzelfde arbeidshof. In zijn jaarverslag 2003, stelt het Hof van Cassatie vast dat de verwijzing naar een rechtbank van hetzelfde ressort niet altijd een goede oplossing is omdat in heel wat omstandigheden het veel beter is voor een goede rechtsbedeling de zaak te verwijzen naar een rechtbank die ressorteert onder een ander hof van beroep of naar een ander arbeidshof.

Om in deze mogelijkheid te voorzien, wordt voorgesteld om de beperking vervat in de tweede alinea van artikel 658 van het Gerechtelijk Wetboek weg te laten.

Deze nieuwe oplossing hoeft geen extra kosten mee te brengen voor de rechtszoekende, aangezien de rechtbank die ressorteert onder een ander hof van beroep niet noodzakelijk verder verwijderd is van zijn woonplaats dan de rechtbank die ressorteert onder hetzelfde hof van beroep.

Artikel 5

Het derde lid van artikel 838 van het Gerechtelijk Wetboek wordt als volgt vervangen:

De griffier brengt de beslissing binnen achtenveertig uur na de uitspraak ter kennis van de partijen.

De huidige betekening door gerechtsdeurwaarder veroorzaakt aanzienlijke kosten die moeilijk zijn terug te vorderen en voor te schieten door de griffie. Dit wetsvoorstel neemt de tekst over van het wetsvoorstel ingediend in de Kamer op 9 juni 2008 (DOC 1325/001).

Artikel 6

Tussen artikel 1073 en 1074 van het Gerechtelijk Wetboek wordt een nieuw artikel 1073bis ingevoegd met volgende tekst:

Par dérogation à l'article 1073, alinéa 1er, le délai pour se pourvoir en cassation contre les décisions visées à l'article 614 et contre les décisions disciplinaires concernant les notaires et les huissiers de justice est de deux mois, à partir du jour de la signification de la décision attaquée ou, dans les cas où la loi la prévoit, de la notification de celle-ci.

L'article 1073, alinéas 2 et 3, est applicable.

Cette disposition tend à uniformiser le délai pour se pourvoir en cassation contre les décisions des instances disciplinaires des ordres professionnels ou instituts. La liste de l'article 614 est complétée par les décisions disciplinaires concernant les membres des professions juridiques que sont les huissiers de justice et les notaires. Auparavant, l'AR 261, non abrogé, était d'application pour lesdites professions. Pour les avocats, les décisions des conseils d'appel sont déjà mentionnées dans l'article 614, 1°, et un ajout n'est donc pas nécessaire.

Aucune justification raisonnable ne fonde les différences existant à l'heure actuelle entre les systèmes disciplinaires. Un délai unique pour introduire les pourvois semble approprié. Pour la même raison, l'article 9 de la présente proposition (modifiant l'article 1093) raccourcit le délai de dépôt du mémoire en réponse, par rapport au délai de droit commun. Dans les dispositions légales relatives aux différents ordres et instituts il sera renvoyé chaque fois à ce délai uniformisé. Pour les avocats, l'article 468, § 3, alinéa 1er, doit être modifié (voir article 2bis ci-dessus).

Le délai de deux mois, plus court que le délai de droit commun de trois mois, se justifie notamment par le fait qu'en matière disciplinaire, le pourvoi est en règle suspensif.

Article 7

Un nouvel article 1079bis portant le texte suivant est inséré entre les articles 1079 et 1080 du Code judiciaire:

L'ordre ou l'institut visé à l'article 614, 2° à 6°, 9° à 11° et 13° à 14°, agit dans la procédure devant la Cour tant en demandant qu'en défendant.

Bien que les différents ordres et instituts professionnels soient dotés de la personnalité juridique, ils agissent devant la Cour de cassation de manière fort disparate: par le conseil (supérieur) de l'institut ou de l'ordre concerné, représenté ou non par son président, parfois assisté de l'assesseur ou de l'assesseur

In afwijking van artikel 1073, eerste lid, is de termijn om zich in cassatie te voorzien tegen de beslissingen bedoeld in artikel 614 en tegen de disciplinaire beslissingen inzake notarissen en gerechtsdeurwaarders twee maanden, te rekenen van de dag waarop de bestreden beslissing is betekend of, wanneer de wet het bepaalt, vanaf de kennisgeving.

Artikel 1073, tweede en derde lid, zijn van toepassing.

Deze bepaling beoogt het uniform maken van de termijnen voor het instellen van het cassatieberoep tegen de beslissingen van de disciplinaire instanties van de beroepsordes of instituten. De lijst van artikel 614 wordt vervolledigd met de disciplinaire beslissingen betreffende de leden van de juridische beroepen, zijnde de gerechtsdeurwaarders en de notarissen. Voorheen was op deze beroepsgroepen het niet opgeheven KB 261 van toepassing. Voor de balie komen de beslissingen van de raden van beroep reeds voor in artikel 614, 1°, en is er dus geen aanvulling vereist.

Er bestaat actueel geen aanwijsbare reden om bestaande differentiaties te behouden. Een gemeenschappelijke termijn van twee maanden om cassatieberoep aan te tekenen lijkt gepast. Om dezelfde reden wordt in artikel 10 van dit voorstel (tot wijziging van artikel 1093) de termijn waarbinnen een memorie van antwoord kan worden neergelegd ingekort ten opzichte van de gemeenschappelijke termijn. In de aparte wetsbepalingen zal dan telkens worden verwezen naar deze gemeenschappelijke termijn. Voor de balie moet artikel 468, § 3, eerste lid, worden aangepast (zie artikel 2bis).

De keuze voor een kortere termijn dan die welke bestaat in het gemene recht is in het bijzonder verantwoord doordat in tuchtzaken een cassatieberoep in de regel opschortend werkt.

Artikel 7

Tussen artikel 1079 en 1080 van het Gerechtelijk Wetboek wordt een nieuw artikel 1079bis ingevoegd met volgende tekst:

De orde of het instituut bedoeld in artikel 614, 2°-6, 9°-11° en 13°-14°, treden op als eiser of verweerder in de rechtspleging voor het Hof.

Hoewel de diverse Ordes en Instituten over de rechtspersoonlijkheid beschikken, treden zij op voor het Hof van Cassatie op heel disparate wijze: door de (hoge) raad van het betrokken instituut of orde, hierbij vertegenwoordigd door diens voorzitter, al dan niet samen met de bijzitter of assessor of de ondervoorzitter. Dit gaf

juridique ou encore du vice-président. Ceci a suscité plusieurs fois d'inutiles discussions concernant la régularité des significations pratiquées à la requête ou à destination d'une telle partie.

Dans le cadre de l'uniformisation de la procédure disciplinaire devant la Cour de cassation, l'on a opté pour des solutions claires, simples et dénuées de tout formalisme inutile. Ainsi l'ordre ou l'institut concerné agit comme tel dans la procédure devant la Cour tant en demandant qu'en défendant. Aucune modification n'est toutefois apportée aux règles organisant au sein de chaque profession le processus de décision et la représentation.

En mentionnant également dans le Code judiciaire (outre les dispositions concernant les délais, le caractère suspensif du pourvoi, le caractère obligatoire des arrêts pour les juridictions disciplinaires de renvoi et les dépens), que les ordres et instituts professionnels peuvent agir comme partie à la procédure en cassation, un règlement uniforme est adopté pour toutes les professions énumérées à l'article 614, 2° à 6°, 9° à 11° et 13° à 14°, du Code judiciaire. Il suffira, dans les règles propres à chaque profession, de renvoyer aux dispositions communes du Code judiciaire. Les géomètres-experts, énumérées à l'article 614, 12°, n'ont pas d'institut ni d'ordre et donc ne ressortent pas au champs d'application de cet article.

Article 8

L'article 1091 du Code judiciaire est remplacé par ce qui suit:

Le pourvoi du procureur général, soit du chef d'excès de pouvoir, soit dans l'intérêt de la loi, est introduit sous forme de réquisitoire déposé au greffe.

Le pourvoi du chef d'excès de pouvoir est signifié aux parties intéressées, qui ont le droit d'intervenir. Cette intervention doit se faire par le dépôt d'un mémoire au greffe de la Cour dans les deux mois de la signification.

Le pourvoi dans l'intérêt de la loi n'est ni signifié ni notifié aux parties à la décision attaquée.

Dans les deux premiers alinéas du texte néerlandais les mots "de voorziening" sont remplacés par "het cassatieberoep".

reeds meermaals aanleiding tot onnodige discussies omtrent de regelmatigheid van de betekening uitgaande of gericht aan deze partij.

In het kader van de uniformering van de tuchtprocedure voor het Hof van Cassatie, wordt thans meteen geopteerd voor een duidelijke, eenvoudige en gedeformaliseerde werkwijze, die erin bestaat dat de desbetreffende orde of instituut als eiser of verweerder in de cassatieprocedure optreden. Aan de specifieke eigen besluitvorming per beroepsgroep over de vertegenwoordiging wordt evenwel niets gewijzigd.

Door ook het optreden van deze instellingen als procespartij in de cassatieprocedure in het Gerechtelijk Wetboek op te nemen (naast de termijnen, het opschortend karakter, de bindende verwijzing en de kosten) als onderdeel van een uniforme regeling geldend voor de beroepen opgesomd in art. 614, 2°-6°, 9°-11° en 13°-14°, van het Gerechtelijk Wetboek, zal het volstaan bij de regelingen eigen aan elke beroepsgroep, te verwijzen naar de gemeenschappelijke artikelen in dit wetboek. De landmeters-experten, opgesomd in artikel 614, 12°, hebben geen instituut noch een orde en vallen bijgevolg buiten het toepassingsgebied van deze bepaling.

Artikel 8

Artikel 1091 van het Gerechtelijk Wetboek wordt als volgt vervangen:

Het cassatieberoep van de procureur-generaal wegens machtsoverschrijding of in het belang van de wet wordt ingesteld in de vorm van een ter griffie in te dienen vordering.

Het cassatieberoep wegens machtsoverschrijding wordt betekend aan de betrokken partijen, die gerechtigd zijn om tussen te komen. Die tussenkomst moet geschieden door de neerlegging van een memorie ter griffie van het Hof binnen twee maanden na de betekening.

Van het cassatieberoep in het belang van de wet wordt geen kennis gegeven noch wordt het betekend aan diegenen die partij zijn in de beslissing waartegen het cassatieberoep is ingesteld.

In de twee eerste alinea's worden in de Nederlandse tekst de woorden "de voorziening" vervangen door "het cassatieberoep".

Le texte vise à opérer une distinction sur le plan de la procédure entre deux actions qui diffèrent fortement l'une de l'autre mais sont traitées dans un seul article de loi. Le pourvoi dans l'intérêt de la loi comporte un aspect abstrait qui le distingue radicalement du pourvoi pour excès de pouvoir.

Une incertitude régnait concernant la façon dont, en cas de pourvoi dans l'intérêt de la loi, il fallait impliquer les parties à la procédure au fond. Le pourvoi ne doit pas être porté à la connaissance des parties.

Article 8bis

L'article 1092 du Code judiciaire est modifié comme suit:

La réponse au pourvoi se fait par la remise au greffe de la Cour de cassation d'un mémoire signé par un avocat à la Cour de cassation.

Le mémoire en réponse est adressé à l'avocat du demandeur ou au demandeur lui-même s'il n'a pas d'avocat, en même temps qu'il est remis au greffe.

Le mémoire en réponse est toutefois signifié préalablement à sa remise au greffe lorsqu'il oppose une fin de non-recevoir au pourvoi.

La proposition envisage de remplacer la signification du mémoire en réponse par une procédure de communication moins onéreuse et plus rapide.

Désormais, il suffit que le mémoire en réponse soit adressé au demandeur en même temps qu'il est remis au greffe. Le nouveau texte est inspiré par l'article 745 du Code judiciaire.

La signification préalable est toutefois maintenue lorsque le mémoire en réponse oppose une fin de non-recevoir au pourvoi.

La sanction de la non-admissibilité du mémoire en réponse lorsque plus de quinze jours séparent sa communication ou sa signification de sa remise au greffe est supprimée.

Le premier alinéa de cet article énonce la règle générale selon laquelle seul un avocat à la Cour de cassation peut signer le mémoire en réponse. Cet article ne porte

De tekst beoogt een onderscheid te maken tussen de twee procedures die ook thans op een sterk verschillende wijze worden gevoerd hoewel zij in een zelfde wetsartikel worden behandeld. Het cassatieberoep in het belang van de wet heeft een abstracte connotatie die volledig ontbreekt bij het cassatieberoep wegens machtsoverschrijding.

Bij een cassatieberoep in het belang van de wet heerste onzekerheid over de vraag of en in welke mate de partijen in het bodemgeschil moesten worden betrokken. Het cassatieberoep moet niet worden meegeëdeeld aan de partijen.

Artikel 8bis

Artikel 1092 van het Gerechtelijk Wetboek wordt als volgt vervangen:

Het cassatieberoep wordt beantwoord door op de griffie van het Hof van Cassatie een memorie in te dienen ondertekend door een advocaat bij het Hof van Cassatie.

De memorie van antwoord wordt aan de advocaat van de eiser of, indien hij geen advocaat heeft, aan de eiser zelf gezonden terzelfder tijd als zij ter griffie wordt ingediend.

De memorie van antwoord moet evenwel voor de indiening ter griffie worden betekend wanneer in de memorie van antwoord een middel van niet-ontvankelijkheid van het cassatieberoep wordt opgeworpen.

Het voorstel beoogt de betekening van de memorie van antwoord te vervangen door een minder dure en tijdrovende wijze van verzending.

Voortaan volstaat het dat de memorie van antwoord gelijktijdig met de indiening ter griffie aan de eiser wordt gezonden. De nieuwe tekst is geïnspireerd door de tekst van artikel 745 van het Gerechtelijk Wetboek.

De voorafgaande betekening blijft wel behouden wanneer in de memorie van antwoord een middel van niet-ontvankelijkheid van het cassatieberoep wordt opgeworpen.

De sanctie van niet-toelaatbaarheid van de memorie van antwoord wanneer er meer dan vijftien dagen verlopen tussen de kennisgeving of de betekening en de indiening ter griffie wordt geschrapt.

Het eerste lid van dit artikel vermeldt de algemene regel dat enkel een advocaat bij het Hof van Cassatie de memorie van antwoord kan ondertekenen. Dit artikel

toutefois pas préjudice aux dispositions légales particulières qui, en matière fiscale, dispensent les parties de recourir à un avocat à la Cour de cassation.

Les deuxième et troisième alinéas de cet article s'appliquent sans exception à tous les pourvois en cassation dont la procédure est réglée par le Code judiciaire.

Article 8ter

L'article 1094 du Code judiciaire est modifié comme suit:

Si le défendeur a opposé une fin de non-recevoir au pourvoi, le demandeur peut y répondre par la remise au greffe de la Cour de cassation d'un mémoire en réplique signé par un avocat à la Cour de cassation.

Le délai accordé au demandeur pour la remise au greffe de son mémoire en réplique est, à peine de forclusion, d'un mois à compter du jour de la signification du mémoire en réponse.

Le mémoire en réplique est adressé à l'avocat du défendeur ou au défendeur lui-même s'il n'a pas d'avocat, en même temps qu'il est remis au greffe.

Par analogie avec le nouveau texte de l'article 1092 du Code judiciaire, la proposition envisage le remplacement de la signification du mémoire en réplique par une procédure de communication moins onéreuse et plus rapide.

Désormais, il suffit que le mémoire en réplique soit adressé au défendeur en même temps qu'il est remis au greffe.

La sanction de la non-admissibilité du mémoire en réplique lorsque plus de quinze jours séparent la communication ou la signification de la remise au greffe est supprimée.

Article 9

À l'article 1093 du Code judiciaire, il est inséré entre les alinéas 1er et 2 un nouvel alinéa libellé comme suit:

doet geen afbreuk aan de specifieke wettelijke bepalingen die de partijen, in het fiscale domein, ontslaan van de verplichting om een beroep te doen op een advocaat bij het Hof.

Het tweede en het derde lid zijn zonder uitzondering van toepassing op alle cassatieberoepen waarvoor het Gerechtelijk Wetboek de procedure regelt.

Artikel 8ter

Artikel 1094 van het Gerechtelijk Wetboek wordt als volgt vervangen:

Indien de verweerder tegen het cassatieberoep een middel van niet-ontvankelijkheid heeft opgeworpen, kan de eiser hierop antwoorden door op de griffie van het Hof van Cassatie een memorie van wederantwoord in te dienen ondertekend door een advocaat bij het Hof van Cassatie.

De termijn waarover de eiser beschikt om zijn memorie van wederantwoord ter griffie in te dienen bedraagt, op straffe van uitsluiting, een maand, te rekenen van de dag waarop de memorie van antwoord is betekend.

De memorie van wederantwoord wordt aan de advocaat van de verweerder of, indien hij geen advocaat heeft, aan de verweerder zelf gezonden terzelfder tijd als zij ter griffie wordt ingediend.

Naar analogie met het nieuwe artikel 1092 van het Gerechtelijk Wetboek beoogt het voorstel de betekening van de memorie van wederantwoord te vervangen door een minder dure en tijdrovende wijze van verzending.

Voortaan volstaat het dat de memorie van wederantwoord gelijktijdig met de indiening ter griffie aan de verweerder wordt gezonden.

De sanctie van niet-toelaatbaarheid van de memorie van wederantwoord wanneer er meer dan vijftien dagen verlopen tussen de kennisgeving of de betekening en de indiening ter griffie wordt geschrapt.

Artikel 9

In artikel 1093 van het Gerechtelijk Wetboek wordt tussen het eerste en het tweede lid een nieuw lid toegevoegd dat luidt als volgt:

Dans les causes visées à l'article 614 et dans les affaires disciplinaires concernant les notaires et les huissiers de justice, ce délai est de deux mois à compter du jour de la signification de la requête introductive ou du mémoire ampliatif.

Cette disposition vise à simplifier les délais du dépôt du mémoire en réponse. Le délai normal est de trois mois. Dans les affaires de nature plus urgente, le délai est réduit dorénavant à deux mois.

Comme dans l'article 6 insérant un nouvel article 1073bis, la liste de l'article 614 est complétée par les décisions disciplinaires concernant les membres des professions juridiques que sont les huissiers de justice et les notaires. Pour les avocats, les décisions des conseils d'appel sont déjà mentionnées dans l'article 614, 1°, et un ajout n'est donc pas nécessaire.

Article 10

L'article 1093, deuxième alinéa, (devenant le troisième alinéa en vertu de l'article 9) du Code judiciaire est remplacé par ce qui suit:

Si le défendeur n'a en Belgique ni domicile, ni résidence, ni domicile élu, le délai prévu aux alinéas 1er et 2 est augmenté conformément à l'article 55.

Cette modification résulte de la modification proposée à l'article 9.

Article 11

Un nouvel article 1094bis rédigé comme suit est inséré après l'article 1094 du Code judiciaire:

Dans des circonstances exceptionnelles, le premier président peut, à la demande d'une partie, quand l'intérêt général l'exige ou quand l'exécution immédiate de la décision attaquée risque de causer à celle-ci un préjudice grave difficilement réparable, décider sur conclusions écrites ou verbales du procureur général, d'abrèger le délai dont dispose le défendeur pour déposer un mémoire en réponse ou celui dont dispose le demandeur pour déposer un mémoire en réplique, sans que ces délais puissent être inférieurs à quinze jours.

La demande peut être introduite par un acte distinct joint à la requête en cassation ou au mémoire en réponse et signifié ou communiqué avec ceux-ci ou, lorsqu'une partie justifie avoir été dans l'impossibilité de

In de zaken bedoeld in artikel 614 en in tuchtzaken inzake notarissen en gerechtsdeurwaarders bedraagt deze termijn twee maanden, te rekenen van de dag waarop het inleidende verzoekschrift of de memorie van toelichting is betekend.

Deze bepaling beoogt de termijnen te vereenvoudigen waarbinnen een memorie van antwoord kan worden neergelegd. De gewone termijn bedraagt steeds drie maanden. In de zaken die naar hun aard meer spoedeisend zijn bedraagt de termijn thans twee maanden.

Net zoals in artikel 6 tot invoeging van een nieuw artikel 1073bis wordt de lijst van artikel 614 vervolledigd met de disciplinaire beslissingen betreffende de leden van de juridische beroepen, zijnde de gerechtsdeurwaarders en de notarissen. Voor de balie komen de beslissingen van de raden van beroep reeds voor in artikel 614, 1°, en is er dus geen aanvulling vereist.

Artikel 10

Artikel 1093, tweede lid, (dat krachtens artikel 9 het derde lid wordt) van het Gerechtelijk Wetboek wordt aldus vervangen:

Wanneer de verweerder geen woon- of verblijfplaats, of geen gekozen woonplaats heeft in België, wordt de in het eerste en het tweede lid bepaalde termijn verlengd overeenkomstig artikel 55.

Deze wijziging is het gevolg van de wijziging voorgesteld in artikel 9.

Artikel 11

Na artikel 1094 van het Gerechtelijk Wetboek wordt een nieuw artikel 1094bis ingevoegd dat luidt als volgt:

In uitzonderlijke omstandigheden kan, op verzoek van een partij, de eerste voorzitter, wanneer het algemeen belang het vereist of wanneer de onmiddellijke tenuitvoerlegging van de bestreden beslissing aan de eiser een moeilijk te herstellen ernstig nadeel kan berokkenen, op de schriftelijke of mondelinge conclusie van de procureur-generaal, de termijn waarover de verweerder voor de memorie van antwoord of de eiser voor een repliek beschikt inkorten zonder dat deze termijnen minder dan vijftien dagen mogen bedragen.

Het verzoek kan worden opgenomen in een afzonderlijk stuk dat wordt gevoegd bij het cassatieberoep of bij de memorie van antwoord en hiermee samen worden betekend of meegedeeld of, wanneer een partij

joindre sa demande en abréviation de délai à sa requête en cassation ou à son mémoire en réponse, par une requête déposée au greffe de la Cour et dont le greffier donne connaissance par pli judiciaire aux autres parties.

Le premier président statue sur pièces et fixe, de concert avec le ministère public, la date à laquelle la cause sera portée à l'audience.

Le premier président peut entendre les parties en présence du procureur général.

Le greffier notifie l'ordonnance du premier président aux parties par pli judiciaire.

La nécessité de pouvoir, dans des circonstances exceptionnelles, accélérer le pas dans certaines procédures en cassation s'est manifestée plusieurs fois dans les circonstances les plus diverses. Plutôt que de créer, pour chaque type de procédure, une possibilité de traitement rapide, il a semblé préférable de créer un système uniforme permettant une grande flexibilité.

La Cour de cassation n'est pas une troisième instance de fond et doit prendre le temps de la réflexion. Dans certains cas toutefois, l'ordre juridique voire l'État de droit pourraient être mis en péril faute de permettre un recours effectif, parce que la cassation serait dépourvue d'effet utile.

Une procédure accélérée ne peut être accordée que très exceptionnellement, uniquement quand l'intérêt général l'exige ou quand l'exécution immédiate de la décision attaquée risque de causer au demandeur un préjudice grave difficilement réparable.

Cette disposition laisse une grande liberté d'appréciation au premier président. Il pourra refuser notamment de faire droit à la demande si le demandeur a tardé à introduire son pourvoi en cassation ou si le pourvoi paraît manifestement téméraire ou dépourvu de chance de succès.

Un délai minimum de quinze jours est prévu de nature à permettre une réflexion optimale et le recours éventuel à l'assistance judiciaire.

L'abréviation des délais n'est pas un droit des parties et doit être réservée à des circonstances tout à fait exceptionnelles.

rechtvaardigt in de onmogelijkheid te hebben verkeerd om het verzoek tot inkorting van de termijn te voegen bij het cassatieberoep of bij de memorie van antwoord, kan het bij verzoekschrift worden neergelegd ter griffie van het Hof waarna de griffier de overige partijen er per gerechtsbrief kennis van geeft.

De eerste voorzitter oordeelt op stukken en bepaalt in overleg met het openbaar ministerie op welke dag de zaak ter zitting zal worden opgeroepen.

Hij kan, in aanwezigheid van de procureur-generaal, de partijen horen.

De griffier geeft kennis van de beschikking van de eerste voorzitter aan de partijen.

Het is meermaals en in zeer uiteenlopende situaties nodig gebleken om in uitzonderlijke omstandigheden te beschikken over de mogelijkheid om de cassatieprocedure sneller te laten verlopen. Het voorstel vermijdt de noodzaak om voor elk type van rechtspleging een versnelde rechtsweg in te richten en laat een grote mate van soepelheid toe.

De cassatieprocedure is geen derde aanleg en het Hof moet los van elke tijdsdruk rustig over de zaken kunnen nadenken. Er zijn evenwel gevallen waarin de rechtsorde en zelfs de rechtsstaat in het gedrang zouden kunnen komen doordat er geen effectief rechtsmiddel zou bestaan voor het Hof omdat een cassatie elk nuttig effect zou verloren hebben.

Een versnelde procedure kan slechts zeer uitzonderlijk worden toegestaan, enkel wanneer het algemeen belang het vereist of wanneer de onmiddellijke tenuitvoerlegging van het bestreden vonnis de eiser een moeilijk te herstellen ernstig nadeel kan berokkenen.

Die bepaling laat een maximale appreciatieruimte aan de eerste voorzitter. Hij kan onder meer de vordering afwijzen wanneer de eiser te lang zal hebben gewacht om zijn cassatieberoep in te stellen of wanneer het cassatieberoep kennelijk roekeloos of kansloos lijkt te zijn.

Er is wel een minimumtermijn van vijftien dagen in de tekst ingebed om toe te laten de zaak goed voor te bereiden en eveneens de rechtsbijstand in te schakelen.

De inkorting van termijnen is geen recht van partijen en moet behouden blijven voor werkelijk uitzonderlijke omstandigheden.

Chaque partie doit pouvoir disposer de cette possibilité, y compris les parties appelées en déclaration d'arrêt commun.

Le demandeur doit, en règle, former sa demande dans un acte distinct joint à sa requête en cassation ou à son mémoire en réponse et faire signifier ou le cas échéant communiquer l'ensemble de ces pièces aux parties adverses. Lorsqu'il peut toutefois justifier n'avoir pu introduire sa demande en abréviation de délai en même temps que sa requête en cassation ou son mémoire en réponse, il peut l'introduire par une requête déposée au greffe que le greffier notifiera par pli judiciaire aux autres parties. à défaut de justification, la requête sera immédiatement déclarée irrecevable.

Le fait que le ministère public rende un avis permettra de fixer un calendrier complet pour le traitement de l'affaire.

Le premier président statue sur pièces. Il peut toutefois demander aux parties de lui fournir des éclaircissements quand il l'estime nécessaire.

Article 12

L'article 1097 du Code judiciaire est remplacé par ce qui suit:

Lorsque le ministère public estime devoir opposer d'office au pourvoi une fin de non-recevoir déduite de la violation d'une règle intéressant l'ordre public, il en avise par pli judiciaire les parties qui ont comparu sans avocat et par lettre missive les avocats, au plus tard quinze jours avant l'audience. Une copie de ce pli et de cette lettre missive est jointe au dossier de la procédure.

Si le ministère public opposant une fin de non-recevoir au pourvoi ne justifie pas avoir fait la notification prescrite, la Cour ordonne celle-ci et remet l'affaire à une audience ultérieure.

La Cour ordonne pareillement, par un arrêt, la remise de la cause si elle entend examiner d'office une fin de non-recevoir au pourvoi.

Tel qu'il existe actuellement, l'article 1097 du Code judiciaire paraît rationnellement organisé: le premier alinéa décrit les obligations du parquet qui entend op-

Alle partijen, met inbegrip van de tot bindendverklaring van het arrest opgeroepen partijen, moeten over die mogelijkheid kunnen beschikken.

De verzoeker moet in de regel zijn verzoek formuleren in een afzonderlijk stuk dat wordt gevoegd bij het cassatieberoep of de memorie van antwoord en hiermee samen wordt betekend of in voorkomend geval medegedeeld aan de wederpartijen. Wanneer hij niettemin rechtvaardigt dat hij zijn verzoek tot inkorting van de termijn niet gelijktijdig met zijn cassatieberoep of zijn memorie van antwoord heeft kunnen indienen, kan hij het indienen ter griffie van het Hof waarna de griffier de overige partijen er per gerechtsbrief kennis van geeft. Bij gebrek aan deze rechtvaardiging, zal het verzoek onmiddellijk onontvankelijk worden verklaard.

De omstandigheid dat het parket een advies uitbrengt zal ook concreet toelaten de behandeling van de zaak in zijn geheel goed te agenderen.

De eerste voorzitter doet uitspraak op stukken. Als hij het dienend acht kan hij echter ook vragen dat de partijen hem een toelichting geven.

Artikel 12

Artikel 1097 van het Gerechtelijk Wetboek wordt als volgt vervangen:

Indien het openbaar ministerie meent tegen het cassatieberoep ambtshalve een middel van niet-ontvankelijkheid te moeten aanvoeren wegens schending van een regel van openbare orde, verwittigt het daarvan bij gerechtsbrief de partijen die zonder advocaat zijn verschenen en bij gewone brief de advocaten van de partijen uiterlijk vijftien dagen voor de zitting. Een kopie van deze brieven wordt bij het procesdossier gevoegd.

Indien het openbaar ministerie bij het opwerpen van een middel van niet-ontvankelijkheid van het cassatieberoep niet aantoont dat het de voorgeschreven kennisgeving heeft gedaan, geeft het Hof daartoe bevel en verdaagt het de zaak tot een latere zitting.

Het Hof beveelt eveneens bij arrest de verdaging van de zaak, indien het een middel van niet-ontvankelijkheid van het cassatieberoep ambtshalve wenst te onderzoeken.

Het huidige artikel 1097 van het Gerechtelijk Wetboek is logisch opgebouwd: het eerste lid beschrijft de verplichtingen van het openbaar ministerie wanneer

poser une fin de non-recevoir au pourvoi; le deuxième précise comment remédier au cas où le parquet, pour quelque raison que ce soit, ne peut justifier qu'il a été satisfait à ces obligations; le troisième, enfin, prévoit le cas où la Cour entend examiner d'office une fin de non-recevoir au pourvoi. Cet ensemble de dispositions est clair et cohérent.

D'une part, il serait dommage de mêler dans un même article les cas d'irrecevabilité du pourvoi et ce cas d'irrecevabilité du moyen qu'est la substitution de motifs. C'est pourquoi un article 1097bis est ajouté, sans qu'il soit touché à la structure de l'article 1097.

D'autre part, il n'est pas nécessaire de donner au président de la chambre le pouvoir de faire avertir les parties par le greffe qu'elles auront à se défendre contre une fin de non-recevoir opposée au pourvoi ou contre une substitution de motifs. Il est plus conforme aux traditions de la Cour d'éviter ce qui pourrait apparaître comme le préjugé d'un magistrat et de réserver cette faculté à la Cour s'exprimant par arrêt. Ceci est maintenant précisé dans le troisième alinéa.

Les autres modifications de l'article 1097 sont essentiellement formelles et ont surtout comme but d'adapter le texte aux autres dispositions du projet. Il est ainsi précisé dans le premier alinéa que les parties ou leurs avocats sont avertis au plus tard quinze jours avant l'audience. Il est aussi précisé systématiquement que cet article concerne un moyen de non-recevabilité du pourvoi.

Article 13

Un nouvel article 1097bis rédigé comme suit est inséré après l'article 1097 du Code judiciaire:

Il est procédé comme il est dit à l'article précédent lorsqu'il apparaît au ministère public ou à la Cour qu'un moyen pourrait s'avérer irrecevable après substitution d'un motif de droit à celui dont il dénonce l'illégalité ou irrecevable sur la base d'un élément que le demandeur ne pouvait prévoir.

La nouvelle disposition concerne la manière dont la Cour assure la contradiction lorsqu'elle souhaite exa-

het meent tegen het cassatieberoep ambtshalve een middel van niet-ontvankelijkheid te moeten aanvoeren; het tweede lid verduidelijkt hoe moet worden gehandeld wanneer het openbaar ministerie, om welke reden dan ook, niet kan aantonen aan zijn verplichtingen te hebben voldaan; het derde lid ten slotte betreft het geval dat het Hof ambtshalve een middel van niet-ontvankelijkheid wenst te onderzoeken. Deze regeling is duidelijk en coherent.

Het is, enerzijds, niet te verkiezen om de gevallen van niet-ontvankelijkheid van het cassatieberoep en de gevallen van niet-ontvankelijkheid van het middel, namelijk de substitutie van motieven, in een zelfde artikel te bespreken. Daarom wordt ervoor geopteerd om niet te raken aan de structuur van artikel 1097 en een nieuw artikel 1097bis in te voegen.

Anderzijds is het onnodig om de kamervoorzitter de bevoegdheid te geven om de partijen via de griffie te verwittigen opdat zij zich kunnen verweren tegen een middel van niet-ontvankelijkheid van het cassatieberoep of een substitutie van motieven. Meer conform aan de tradities van het Hof dient elke mogelijke schijn van partijdigheid van een magistraat te worden vermeden en komt deze mogelijkheid bij voorkeur toe aan het Hof zich uitsprekend bij arrest. Dit wordt nu verduidelijkt in het derde lid.

De overige wijzigingen aan artikel 1097 zijn hoofdzakelijk vormelijk van aard en hebben vooral tot doel de tekst meer conform te maken aan de overige bepalingen van het project. Zo wordt verduidelijkt in het eerste lid dat de de partijen of hun advocaten uiterlijk vijftien dagen voor de zitting worden verwittigd. Voorts wordt telkens verduidelijkt dat deze bepaling betrekking heeft op een middel van niet-ontvankelijkheid van het cassatieberoep.

Artikel 13

Na artikel 1097 van het Gerechtelijk Wetboek wordt een nieuw artikel 1097bis ingevoegd dat luidt als volgt:

Het openbaar ministerie en het Hof handelen zoals bepaald in het voorgaande lid wanneer het openbaar ministerie of het Hof voorkomt dat een middel onontvankelijk zou kunnen zijn na de substitutie door een rechtsreden van een reden waarvan het de onwetigheid aanvoert of op grond van een element dat de eiser niet kon voorzien.

Het voorstel bepaalt de manier waarop het Hof de tegenspraak verzekert wanneer het ambtshalve de

miner le rejet d'un moyen par substitution à un motif erroné d'un motif de droit relevé d'office.

Ce texte est étendu aux cas où la Cour soulève d'office l'éventualité d'une irrecevabilité du moyen, autre qu'une substitution de motifs, sur la base d'un élément que le demandeur en cassation ne pouvait prévoir.

Ce seront des cas très exceptionnels car il appartient au demandeur en cassation de veiller à ce que chacun des moyens qu'il présente à la Cour soit précis, indique adéquatement les dispositions légales dont il invoque la violation, ne soit pas nouveau, ne soit pas dénué d'intérêt, n'oblige pas la Cour à procéder à la vérification d'un élément de fait etc.

La Cour expose la substitution de motifs, et exceptionnellement une autre fin de non-recevoir au moyen, envisagée d'office, dans un arrêt avant dire droit pour permettre aux parties de faire valoir leurs observations dans le délai précisé, soit par écrit, soit oralement à l'audience.

Un tel arrêt d'avant dire droit est naturellement superflu si le ministère public a fait la communication prévue à l'article 1097, premier alinéa.

Article 14

L'article 1105bis, § 1er, du Code judiciaire est remplacé par ce qui suit:

Lorsque la solution du pourvoi paraît s'imposer ou n'appelle pas une décision dans l'intérêt de l'unité de la jurisprudence ou du développement du droit, le premier président ou le président de la chambre peut, sur proposition du conseiller rapporteur et après avis du ministère public, soumettre la cause à une chambre restreinte de trois conseillers.

Le traitement depuis dix ans d'une partie des affaires par une chambre restreinte de trois conseillers, statuant à l'unanimité, a donné des résultats positifs pour réduire sensiblement l'arriéré de la Cour. Il conviendrait toutefois de préciser quelque peu les critères de sélection afin de les adapter aux nécessités de la pratique actuelle. Les critères proposés s'inspirent dans une large mesure de ceux appliqués aux Pays-Bas et en

verwerping van een middel door de substitutie van een onjuiste reden door een rechtsreden wenst te onderzoeken.

Deze tekst wordt uitgebreid tot de gevallen waarin het Hof ambtshalve de mogelijkheid van een niet-ontvankelijkheid van het middel opwerpt, ander dan een substitutie van motieven, op grond van een element dat de eiser in cassatie niet heeft kunnen voorzien.

Deze gevallen zullen zeer uitzonderlijk zijn want het behoort aan de eiser in cassatie er voor te zorgen dat elk middel dat hij aan het Hof voorlegt nauwkeurig is, de wettelijke bepalingen waarvan het de schending aanvoert behoorlijk vermeldt, niet nieuw is, niet zonder belang is, het Hof niet verplicht tot een onderzoek van feiten enz.)

Het Hof omschrijft de ambtshalve overwogen substitutie van motieven, uitzonderlijk een andere grond van niet-ontvankelijkheid van het middel, in een arrest alvorens recht te doen om de partijen in de mogelijkheid te stellen hierover opmerkingen te maken binnen de gepreciseerde termijn, hetzij schriftelijk dan wel mondeling op de zitting.

Een dergelijk arrest alvorens recht te doen is natuurlijk overbodig indien het openbaar ministerie hiervan mededeling heeft gedaan overeenkomstig artikel 1097, eerste lid.

Artikel 14

Artikel 1105bis, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen als volgt:

Wanneer de beslissing over het cassatieberoep blijkbaar voor de hand ligt of niet noopt tot beantwoording van rechtsvragen in het belang van de eenheid van de rechtspraak of van de rechtsontwikkeling, kan de eerste voorzitter of de voorzitter van de kamer, op voorstel van de raadsheer verslaggever en na advies van het openbaar ministerie, de zaak voorleggen aan een beperkte kamer met drie raadsheren.

De behandeling door een beperkte kamer met drie rechters die nu al tien jaar functioneert, heeft belangrijke positieve resultaten opgeleverd bij het inlopen van de achterstand. De criteria voor de selectie van de zaken moeten evenwel worden verduidelijkt zodat ze aangepast zijn aan de noden van de actuele praktijk. De criteria die nu worden voorgesteld zijn afgestemd op deze die in Frankrijk en Nederland worden aangewend

France dans le contexte du traitement simplifié des demandes. Ils expriment d'ailleurs ainsi les priorités que la Cour se fixe dans le traitement des affaires.

Par ailleurs, il semble de bonne gestion de permettre également au premier président de décider de soumettre une affaire à une formation restreinte.

Article 15

À l'article 1106 du Code judiciaire, un troisième alinéa est ajouté:

Le cas échéant, le greffier joint à cet avis de fixation les questions que la Cour ou le ministère public envisagent de poser aux avocats ou aux parties qui ont comparu sans avocat.

Ce troisième alinéa a pour but de permettre à la Cour d'obtenir des éclaircissements et précisions lorsqu'elle ne s'estime pas suffisamment informée par les moyens de cassation qui, par ailleurs, ne pourraient être écartés pour des motifs d'obscurité. Elle permet aussi dans des cas sans doute limités, de situer le débat et les moyens proposés dans un cadre intellectuel plus large que celui nécessairement étroit des moyens.

Cette disposition permet également à la Cour d'obtenir des informations ou explications en cas de nouveaux développements survenus après le dépôt des mémoires, tels une nouvelle jurisprudence de la Cour de justice ou de la Cour constitutionnelle ou une nouvelle législation avec effet rétroactif. La partie à laquelle la question est posée pourra, en cas de besoin, demander à l'audience que l'affaire soit remise pour lui permettre d'y répondre. La question est posée pourra, en cas de besoin, demander à l'audience que l'affaire soit remise pour lui permettre d'y répondre.

Ceci permet aux avocats d'axer la préparation de l'audience sur les points de discussion précis, ce qui pourrait contribuer à limiter le coût du pourvoi en cassation en faveur du justiciable.

Cette possibilité permet au juge de cassation de jouer le rôle actif que jouent les cours suprêmes en général.

Il n'y a pas de raison d'informer de ces questions les parties qui n'ont pas comparu. Le but de cet article est de pouvoir demander une explication aux parties qui ont comparu — qu'elles aient été ou non représentées par un avocat — sur les moyens qu'elles ont développés

in verband met de vereenvoudigde afhandeling van de zaken. Zij sluiten aan bij wat het Hof als kerntaak beschouwt.

Het leek daarenboven een maatregel van goed beleid dat naast de voorzitter van de kamer ook de eerste voorzitter zou kunnen beslissen een zaak te laten brengen voor een kamer met drie raadsheren.

Artikel 15

In artikel 1106 van het Gerechtelijk Wetboek wordt een derde lid toegevoegd:

In voorkomend geval voegt de griffier aan de mededeling van de rechtsdag de vragen toe die het Hof of het openbaar ministerie overwegen te stellen aan de advocaten of aan de partijen die zonder advocaat zijn verschenen.

Het derde lid beoogt aan het Hof de mogelijkheid te bieden bepaalde ophelderingen te vragen wanneer het niet voldoende ingelicht wordt door middelen die nochtans technisch gezien niet duister zijn. Het laat ook toe in wellicht niet zo vaak voorkomende gevallen het debat beter te plaatsen en de middelen te laten toelichten in een wat ruimer intellectueel kader dan de uiteraard strakke middelen.

Deze bepaling maakt het ook mogelijk inlichtingen in te winnen of uitleg te vragen wanneer zich nieuwe ontwikkelingen hebben voorgedaan na de neerlegging van de memories, zoals een nieuwe rechtspraak van het Hof van Justitie of van het Grondwettelijk Hof of een nieuwe wetgeving met terugwerkende kracht. De partij aan wie de vraag is gericht zal, indien nodig, ter zitting kunnen vragen dat de zaak wordt verdaagd om haar toe te laten hierop te antwoorden.

Dit laat de advocaten toe de zittingsvoorbereiding toe te spitsen op deze discussiepunten, wat de kostprijs van het cassatieberoep voor de rechtszoekende enigszins kan drukken.

Zo kan de cassatierechter ook de rol spelen van de actieve rechter zoals de meeste opperste gerechtshoven reeds doen.

Er is geen reden om de niet-verschenen partijen in te lichten over deze vragen. De bedoeling van dit artikel is om een toelichting te kunnen vragen aan de verschenen partijen — ongeacht of zij zijn vertegenwoordigd door een advocaat — over de middelen die zij schriftelijk heb-

par écrit. La possibilité de n'informer que la partie qui a comparu existe également dans d'autres articles du Code judiciaire (voir par exemple l'article 773, dans un contexte différent il est vrai). L'exigence d'une comparution valable reste inchangée.

Article 16

À l'article 1107 du Code judiciaire, il est inséré entre les alinéas 1er et 2, deux nouveaux alinéas libellés comme suit:

Les conclusions du ministère public sont, en règle, écrites.

Elles sont orales ou écrites:

- dans les causes fixées devant la deuxième chambre;
- dans les causes dans lesquelles un arrêt doit être rendu à bref délai;
- dans les causes dans lesquelles la solution du pourvoi paraît s'imposer;
- dans les causes dans lesquelles la réponse aux moyens ne requiert pas de réponse à des questions de droit dans l'intérêt de l'unité de la jurisprudence ou du développement du droit.

Il est inséré deux nouveaux alinéas à l'article 1107 du Code judiciaire, qui prévoient que le parquet de cassation conclut par écrit.

Il peut être dérogé à ce principe dans les causes, visées à l'article 1105bis, § 1er, du Code judiciaire, dont est saisie la deuxième chambre, ainsi que dans celles nécessitant un arrêt à bref délai: dans ces cas, le parquet peut aussi prendre des conclusions orales. L'exigence de conclusions écrites dans ces causes, alors que la décision à rendre a peu d'importance pour l'évolution du droit ou alors que les délais de procédure rendent le dépôt de conclusions écrites difficile, voire impossible, impliquerait un afflux de travail pour le parquet pour lequel l'effectif du personnel actuel — spécialement le personnel d'appui — est insuffisant.

Il y a lieu d'éviter de créer ainsi un arriéré judiciaire auprès de la Cour.

Article 17

Un nouvel article 1109bis rédigé comme suit est inséré dans le Code judiciaire:

ben ontwikkeld. De mogelijkheid slechts de verschenen partijen te verwittigen bestaat overigens nog in andere bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek (zie artikel 773 bij voorbeeld, weliswaar in een andere context). Het vereiste van een geldige verschijning blijft onverkort gelden.

Artikel 16

In artikel 1107 van het Gerechtelijk Wetboek worden tussen het eerste en het tweede lid twee nieuwe leden toegevoegd die luiden als volgt:

De conclusies van het openbaar ministerie zijn in de regel schriftelijk.

Ze zijn mondeling of schriftelijk:

- in de zaken vastgesteld voor de tweede kamer;
- in de zaken waarin op korte termijn een arrest moet worden gewezen;
- in de zaken waar de beslissing over het cassatieberoep blijkbaar voor de hand ligt;
- in de zaken waar de beantwoording van de middelen niet noopt tot beantwoording van rechtsvragen in het belang van de eenheid van de rechtspraak of van de rechtsontwikkeling.

In artikel 1107 van het Gerechtelijk Wetboek worden twee nieuwe leden ingevoegd, volgens dewelke het parket van cassatie in de regel schriftelijk conclusie neemt.

Van dat beginsel kan worden afgeweken in de zaken, bedoeld in de artikelen 1105bis, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek, de zaken die voor de tweede kamer komen, alsook de zaken waarover snel een arrest moet worden gewezen: in die gevallen kan het parket ook een mondelinge conclusie nemen. Het vereiste van een schriftelijke conclusie in die zaken, terwijl de te wijzen beslissing van weinig belang is voor de rechtsvinding of de procestermijnen de neerlegging van een schriftelijke conclusie te moeilijk of zelfs onmogelijk maken, zou voor het parket een toevloed van werk tot gevolg hebben waarvoor het huidig — inzonderheid ondersteunend — personeelsbestand ontoereikend is.

Er moet vermeden worden dat hierdoor een gerechtelijke achterstand bij het Hof zou ontstaan.

Artikel 17

Een nieuw artikel 1109bis wordt ingevoegd in het Gerechtelijk Wetboek:

Lorsque la Cour de cassation casse une décision rendue sur la compétence, elle renvoie s'il y a lieu la cause au juge compétent qu'elle désigne. La décision sur la compétence lie le juge auquel la cause est renvoyée, tous droits d'appréciation saufs sur le fond du litige.

Le texte de cette disposition se rapproche de celui de l'article 660 du Code judiciaire et est conforme à la jurisprudence de la Cour (Cass. 22 septembre 2005, Pas. 2005, n° 456 (rectifié par Cass. 9 décembre 2005, Pas. 2005, n° 658); Cass. 9 février 2009, C.07.0341.N)

Article 18

L'article 1110 du Code judiciaire est complété comme suit:

Lorsque la Cour de cassation casse une décision prise dans une affaire visée aux articles 614, 1° à 6°, et 614, 9° à 14°, elle renvoie la cause devant l'instance compétente autrement composée.

Lorsque la Cour de cassation casse une décision prise dans une affaire visée aux articles 609, 2° et 4°, 614, 1° à 6°, et 614, 9° à 14°, le juge à qui l'affaire est renvoyée se conforme à la décision de la Cour sur le point de droit jugé par elle.

Les réglementations spéciales concernant les professions libérales prévoient déjà que les instances disciplinaires auxquelles la Cour de cassation renvoie la cause jugent dans une composition modifiée. Cette nouvelle disposition regroupe ces textes dans un article unique.

En ce qui concerne les instances d'appel, il est aussi prévu qu'elles doivent se ranger à la décision de la Cour. C'est, dans la plupart des cas, prévu dans le texte de la loi. La disposition supprime les différences injustifiées, source d'insécurité, entre les instances disciplinaires.

Article 19

L'article 1111 actuel est complété par un dernier alinéa:

Lorsque la cassation est prononcée sans renvoi ou dans une affaire visée à l'article 614, la Cour statue sur les dépens.

Ingeval het Hof van Cassatie een beslissing betreffende de bevoegdheid vernietigt, verwijst het Hof de zaak zo nodig naar de bevoegde rechter die hij aanwijst. De beslissing betreffende de bevoegdheid bindt de rechter naar wie de zaak wordt verwezen, met dien verstande dat zijn recht om over de grond van de zaak te oordelen onverkort blijft.

De tekst van deze bepaling leunt aan bij de tekst van artikel 660 van het Gerechtelijk Wetboek en stemt overeen met de rechtspraak van het Hof (Cass. 22 september 2005, A.C. 2005, nr. 456 (verbeterd door Cass. 9 december 2005, A.C. 2005, nr. 658); Cass. 9 februari 2009, C.07.0341.N)

Artikel 18

Artikel 1110 van het Gerechtelijk Wetboek, wordt als volgt aangevuld:

In geval cassatie wordt uitgesproken in een zaak bedoeld in artikel 614, 1° tot 6°, en 614, 9° tot 14°, wordt de zaak verwezen naar de bevoegde instantie anders samengesteld.

Wanneer cassatie wordt uitgesproken in een zaak bedoeld als in artikel 609, leden 2 en 4, artikel 614, 1° tot 6°, en 614, 9° tot 14°, voegt de rechter naar wie de zaak is verwezen zich naar de beslissing van het Hof betreffende het door dat Hof beslechte rechtspunt.

De bijzondere regelingen inzake de vrije beroepen bepalen reeds dat de tuchtinstanties waarnaar het Hof van Cassatie de zaak verwijst uitspraak doen in een gewijzigde samenstelling. Deze nieuwe bepaling brengt dit vereiste onder in een gemeenschappelijk artikel.

Voor wat betreft de diverse appelinstanties wordt ook aangenomen dat zij zich moeten voegen naar de beoordeling van het Hof. Dit is in de meeste gevallen reeds in een wettekst voorzien, terwijl er in de andere gevallen een einde wordt gemaakt aan een bestaande differentiatie of minstens onzekerheid.

Artikel 19

Artikel 1111 in de huidige lezing wordt vervolledigd door een laatste lid:

Wanneer cassatie wordt uitgesproken zonder verwijzing of in de zaken bedoeld in artikel 614, doet het Hof uitspraak over de kosten.

L'article 1111 dans sa version actuelle n'appelle pas de modification. Son quatrième alinéa permet en effet une application souple de cette disposition.

C'est en vertu de ce quatrième alinéa que la Cour de cassation, et non les organes disciplinaires, se prononce toujours sur les dépens de l'instance en cassation dans les affaires disciplinaires qui lui sont soumises. Il est proposé de prévoir expressément cette règle dans le Code judiciaire alors qu'elle n'est reprise que de façon éparse dans les différents textes concernant les ordres professionnels.

Quand la Cour casse sans renvoi, elle statue sur les dépens des instances en cassation et au fond.

Article 20

L'article 1114, premier alinéa du Code judiciaire est remplacé par ce qui suit:

La requête en rétractation est introduite et signifiée aux autres parties en cause ou à leurs avocats de la manière prescrite aux articles 1079 et 1080.

L'article 1114 du Code judiciaire permet l'introduction d'une requête en rétractation. Ce droit offre la possibilité de supprimer les effets d'une éventuelle irrégularité qui se serait glissée dans la procédure en cassation mais ne constitue pas une voie de recours contre un arrêt de cassation.

Selon le texte existant, l'affaire est instruite conformément aux dispositions qui précèdent l'article 1114, ce qui implique, selon la jurisprudence constante de la Cour, que la requête doit être signée par un avocat à la Cour de cassation (Cass., 16 janvier 2008, Pas., n° 29). Cette exigence a pour but d'éviter des abus de la procédure. Pour qu'il soit clair que l'assistance d'un tel avocat est nécessaire, il est souhaitable d'apporter à cette disposition l'ajout proposé. Cela évitera également aux parties d'être induites en erreur par le texte existant de l'article 1114 et leur permettra d'obtenir le bon conseil avant l'introduction de la requête.

Article 21

Insérer un nouvel alinéa 2 dans l'article 1118 du Code judiciaire, libellé comme suit:

Artikel 1111 behoeft geen wijziging. Het vierde lid laat immers toe een soepele toepassing te maken van deze bepaling.

Het is steeds krachtens dit lid dat het Hof, en niet de tuchtinstanties, in tuchtzaken uitspraak doet over de kosten van de cassatieprocedure. Er wordt voorgesteld om deze regel uitdrukkelijk in het Gerechtelijk Wetboek op te nemen, aangezien ze vooralsnog enkel verspreid voorkomt in de verschillende teksten over de beroepsordes.

Wanneer het Hof een beslissing vernietigt zonder verwijzing doet het uitspraak over de kosten van de cassatieprocedure en over de kosten voor de feitelijke instanties.

Artikel 20

In artikel 1114 van het Gerechtelijk Wetboek wordt het eerste lid als volgt gewijzigd:

Het verzoekschrift tot intrekking wordt ingediend en aan de partijen in het geding of hun advocaten betekend op de wijze bepaald in de artikelen 1079 en 1080.

Het artikel 1114 van het Gerechtelijk Wetboek laat toe een verzoekschrift tot intrekking in te stellen. Dit recht moet het mogelijk maken de gevolgen op te vangen van een eventuele onregelmatigheid die zou geslopen zijn in de rechtspleging in cassatie, maar is geen rechtsmiddel tegen een cassatiearrest.

Volgens de bestaande tekst moet de zaak behandeld worden overeenkomstig de aan artikel 1114 voorgaande bepalingen, wat meteen volgens de vaste rechtspraak van het Hof, ook betekent dat het verzoekschrift moet worden ondertekend door een advocaat bij het Hof van Cassatie (Cass. 16 januari 2008, AC 2008, nr. 29). Dit vereiste laat toe misbruiken van de procedure te vermijden. Om in alle duidelijkheid erop te wijzen dat die bijstand nodig is, is het wenselijk de in dit artikel voorgestelde toevoeging te doen. Dit zal ook toelaten dat de partijen niet misleid zouden kunnen worden door de bestaande tekst van artikel 1114 en vooraleer zij een verzoekschrift indienen de gepaste raad zouden krijgen.

Artikel 21

In artikel 1118 van het Gerechtelijk Wetboek wordt een tweede lid ingevoegd, dat luidt als volgt:

Le pourvoi en cassation est suspensif dans les affaires visées à l'article 614, 2° à 6° et 9° à 14°, à moins que la sentence en décide autrement).

L'effet suspensif du pourvoi en cassation est commun à toutes les procédures disciplinaires, à l'exception de celles dirigées contre les avocats où le pourvoi est en vertu de l'article 468, § 3, suspensif à moins que la sentence en décide autrement.

Cette disposition regroupe cet effet du pourvoi en un seul article pour toutes les procédures disciplinaires. Une variante est proposée entre parenthèses, consistant à généraliser la règle qui est d'application au barreau. Le caractère suspensif est de nature à inciter ceux qui sont frappés par une sanction disciplinaire grave à faire un recours en cassation, ce qui peut entraîner des dangers pour le public, mais d'autre part la gravité de la sanction peut également justifier le caractère suspensif de la mesure. Le choix peut, et c'est le but de la variante, être laissé à l'autorité disciplinaire d'appel.

Article 22

L'article 1143 du Code judiciaire est remplacé par la disposition suivante:

Elle est introduite par le dépôt au greffe de la Cour de cassation d'une requête contenant les moyens, signée de la partie et d'un avocat à la Cour de cassation et préalablement signifiée au magistrat pris à partie.

Les pièces justificatives sont annexées à la requête.

La disposition en vigueur manque de précision. Une jurisprudence constante impose le recours à un avocat à la Cour de cassation pour la procédure de prise à partie. La modification de texte clarifie la situation.

Het cassatieberoep heeft schorsende werking in de zaken bedoeld in de artikelen 614, 2° tot 6°, 9° tot 14°, (tenzij de beslissing anders luidt).

De schorsende werking van het cassatieberoep is gemeenschappelijk aan alle tuchtprocedures, met uitzondering voor de balies waar het cassatieberoep krachtens artikel 468, § 3, schorsende kracht heeft tenzij de beslissing anders luidt.

Deze bepaling vermeldt dit gevolg van het cassatieberoep nu in één gemeenschappelijk artikel. Tussen haakjes wordt een variante voorgesteld, erin bestaande dat de regel die van toepassing is op de balie wordt veralgemeend. Door het schorsend karakter worden zij die een zware tuchtsanctie krijgen opgelegd, geprikkeld om een cassatieberoep in te stellen, wat een gevaar kan inhouden voor het publiek. Tezelfdertijd kan de ernst van de sanctie nochtans het schorsend karakter van de maatregel rechtvaardigen. De keuze kan, en dit is het doel van de variante, worden gelaten aan de disciplinaire overheid.

Artikel 22

Artikel 1143 van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen als volgt:

Het wordt ingeleid door een ter griffie van het Hof van Cassatie in te dienen verzoekschrift, dat de middelen bevat, ondertekend is door de partij en door een advocaat bij het Hof van Cassatie en vooraf betekend is aan de rechter op wie verhaal wordt genomen.

De bewijsstukken worden bij het verzoekschrift gevoegd.

De bestaande tekst is onvoldoende duidelijk. Een vaststaande rechtspraak verplicht tot de bijstand van een advocaat bij het Hof van Cassatie voor de procedure van het verhaal op de rechter. De gewijzigde tekst verduidelijkt dit nu.

UN NOUVEAU CODE JUDICIAIRE POUR LA COUR DE CASSATION

PROPOSITION DE LOI:

modifiant les réglementations concernant les professions visées à l'article 614 du Code judiciaire

La présente proposition tend à uniformiser la procédure en cassation relative aux professions visées aux articles 614, 1° à 6°, et 614, 9° à 14°, du Code judiciaire.

Dès lors que ce code énoncera un certain nombre de règles communes pour chaque groupement professionnel, ceux-ci ne devront plus se référer qu'à cette procédure commune. Ceci implique néanmoins que les réglementations spécifiques à chacune de ces professions soient adaptées d'urgence, afin d'éviter toutes contradictions et/ou chevauchements. Ces modifications font l'objet du second volet de la présente proposition.

Les aspects qui seront désormais régis par une réglementation unique concernent les délais pour le dépôt du recours en cassation et du mémoire en réponse, les significations, l'effet suspensif du recours en cassation, ainsi que le renvoi obligatoire après cassation et les dépens.

À cet effet, l'article 6 de la proposition ajoute un nouvel article 1073*bis* dans le Code judiciaire instaurant des délais communs pour l'introduction d'un recours en cassation. Le choix d'un délai plus court que celui de droit commun se justifie surtout par le fait qu'en matière disciplinaire, un tel recours a, en principe, un effet suspensif. Pour cette même raison, l'article 1093 du Code judiciaire (article 9 de la proposition) raccourcit le délai de droit commun pour le dépôt du mémoire en réponse.

En outre, le projet envisage d'uniformiser le délai de cassation en matière disciplinaire applicable aux avocats, aux notaires et aux huissiers de justice. En ce qui concerne le barreau, le projet a également pour but de généraliser les règles de la procédure disciplinaire relatives à la composition de la juridiction de renvoi et au devoir pour celle-ci de se conformer à la décision de la Cour. La procédure disciplinaire actuelle des notaires et des huissiers de justice renvoie au droit commun pour la procédure en cassation. Pour le surplus, il n'est pas touché aux règles particulières de la procédure disciplinaire pour les professions précitées, d'autant plus que certaines de ces procédures ont été récemment modifiées.

EEN NIEUW GERECHTELIJK WETBOEK VOOR CASSATIE

WETSVOORSTEL:

tot wijziging van de regelingen betreffende de in artikel 614 van het Gerechtelijk Wetboek bedoelde beroepen

Het voorstel beoogt het uniform maken van de cassatieprocedure voor de in artikel 614, 1°, tot 6°, en 614, 9°, tot 14, van het Gerechtelijk Wetboek bedoelde beroepen.

Omdat verscheidene aspecten voortaan gemeenschappelijk worden geregeld in het Gerechtelijk Wetboek, zal het volstaan om bij elke beroepsgroep te verwijzen naar de gemeenschappelijke procedure, maar dringen zich ook aanpassingen op in de bestaande bijzondere regelingen om tegenstrijdigheden en/ of overlappingen te vermijden. Deze wijzigingen maken het voorwerp uit van dit tweede luik.

De aspecten die voortaan gemeenschappelijk worden geregeld betreffen vooreerst de termijnen van cassatieberoep en memorie van antwoord, vervolgens de betekeningen, verder de schorsende werking van het cassatieberoep, de bindende verwijzing en ook de kosten.

Te dien einde voegt artikel 6 van het voorstel in het Gerechtelijk Wetboek een nieuw artikel 1073*bis* in dat voorziet in gemeenschappelijke termijnen voor het instellen van het cassatieberoep. De keuze voor een kortere termijn dan deze van het gemene recht is in het bijzonder verantwoord doordat in tuchtzaken een cassatieberoep in de regel opschortend werkt. Om dezelfde reden wordt in artikel 1093 van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 9 van het voorstel) de termijn waar binnen een memorie van antwoord kan worden neergelegd, ingekort ten opzichte van het gemene recht.

Verder wordt ook een uniformisering van de cassatietermijn gerealiseerd in de tuchtzaken van de advocaten, de notarissen en de gerechtsdeurwaarders, en wat de balie betreft de veralgemening van de regeling in tuchtzaken wat de gewijzigde samenstelling van de zetel betreft en het zich voegen na cassatie. Op deze laatste punten volgt de cassatieprocedure in tuchtzaken van gerechtsdeurwaarders en notarissen de gemeenschappelijke cassatieprocedure. Voor het overige wordt niet geraakt aan de eigen specifiek uitgewerkte regeling inzake tucht, temeer daar deze voor sommige beroepen in het recente verleden werd aangepast.

Afin de prévenir des difficultés quant à la signification du pourvoi en cassation, une mesure claire et uniforme a été mise en place. Bien que les divers ordres professionnels et instituts disposent de la personnalité juridique, ils sont actuellement représentés devant la Cour de manière fort disparate: le conseil (supérieur) de l'ordre ou de l'institut intéressé est ainsi représenté tantôt par son président, tantôt par ce dernier avec l'assesseur ou le vice-président. Cette situation a donné lieu à plusieurs reprises à des discussions inutiles concernant la régularité des significations émanant ou effectuées par cette partie.

Dans le cadre de l'uniformisation de la procédure disciplinaire devant la Cour de cassation, la présente proposition vise à instaurer une méthode claire, simple et dépourvue de formalisme, destinée à permettre aux différents ordres et instituts concernés d'intervenir à la procédure en cassation comme demandeur ou comme défendeur. Aucune modification n'est apportée quant au processus décisionnel propre et spécifique à chaque groupement professionnel en matière de représentation.

Le caractère suspensif du recours en cassation est déjà commun à toutes les procédures disciplinaires, sauf en ce qui concerne le barreau où ce recours revêt un effet suspensif à moins que la sentence n'en décide autrement. L'article 21 de la proposition énonce ce principe sous une disposition commune à toutes les procédures, sans qu'il soit néanmoins porté atteinte aux règles du barreau.

Les différentes réglementations particulières existantes relatives aux professions libérales prévoient également que les instances disciplinaires auxquelles la Cour renvoie l'affaire en cas de cassation doivent être autrement composées. L'article 18 de la proposition énonce cette exigence sous un article commun (article 1110, alinéa 4, du Code judiciaire).

Ce même article 18 énonce également, dans un ajout à l'article 1110 précité, que ces instances disciplinaires de renvoi sont liées par la décision de la Cour. Dans la plupart des cas, ce principe est déjà inscrit dans les textes légaux. Dans les autres cas, cette règle mettra un terme aux divergences ou, à tout le moins, aux incertitudes auxquelles les instances disciplinaires sont confrontées de ce point de vue, certaines s'estimant liées par l'arrêt de la Cour, tandis que d'autres pas.

Enfin, l'article 19 de la proposition complète l'article 1111 du Code judiciaire par un texte de base relatif aux dépens.

Teneinde moeilijkheden te voorkomen bij de betekenningen in de cassatieprocedure, is verder een duidelijke en uniforme regeling uitgewerkt. Hoewel de diverse Ordes en Instituten over de rechtspersoonlijkheid beschikken, treden zij op voor het Hof van Cassatie op heel disparate wijze: nu eens door de (hoge) Raad van het betrokken Instituut of Orde, hierbij vertegenwoordigd door diens voorzitter, al dan niet samen met de bijzitter of assessor of de ondervoorzitter. Dit gaf reeds meermaals aanleiding tot onnodige discussies omtrent de regelmatigheid van de betekening uitgaande of gericht aan deze partij.

In het kader van de uniformering van de tuchtprocedure voor het Hof van Cassatie, wordt thans meteen geopteerd voor een duidelijke, eenvoudige en gedeformaliseerde werkwijze, die erin bestaat dat de desbetreffende orde of instituut als eiser of verweerder in de cassatieprocedure optreden. Aan de specifieke eigen besluitvorming per beroepsgroep over de vertegenwoordiging wordt evenwel niets gewijzigd.

De schorsende werking van het cassatieberoep is reeds gemeenschappelijk aan alle tuchtprocedures, met uitzondering voor de balie waar het cassatieberoep schorsende kracht heeft tenzij de beslissing anders luidt. Artikel 21 van het voorstel brengt dit gevolg van het cassatieberoep nu onder in één gemeenschappelijk artikel, met dien verstande dat niet wordt geraakt aan de regeling van de balie.

De bestaande bijzondere regelingen inzake de vrije beroepen bepalen eveneens dat de tuchtinstanties waarnaar het Hof van Cassatie de zaak verwijst uitspraak doen in een gewijzigde samenstelling. Artikel 18 van het voorstel brengt dit vereiste onder in een gemeenschappelijk artikel (artikel 1110, vierde lid, van het Gerechtelijk Wetboek).

Verder wordt in artikel 18 van het voorstel (tot aanvulling van artikel 1110 van het Gerechtelijk Wetboek) aangenomen dat de tuchtinstanties waarnaar het Hof van Cassatie de zaak na cassatie verwijst, zich moeten voegen naar de beoordeling van het Hof. Dit is, in de meeste gevallen, reeds in een wettekst voorzien. In de andere gevallen wordt een einde gemaakt aan een bestaande differentiatie of minstens onzekerheid waarin bepaalde tuchtinstanties zich gebonden achtten en andere niet.

Ten slotte voorziet artikel 19 van het voorstel (tot aanvulling van artikel 1111 van het Gerechtelijk Wetboek) in een basistekst inzake de kosten.

Pour le surplus, les règles de procédure en cassation en matière civile seront d'application.

Article 23

L'article 23 de l'arrêté royal n° 79 du 10 novembre 1967 relatif à l'Ordre des médecins est modifié comme suit:

Le médecin intéressé, l'Ordre ou le ministre qui a la santé publique dans ses attributions, peut déférer à la Cour de cassation les décisions rendues en dernier ressort par les conseils provinciaux ou les conseils d'appel, dans le délai visé à l'article 1073bis du Code judiciaire et selon les règles applicables aux pourvois en cassation en matière civile et les règles particulières en matière disciplinaire prévues par le Code judiciaire.

Le requérant notifie son pourvoi au ministre qui a la santé publique dans ses attributions dans un délai de 15 jours, par lettre recommandée à la poste."

La formulation est adaptée en vue d'assurer l'uniformité des réglementations des différents ordres professionnels.

Les dérogations existantes ou les chevauchements de l'article 26 de l'arrêté royal n° 79 du 10 novembre 1967 relatif à l'Ordre des médecins avec le droit commun sont supprimés, à l'exception de la notification du pourvoi en cassation au ministre qui a la santé publique dans ses attributions. Cette exigence procédurale particulière est à présent contenue dans le même article. En tant que parties à la cause, les autres parties doivent veiller elles-mêmes à assurer la transmission de l'information en interne.

Vu les modifications apportées aux articles 1110 et 1118 du Code judiciaire, les troisième et quatrième alinéas de l'actuel article 23 de l'arrêté royal n° 79 du 10 novembre 1967 relatif à l'Ordre des médecins deviennent superflus.

Article 24

L'article 26 de l'arrêté royal n° 79 du 10 novembre 1967 relatif à l'Ordre des médecins est supprimé.

Voor het overige zal de procesgang volgens de gemeene cassatieprocedure in burgerlijke zaken verlopen.

Artikel 23

Artikel 23 van het koninklijk besluit nr. 79 van 10 november 1967 betreffende de Orde der geneesheren wordt als volgt vervangen:

Binnen de termijn van artikel 1073bis van het Gerechtelijk Wetboek kan de beslissing, in laatste aanleg genomen door de provinciale raden of de raden van beroep,

- door de betrokken geneesheer;
- door de Orde;
- door de Minister tot wiens bevoegdheid de volksgezondheid behoort;
- aan het Hof van Cassatie worden voorgelegd volgens de regels van het cassatieberoep in burgerlijke zaken en de bijzondere bepalingen in tuchtzaken zoals gepreciseerd in het Gerechtelijk Wetboek.

Binnen een termijn van 15 dagen wordt het cassatieberoep bij aangetekende brief ter kennis gebracht door diegene die het instelt, van de Minister tot wiens bevoegdheid de volksgezondheid behoort.

Omwille van de conformiteit van de regeling van de diverse beroepsordes wordt de formulering aangepast.

De bestaande afwijkingen van of overlappingsen met het gemeen recht waarvan sprake in artikel 26 van het koninklijk besluit nr. 79 van 10 november 1967 betreffende de Orde der geneesheren worden geschrapt, met uitzondering van de kennisgeving van het cassatieberoep aan de minister tot wiens bevoegdheid de volksgezondheid behoort. Deze specifieke procedurevereiste wordt nu ondergebracht in één zelfde artikel. De anderen zijn als partij betrokken en dienen zelf voor de interne doorstroom van informatie te zorgen.

Gelet op de gewijzigde artikelen 1110 en 1118 van het Gerechtelijk wetboek zijn ook het derde en het vierde lid van het actuele artikel 23 van het koninklijk besluit nr 79 van 10 november 1967 betreffende de Orde der geneesheren overbodig geworden.

Artikel 24

Artikel 26 van het koninklijk besluit nr. 79 van 10 november 1967 betreffende de Orde der geneesheren wordt opgeheven.

La proposition vise à uniformiser des règles de procédure en cassation dans cette matière et leur insertion dans le Code judiciaire. Un rappel par profession est donc inutile. Seule une règle spécifique, telle la notification au ministre, est maintenue mais figure désormais à l'article 23 de l'arrêté royal n° 79.

Article 25

L'article 23 de l'arrêté royal n° 80 du 10 novembre 1967 relatif à l'Ordre des pharmaciens est modifié comme suit:

Le pharmacien intéressé, l'Ordre ou le ministre qui a la santé publique dans ses attributions, peut déférer à la Cour de cassation les décisions rendues en dernier ressort par les conseils provinciaux ou les conseils d'appel, dans le délai visé à l'article 1073bis du Code judiciaire et selon les règles applicables aux pourvois en cassation en matière civile et les règles particulières en matière disciplinaire prévues par le Code judiciaire.

Le requérant notifie son pourvoi au ministre qui a la Santé publique dans ses attributions dans un délai de 15 jours, par lettre recommandée à la poste.

La formulation est adaptée en vue d'assurer l'uniformité des réglementations des différents ordres professionnels. Les alinéas 2 à 5 inclus de l'article 23 deviennent superflus et doivent être supprimés. Les dérogations existantes ou les chevauchements de l'article 26 de l'arrêté royal n° 80 du 10 novembre 1967 relatif à l'Ordre des pharmaciens avec le droit commun sont supprimés, à l'exception de la notification du pourvoi en cassation au ministre qui a la santé publique dans ses attributions. Cette exigence procédurale particulière est à présent contenue dans le même article. En tant que parties à la cause, les autres parties doivent veiller elles-mêmes à assurer la transmission de l'information en interne.

Vu les modifications apportées aux articles 1110 et 1118 du Code judiciaire, les troisième et quatrième alinéas de l'actuel article 23 de l'arrêté royal n° 80 du 10 novembre 1967 relatif à l'Ordre des pharmaciens deviennent superflus.

Het voorstel strekt ertoe de regels van het cassatieberoep in deze materie te uniformeren en deze dan ook op te nemen in het Gerechtelijk Wetboek. Een herhaling per beroep is dan ook overbodig. Enkel een specifieke regeling, zoals de kennisgeving aan de minister, wordt behouden, maar dit wordt verplaatst naar artikel 23 van het koninklijk besluit nr. 79.

Artikel 25

Artikel 23 van het koninklijk besluit nr. 80 van 10 november 1967 betreffende de Orde der apothekers wordt als volgt vervangen:

Binnen de termijn van artikel 1073bis van het Gerechtelijk Wetboek kan de beslissing in laatste aanleg genomen door de provinciale raden of de raden van beroep

- door de betrokken apotheker;
- door de Orde;
- door de Minister tot wiens bevoegdheid de volksgezondheid behoort;
- aan het Hof van Cassatie worden voorgelegd volgens de regels van het cassatieberoep in burgerlijke zaken en de bijzondere bepalingen in tuchtzaken zoals gepreciseerd in het Gerechtelijk Wetboek.

Binnen een termijn van 15 dagen wordt het cassatieberoep bij aangetekende brief ter kennis gebracht door diegene die het instelt, van de minister tot wiens bevoegdheid de volksgezondheid behoort.

Omwille van de conformiteit van de regeling van de diverse beroepsordes wordt de formulering aangepast. Het tweede tot en met het vijfde lid van artikel 23 worden overbodig en dienen geschrapt. De bestaande afwijkingen van of overlappingen met het gemeen recht waarvan sprake in artikel 26 van het koninklijk besluit nr. 80 van 10 november 1967 betreffende de Orde der apothekers worden eveneens geschrapt, met uitzondering van de kennisgeving van het cassatieberoep aan de minister tot wiens bevoegdheid de volksgezondheid behoort. Deze specifieke procedurevereiste wordt nu ondergebracht in één zelfde artikel. De anderen zijn als partij betrokken en dienen zelf voor de interne doorstroom van informatie te zorgen.

Gelet op de gewijzigde artikelen 1110 en 1118 van het Gerechtelijk wetboek zijn ook het derde en het vierde lid van het actuele artikel 23 van het koninklijk besluit nr 80 van 10 november 1967 betreffende de Orde der apothekers overbodig geworden.

Article 26

L'article 26 de l'arrêté royal n° 80 du 10 novembre 1967 relatif à l'Ordre des pharmaciens est supprimé.

La proposition vise à uniformiser des règles de procédure en cassation dans cette matière et leur insertion dans le Code judiciaire. Un rappel par profession est donc inutile. Seule une règle spécifique, telle la notification au ministre, est maintenue mais figure désormais à l'article 23 de l'arrêté royal n° 80.

Article 27

Les alinéas 3 à 8 inclus de l'article 12 de la loi du 19 décembre 1950 créant l'Ordre des médecins vétérinaires sont modifiés comme suit:

Le vétérinaire intéressé ou l'Ordre peut déférer à la Cour de cassation les décisions rendues en dernier ressort par les conseils provinciaux ou les conseils d'appel, dans le délai visé à l'article 1073bis du Code judiciaire et selon les règles applicables aux pourvois en cassation en matière civile et les règles particulières en matière disciplinaire prévues par le Code judiciaire.

Les deux premiers alinéas de l'article 12 de la loi du 19 décembre 1950 sont maintenus. [Vraisemblablement, le texte de la proposition devra être adapté après l'entrée en vigueur (à une date encore indéterminée) de la loi du 1er mars 2007. Cette loi modifie le premier alinéa de l'article 12 et introduit un nouvel alinéa après le premier. À partir de cette entrée en vigueur, les mots "les alinéas 3 à 8 inclus" devront être remplacés par "les alinéas 4 à 9 inclus".]

La formulation est adaptée en vue d'assurer l'uniformité des réglementations des différents ordres professionnels. Les dérogations ou chevauchements existant avec le droit commun sont supprimés.

Vu les modifications apportées aux articles 1110 et 1118 du Code judiciaire, les quatrième et huitième alinéas de l'actuel article 12 de la loi du 19 décembre 1950 deviennent superflus.

Article 28

L'article 68 de la loi du 22 juillet 1953 créant un Institut des Réviseurs d'Entreprises et organisant la supervision

Artikel 26

Artikel 26 van het koninklijk besluit nr. 80 van 10 november 1967 betreffende de Orde der apothekers wordt opgeheven.

Het voorstel strekt ertoe de regels van het cassatieberoep in deze materie te uniformeren en deze dan ook op te nemen in het Gerechtelijk Wetboek. Een herhaling per beroep is dan ook overbodig. Enkel een specifieke regeling, zoals de kennisgeving aan de minister, wordt behouden, maar dit wordt verplaatst naar artikel 23 van het koninklijk besluit nr. 80.

Artikel 27

Het derde tot en met het achtste lid van artikel 12 van de wet van 19 december 1950 tot instelling van de Orde der dierenartsen worden als volgt vervangen:

Binnen de termijn van artikel 1073bis van het Gerechtelijk Wetboek kan de door de raad van beroep genomen beslissing

- door de betrokken dierenarts;
- door de Orde;
- aan het Hof van Cassatie worden voorgelegd volgens de regels van het cassatieberoep in burgerlijke zaken en de bijzondere bepalingen in tuchtzaken zoals gepreciseerd in het Gerechtelijk Wetboek.

De eerste twee leden van artikel 12 van de wet van 19 december 1950 blijven behouden. [Weliswaar moet de tekst van het voorstel worden aangepast na de inwerkingtreding van de wet van 1 maart 2007 (vooralsnog onbepaald). Deze wet wijzigt het eerste lid van artikel 12 en voegt na het eerste lid een nieuw lid in. Vanaf dat ogenblik moet "Het derde tot en met het achtste lid" worden vervangen door "Het vierde tot en met het negende lid".]

Omwille van de conformiteit van de regeling van de diverse beroepsordes wordt de formulering aangepast. De bestaande afwijkingen van of overlappingen met het gemeen recht worden geschrapd

Gelet op de gewijzigde artikelen 1110 en 1118 van het Gerechtelijk wetboek zijn het vierde en het achtste lid van het actuele artikel 12 van de wet van 19 december 1950 overbodig geworden.

Artikel 28

Artikel 68 van de wet van 22 juli 1953 houdende oprichting van een Instituut van de Bedrijfsrevisoren en

publique de la profession de réviseur d'entreprises, coordonnée le 30 avril 2007, est remplacé par le texte suivant:

Le réviseur d'entreprises intéressé, l'Institut, l'expert visé à l'article 49, § 2, s'il échet, ou le procureur général près la cour d'appel, peut déférer à la Cour de cassation les décisions rendues en dernier ressort par les Commissions d'appel, dans le délai visé à l'article 1073bis du Code judiciaire et selon les règles applicables aux pourvois en cassation en matière civile et les règles particulières en matière disciplinaire prévues par le Code judiciaire.

La formulation de l'article 68 est adaptée en vue d'assurer l'uniformité des réglementations des différents ordres et instituts professionnels.

Vu les modifications apportées aux articles 1110 et 1118 du Code judiciaire, les deuxième et quatrième alinéas de l'actuel article 68 de la loi du 22 juillet 1953 deviennent superflus.

Article 29

§ 1er. La dernière phrase de l'article 41, alinéa 2, de la loi du 26 juin 1963 créant un Ordre des architectes est supprimée.

§ 2. L'article 33 de cette loi est modifié comme suit:

L'architecte intéressé ou l'Ordre peut déférer à la Cour de cassation les décisions rendues en dernier ressort par les conseils d'appel, dans le délai visé à l'article 1073bis du Code judiciaire et selon les règles applicables aux pourvois en cassation en matière civile et les règles particulières en matière disciplinaire prévues par le Code judiciaire."

La formulation des deuxième et quatrième alinéas de l'actuel article 33 est adaptée en vue d'assurer l'uniformité des réglementations des différents ordres et instituts professionnels.

Vu les modifications apportées aux articles 1110 et 1118 du Code judiciaire, le deuxième alinéa de l'actuel article 33, ainsi que la dernière phrase de l'article 41, alinéa 2, deviennent superflus.

organisatie van het publiek toezicht op het beroep van bedrijfsrevisor, gecoördineerd op 30 april 2007 wordt als volgt vervangen:

Binnen de termijn van artikel 1073bis van het Gerechtelijk Wetboek kan de beslissing van de Commissie van beroep

- door de betrokken bedrijfsrevisor;
- door het Instituut;
- in voorkomend geval, door de speciaal daartoe overeenkomstig artikel 49, § 2, aangeduide expert;
- door de procureur-generaal bij het hof van beroep;
- aan het Hof van Cassatie worden voorgelegd volgens de regels van het cassatieberoep in burgerlijke zaken en de bijzondere bepalingen in tuchtzaken zoals gepreciseerd in het Gerechtelijk Wetboek.

Omwille van de conformiteit van de regeling van de diverse beroepsordes en instituten wordt de formulering van artikel 68 aangepast.

Gelet op de gewijzigde artikelen 1110 en 1118 van het Gerechtelijk wetboek zijn de tweede en de derde paragraaf van het actuele artikel 68 van de gecoördineerde wet van 22 juli 1953 overbodig geworden.

Artikel 29

§ 1. De laatste zin van artikel 41, tweede lid, van de wet van 26 juni 1963 tot instelling van een Orde van architecten wordt opgeheven.

§ 2. Artikel 33 van deze wet wordt als volgt vervangen:

Binnen de termijn van artikel 1073bis van het Gerechtelijk Wetboek kan de door een raad van beroep gewezen eindbeslissing

- door de betrokkene;
- door de Orde;
- aan het Hof van Cassatie worden voorgelegd volgens de regels van het cassatieberoep in burgerlijke zaken en de bijzondere bepalingen in tuchtzaken zoals gepreciseerd in het Gerechtelijk Wetboek.

Omwille van de conformiteit van de regeling van de diverse beroepsordes en instituten wordt de formulering van het eerste en het derde lid van het actuele artikel 33 aangepast.

Gelet op de nieuwe artikelen 1110 en 1118 van het Gerechtelijk wetboek is het tweede lid van het actuele artikel 33 overbodig geworden, evenals de laatste zin van artikel 41, tweede lid.

Article 30

À l'article 8 de la loi du 22 avril 1999 relative à la discipline professionnelle des experts-comptables et des conseils fiscaux, les deuxième et troisième alinéas sont modifiés comme suit:

L'expert-comptable, le conseil fiscal intéressé, l'Institut, le procureur général près la cour d'appel ou le ministre des Finances, peut déférer à la Cour de cassation les décisions rendues par les conseils d'appel, dans le délai visé à l'article 1073bis du Code judiciaire et selon les règles applicables aux pourvois en cassation en matière civile et les règles particulières en matière disciplinaire prévues par le Code judiciaire.

La formulation de l'actuel article 8 est adaptée en vue d'assurer l'uniformité des réglementations des différents ordres et instituts professionnels.

Vu les modifications apportées aux articles 1110 et 1118 du Code judiciaire, les deuxième et quatrième alinéas de l'actuel article 8 deviennent superflus.

Article 31

L'article 19 de la loi du 1er mars 2000 créant un Institut des juristes d'entreprise est modifié comme suit:

Le juriste d'entreprise intéressé ou l'Institut peut déférer à la Cour de cassation les décisions rendues par les conseils d'appel, dans le délai visé à l'article 1073bis du Code judiciaire et selon les règles applicables aux pourvois en cassation en matière civile et les règles particulières en matière disciplinaire prévues par le Code judiciaire.

La proposition vise à uniformiser des règles de procédure en cassation dans cette matière et leur insertion dans le Code judiciaire. Un rappel par profession est donc inutile.

La formulation de l'alinéa premier de l'actuel article 19 est adaptée en vue d'assurer l'uniformité des réglementations des différents ordres et instituts professionnels.

Artikel 30

In artikel 8 van de wet van 22 april 1999 betreffende de beroepstucht voor accountants en belastingconsulenten worden het tweede en het derde lid opgeheven en het eerste lid vervangen als volgt:

Binnen de termijn van artikel 1073bis van het Gerechtelijk Wetboek kan de beslissing van de commissie van beroep

- door de belanghebbende accountant of belastingconsulent;
- door het Instituut;
- door de procureur-generaal bij het hof van beroep;
- door de Minister van Financiën;
- aan het Hof van Cassatie worden voorgelegd volgens de regels van het cassatieberoep in burgerlijke zaken en de bijzondere bepalingen in tuchtzaken zoals gepreciseerd in het Gerechtelijk Wetboek.

Omwille van de conformiteit van de regeling van de diverse beroepsordes en instituten wordt de formulering van het actuele artikel 8 aangepast.

Gelet op de nieuwe artikelen 1110 en 1118 van het Gerechtelijk wetboek zijn het tweede en het derde lid van het actuele artikel 8 overbodig geworden.

Artikel 31

Artikel 19 van de wet van 1 maart 2000 tot oprichting van een instituut voor bedrijfsjuristen wordt als volgt vervangen:

Binnen de termijn van artikel 1073bis van het Gerechtelijk Wetboek kan de door de beroepscommissie genomen beslissing

- door de betrokken bedrijfsjurist;
- door het Instituut;
- aan het Hof van Cassatie worden voorgelegd volgens de regels van het cassatieberoep in burgerlijke zaken en de bijzondere bepalingen in tuchtzaken zoals gepreciseerd in het Gerechtelijk Wetboek.

Het voorstel strekt ertoe de regels van het cassatieberoep in deze materie te uniformeren en deze dan ook op te nemen in het Gerechtelijk Wetboek. Een herhaling per beroep is dan ook overbodig.

Omwille van de conformiteit van de regeling van de diverse beroepsordes en instituten wordt de formulering aangepast van het eerste lid van het actuele artikel 19.

Vu le nouvel article 1110 du Code judiciaire, le deuxième alinéa de l'article 19 devient superflu.

Nonobstant le double emploi partiel qu'il opère avec l'article 1110 du Code judiciaire, l'article 20 est maintenu, dans la mesure où il a également trait aux recours contre les décisions de la commission de discipline.

Article 32

L'article 5, alinéas 5 et 6, de la loi du 11 mai 2003 créant des conseils fédéraux des géomètres-experts, est modifiée comme suit:

Les décisions rendues par une chambre du Conseil fédéral d'appel peuvent être déférées à la Cour de cassation, dans le délai visé à l'article 1073bis du Code judiciaire, selon les règles applicables aux pourvois en cassation en matière civile et les règles particulières en matière disciplinaire prévues par le Code judiciaire.

La formulation de la dernière phrase du 6ème alinéa de l'actuel article 5 est adaptée en vue d'assurer l'uniformité des réglementations applicables aux décisions des instances disciplinaires des diverses professions.

Vu le nouvel article 1110 du Code judiciaire, les deux premières phrases de l'actuel article 5 deviennent superflues.

Article 33

L'article 32 de la loi du 15 mai 2007 relative à la reconnaissance et à la protection de la profession d'expert en automobiles et créant un Institut des experts en automobiles est modifié comme suit:

L'expert-automobile intéressé, l'Institut ou le procureur général près la cour d'appel peut déférer à la Cour de cassation les décisions rendues par la commission d'appel, dans le délai visé à l'article 1073bis du Code judiciaire et selon les règles applicables aux pourvois en cassation en matière civile et les règles particulières en matière disciplinaire prévues par le Code judiciaire.

Gelet op het nieuwe artikel 1110 van het Gerechtelijk wetboek is het tweede lid van artikel 19 overbodig geworden.

Ondanks het gedeeltelijk dubbel gebruik met artikel 1110 van het Gerechtelijk Wetboek blijft artikel 20 behouden, aangezien deze bepaling ook betrekking heeft op de rechtsmiddelen tegen de beslissingen van de tuchtcommissie.

Artikel 32

Artikel 5, vijfde en zesde lid, van de wet van 11 mei 2003 tot oprichting van federale raden van landmeters-experten wordt als volgt vervangen:

Binnen de termijn van artikel 1073bis van het Gerechtelijk Wetboek kan de door een Kamer van de Federale Raad van Beroep genomen beslissing aan het Hof van Cassatie worden voorgelegd volgens de regels van het cassatieberoep in burgerlijke zaken en de bijzondere bepalingen in tuchtzaken zoals gepreciseerd in het Gerechtelijk Wetboek.

Omwille van de conformiteit van de regelingen die gelden voor de beslissingen van tuchtinstanties van diverse beroepsgroepen, wordt de formulering van het vijfde lid en de laatste zin van het zesde lid van het actuele artikel 5 aangepast.

Gelet op het nieuwe artikel 1110 van het Gerechtelijk wetboek zijn de eerste twee zinnen van het zesde lid van het actuele artikel 5 overbodig geworden.

Artikel 33

Artikel 32 van de wet van 15 mei 2007 tot erkenning en bescherming van het beroep van auto-expert en tot oprichting van een Instituut van de auto-experts wordt als volgt vervangen:

Binnen de termijn van artikel 1073bis van het Gerechtelijk Wetboek kan de door de commissie van beroep genomen beslissing

- door de betrokken auto-expert;
- door het Instituut;
- door de procureur-generaal bij het hof van beroep;
- aan het Hof van Cassatie worden voorgelegd volgens de regels van het cassatieberoep in burgerlijke zaken en de bijzondere bepalingen in tuchtzaken zoals gepreciseerd in het Gerechtelijk Wetboek.

La formulation de la première phrase de l'article 32 est adaptée en vue d'assurer l'uniformité des réglementations des différents ordres et instituts professionnels.

Vu le nouvel article 1110 du Code judiciaire, les alinéas 2 et 3 de l'actuel article 32 deviennent superflus.

Article 34

L'article 9 de la loi-cadre du 3 août 2007 relative aux professions intellectuelles prestataires de services est modifié comme suit:

L'intéressé ou l'Institut peut déférer à la Cour de cassation les décisions rendues en dernier ressort par les chambres exécutives ou les chambres exécutives réunies, les décisions définitives des chambres d'appel ou des chambres d'appel réunies, dans le délai visé à l'article 1073bis du Code judiciaire et selon les règles applicables aux pourvois en cassation en matière civile et les règles particulières en matière disciplinaire prévues par le Code judiciaire.

La formulation de la première et de la quatrième phrase de l'article 9, § 7, est adaptée en vue d'assurer l'uniformité des réglementations des différents ordres et instituts professionnels.

Vu le chevauchement avec le droit commun, la deuxième phrase de cet article est supprimée.

Vu le nouvel article 1110 du Code judiciaire, la troisième phrase de l'article 9, § 7, devient également superflue.

Omwille van de conformiteit van de regeling van de diverse beroepsordes en instituten wordt de formulering van het eerste lid van artikel 32 aangepast.

Gelet op de nieuwe artikelen 1110 en 1118 van het Gerechtelijk wetboek zijn het tweede en het derde lid van het actuele artikel 32 overbodig geworden.

Artikel 34

Artikel 9, § 7, van de Kaderwet van 3 augustus 2007 betreffende de dienstverlenende intellectuele beroepen wordt als volgt vervangen:

Binnen de termijn van artikel 1073bis van het Gerechtelijk Wetboek kan de door de uitvoerende kamers of de verenigde uitvoerende kamers in laatste aanleg gewezen beslissing, de eindbeslissing van de kamers van beroep of van de verenigde kamers van beroep

- door de betrokkene;
- door het instituut
- aan het Hof van Cassatie worden voorgelegd volgens de regels van het cassatieberoep in burgerlijke zaken en de bijzondere bepalingen in tuchtzaken zoals gepreciseerd in het Gerechtelijk Wetboek.

Omwille van de conformiteit van de regeling van de diverse beroepsordes en instituten wordt de formulering aangepast van het eerste en het vierde lid van het actuele artikel 9, § 7.

Gelet op de overlapping met het gemene recht wordt het tweede lid van deze bepaling geschrapt.

Gelet op het nieuwe artikel 1110 van het Gerechtelijk wetboek is ook het derde lid van artikel 9, § 7, overbodig geworden.